

KO BODO RAZPADLI
TI HRIBI...

Ne smemo pozabiti tudi na nevarnost, ki nam utegne zagroziti od zunaj. Mar ne slišimo skoraj vsak dan, kako besedičijo, da bo Jugoslavija razpadla. Ko bodo razpadli ti hrubi, takrat bo razpadla tudi Jugoslavija! (Ploskanje.) To pa se resnično ne bo nikoli zgodilo. (Ploskanje in dolgotrajno skandiranje Tito—Tito.) Razne obveščevalne službe zunaj seveda ne delajo za krepitev naše skupnosti in njene kohezije, marveč zoper nas, zoper našo enotnost. Mi pa ne bomo dovolili, da nam šarijo po naši deželi, da razbijajo našo enotnost.

Iz Titovega govora na Tjentištu.

»OBRAČAM SE NA BORCE«

Ohracam se na vse borce osvobodilne vojne in na vas, ki ste danes tukaj, z željo, da ne pozabite na kontinuiteto naše revolucije na to, da revolucija traja še naprej. Od našega osvobodilnega boja je preteklo veliko časa, doživeli smo veliko hudih ur, prizadevajoč si ustvariti nove družbene odnose. Toda pridobitve naše revolucije moramo privedi do popolne zmage. Zdaj gre za nadaljnjo izpopolnitev našega sistema, za nadaljnjo krepitev naše socialistične skupnosti z ureditvijo mednarodnih odnosov, s popolno rešitvijo nacionalnega vprašanja, tako da bo to v skladu z enotnostjo in popolno kohezijo vse naše socialistične skupnosti Jugoslavije. To bo uvrstilo enotnost in kohezijo vseh naših narodov.

Iz Titovega govora na Tjentištu.

KDAJ BOMO VSE TO
PREMOSTILI?

Naš zunanjetrgovinski in devizni primanjkljaj se iz meseca v mesec povečujeta. Sočasno se zaostrujejo tudi drugi problemi: nepokrite investicije se kopičijo kljub nekaterim sprejetim ukrepom, s katerimi naj bi ta gibanja zavrla, stopnja inflacije in naraščanje denarne mase sta vse prej kot normalna, nelikvidnost je prišla v fazo, ki resno ogroža tudi obstoj tistih panog in organizacij, ki bi morale biti nosilci razvoja gospodarstva itd.

Gospodarski vestnik —
31. VIII. 1971

BOLNIKOM GROZI
EPIDEMIJA

Bolniki na klinikah medicinske fakultete v Beogradu pojedjo vsaki dan na milijone bakterij.

Epidemija črevesnih kužnih bolezni lahko izbruhne vsak čas in ogrozi 3.500 bolnikov na nevrokirurški, urološki, I. in II. kirurški, ortopedski, otroški in drugih klinikah Medicinske fakultete.

Bakteriološki pregled je pokazal, da je kuhinja, v kateri pripravljajo hrano, okužena s klicami, ki povzročajo črevesne okužbe.

Politika ekspres — 3. IX. 1971

TV-15 GLASILO ZZB NOV
IN ZRVS SLOVENIJE

LETO IX - št. 37

9. sept. 1971

»TV-15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Boréc v Ljubljani, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. — Glavni in odgovorni urednik FRANCE ŠUSTERŠIČ — Tisk in klišejl ČGP »Delo«, Ljubljana, Titova cesta 35 — Letna naročnina 32 dinarjev, za inozemstvo 60 dinarjev — Posamezna številka v kolportaži 80 par — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15« Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI, ali na tekoči račun 501-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Pomen in odmev Sutjeske

VTISI NOVINARJA »TV-15« Z GLAVNE PROSLAVE 30-LETNICE VSTAJE

Tovariš Tito s soprogo prihaja na slavnostni prostor

Letos je preteklo 30 let, odkar je Komunistična partija Jugoslavije začela vstajo proti okupatorjem. Zato smo to pomembno obletnico slavili in jo še slavimo po vsej državi z mnogimi večjimi, pa tudi manjšimi proslavami in srečanji.

Med vsemi pa zavzema proslava na Tjentištu ob legendarni Sutjeski najpomembnejše mesto.

Notranjska vabi!

Dne 19. septembra 1971 ob 11. uri bo v počastitev 30-letnice vstaje slovenskega naroda na Goričici na Cerkniškem jezeru — pri vasi Dolenje jezero — srečanje aktivistov Notranjske in zbor borcev 13. SNOUB »Mirka Bračiča«, Notranjskega odreda in jurišnega bataljona 18. divizije.

Na proslavi bo govoril notranjski rojak, član sveta federacije generalpolkovnik in narodni heroj Rade Pehaček.

Vabimo vse aktiviste in borce, da se srečanja polnoštevilno udeležijo.

Prosimo, da pošljete prijave na občinski odbor ZZB NOV Cerknica.

Za prevoz iz Cerknice do kraja proslave bo poskrbljeno.

Posebnih vabil ne bo.

(Goričica je otoček na Cerkniškem jezeru in je ne smete zamenjati z naseljem Goričice pri Lipsenju! Na kraj srečanja pridete, če v Cerknici pri mostu zavijete na desno.)

membejnše mesto. Imenujemo jo lahko centralno jugoslovansko proslavo, saj se je je udeležil nekdanji vrhovni komandant narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije ter sedanjí predsednik republike tovariš Tito. Ob tej priložnosti je tudi odkril enega največjih spomenikov pri nas, zatem pa je govoril o pomenu bitke na Sutjeski in o sedanjih dogodkih. Računajo, da se je proslave udeležilo okoli 50 do 60 tisoč ljudi. Zaradi oddaljenosti so iz Slovenije prišle samo delegacije šestnajstih občin in osrednjega političnega vodstva.

Iz vsebine:

VELIKA SPROSTITEV (2. stran)

MLADI IZ TOLMINA IN VSELJUDSKI
ODPOR (3. stran)UMESTNA POBUDA IZ MARIBORA
(3. stran)UMETNIKI V POČASTITEV REVOLUCIJE
(7. stran)PARTIZANSKO ŠOLSTVO NA SLOVENSKEM
(14. stran)

Za poprečnega Slovenca, tudi za tistega, ki je bil sam partizan in ki vsaj v glavnem pozna zgodovino osvobodilne vojne, je pojem pete ofenzive in Sutjeske še vedno precej nejasen. Leta 1943 so bile namreč razmere na območju, kjer je divjala odločilna bitka med NOV in okupatorskimi ter kvizlinškimi silami, popolnoma drugačne od slovenskih.

Predvsem je bila tedaj NOV na tem območju zaradi večje množičnosti in večjih izkušenj, pa tudi zaradi večjih vojaških tradicij organizacijsko na višji stopnji kot pri nas. V obroču na Sutjeski se je znašlo nekaj manj kot 20.000 naših borcev z vrhovnim štabom na čelu. Med njimi je bilo več tisoč ranjencev iz prejšnjih bojev, zlasti iz četrte ofenzive. Ti so hudo trpeli, saj so mnoge nosili po več mesecev prek vse Bosne. Toliko ranjencev je pomenilo hudo oviro za operativne enote, ki so morale svoje načrte prilagajati premikom bolnišnic. Povrh vsega je med našimi borci razsajal še pegasti tifus, ki ga v Sloveniji nismo poznali. Ta strašna in zahrbtna bolezen je svoje žrtve za nekaj časa spravila ob pamet, nato pa jih je večino pomorila. Pri nas v Sloveniji nikoli ni prišlo do tako velikega zbiranja ranjencev, ker smo jih skrivali po manjših bolnišnicah.

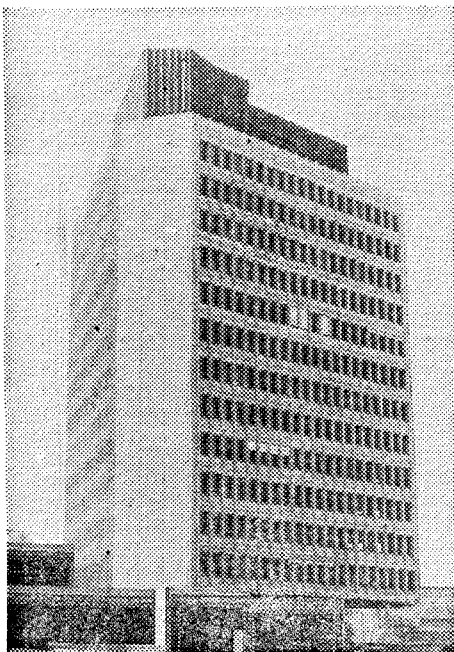
Marsikdo, ki se ni podrobneje ukvarjal s proučevanjem zgodovine osvobodilne vojne in ki morda tudi preveč v skladu s slovenskimi razmerami razmišlja o posameznih značilnostih pete ofenzive, se bo vprašal, zakaj je sploh prišlo do takega zbiranja naših sil. Morda bi tudi kdo pomislil, da je bila to strateška napaka, saj je dobil sovražnik, v tistih časih šele komaj malo načet v svoji moči, ugodno priložnost za obkolitev in uničenje elitnih enot in glavnine naše vojske.

Znano je, da so se naše enote konec 1941 morale umakniti iz Srbije, sredi prve polovice 1942 pa iz Črne gore in Hercegovine. V teh krajih se je zaradi različnih vzrokov razmahnilo četništvo. Na Kosovu je zaradi nasprotij med narodi, ki so jih okupatorji večje podžigali, ostalo osvobodilno gibanje v začetnem razdobju. Podobno tudi v Makedoniji, le da je bilo tako stanje v tej republiki posledica vpliva bolgarske KP.

Zato je vrhovni štab sklenil iz najboljših enot organizirati udarno skupino in z njo prodreti v Srbijo, Črno goro, Makedonijo, Kosovo in Hercegovino. Januarja 1943 se je začela četrta sovraž-

Nadaljevanje na 13. strani

LJUBLJANSKA BANKA

PRAVI NASLOV
ZA DENARNE ZADEVE

DOGODKI TEDNA

■ **Predsednik republike Josip Broz Tito** je v nedeljo, 5. septembra, odkril na Tjentištu spomenik borcem, ki so padli na Sutjeski. Ob tej priložnosti je predsednik Tito govoril na velikem ljudskem zborovanju ob 30-letnici revolucije.

■ **ZIS je na svoji seji sprejel sklepe** za izboljšanje gospodarskega položaja proizvajalcev moke, sladkorja, jedilnega olja in tobaka. Cena na drobno sladkorja v kockah se je zvišala za 1,16 din, sladkorne sipe pa za 1,06 din za kilogram. Cene na drobno moke in jedilnega olja se ne bodo zvišale. Bodo proizvajalci dobili višje kompenzacije in sicer: 4,25 din za 100 kg moke in 61 din za 100 kilogramov olja. Predlovalcem tobaka pa bo za izboljšanje ekonomskega položaja zveza odstopila del prometnega davka.

■ **Veleposlaniki Sovjetske zveze, Združenih držav Amerike, Velike Britanije in Francije** so podpisali prvi del sporazuma, ki se nanaša na četverne pristojnosti in daje splošen okvir, ter parafirali tako imenovani sklepni protokol, ki bo veljal šele takrat, ko se bosta nemški državi, NDR in ZRN, na posebnih pogajanjih sporazumeli o rešitvi posameznih konkretnih vprašanj okrog Berlina. Pogajanja so se medtem že začela, in sicer na dveh ravneh: med nemškima vladama ter med zahodnoberlinskim senatom.

■ **Minister ZRN Scheel** je izjavil, da bo berlinski sporazum korak naprej pri normalizaciji odnosov med ZRN in ZSSR ter da je popuščanje napetosti enoten proces, iz katerega ni moglo izločiti berlinskega vprašanja. Zato je tudi prišlo do tega pomembnega zuma. Po Scellovem mnenju bo sporazum »dragocena vzpodbuda« za nadaljnje korake pri normalizaciji odnosov med ZRN in Sovjetsko zvezo; tako bodo zdaj lahko sklenili gospodarski in trgovinski sporazum ter sporazum o prometu med državama. Minister je napovedal tudi nadaljevanje pogajanj s Češkoslovaško.

■ **Švedska vlada je predložila ženevski konferenci** za razorožitev načrt besedila sporazuma o preprečitvi podzemeljskih jedrskih poskusov. Sporazum predvideva odložitev teh poskusov za nedoločen čas, kar naj bi se spremenilo v končno preprovo podzemeljskih jedrskih poskusov. Švedska se je hkrati zavzela, da bi sklicali konferenco evropske varnosti, na kateri bi proučili tudi vprašanje brezatomske cone v Evropi.

■ **Ciprski predsednik Makarios**, ki je prispel na uradne pogovore v Grčijo, je izjavil, da triletna pogajanja med zastopniki grške in turške skupnosti o prihodnosti Cipra niso privedli nikamor, to pa zaradi nespravljalivosti turške skupnosti.

■ **V Sovjetski zvezi so izstrelili avtomatsko vesoljsko ladjo »Luna 18«**. Po uradnem sporočilu je na ladnji znanstvena oprema za raziskovanje Meseca in njegove bližnje okolice.

■ **Predsednik francoske republike Georges Pompidou** je v govoru v kongresni palači versajskega gradu odprl 59. zasedanje interparlamentarne unije, ki združuje predstavnike parlamentov z vsega sveta. Na tem zborovanju, ki mu v Parizu ni bilo enakega od leta 1951, ko je tu zasedala generalna skupščina OZN, sodeluje 700 parlamentarcev iz 67 držav. Med njimi je tudi jugoslovanska delegacija, ki jo vodi podpredsednik zvezne skupščine Peko Dapčević, člani pa so: Bogdan Osolnik, Marijan Barišić in Miljan Neoričić.

■ **Osrednja proslava dneva mornarice in pomorstva Jugoslavije** bo letos 9. do 10. septembra na Reki. Ob tej priložnosti bo tudi posvetovanje o problemih morskoga brodarstva Jugoslavije. Podelili bodo tudi tradicionalno trofejo »Modri trak Vjesnika«, ki jo zagrebški dnevnik že več let podeljuje za »najpomembnejše podvige na morju«. Letos konkurira za ta trak pet kolektivov: »Bela krajina«, last Splošne plovbe iz Pirana, »Uskop« Jadranske slobodne plovidbe iz Splita, posadka ladje Iglun iz Klenovice, trajekt Sv. Štefan Prekoceanske plovidbe iz Bara in remonterji plovnihih objektov reškega pristanišča. Odbor za podelitev nagrade bo sprejel končni sklep 10. septembra.

■ **Izraelski zunanji minister Aba Eban** je izjavil, da je Izrael pripravljen navezati diplomatske stike z LR Kitajsko. Zanimal pa je poročila, da je Izrael že navezal stike s kitajskimi predstavniki. Dodal je, da je Izrael pripravljen glasovati za sprejetje Kitajske v OZN.

■ **V Beogradu so se pričeli pogovori** med jugoslovanskimi gospodarstveniki in predsednikom stalne komisije sveta za vzajemno gospodarsko pomoč (SEV) za strojno gradnjo, Karlom Polačkom. V pogovorih so analizirali dosedanje dejavnosti jugoslovanskih gospodarstvenikov in stalne komisije SEV na področju medsebojnega sodelovanja. Izrazili so obojestransko željo, da bi se to sodelovanje, ki je ocenjeno kot dobro, še razširilo.

■ **Na povabilo državnega sekretariata** za zunanje zadeve bo državni podsekretar v grškem zunanjem ministrstvu Krištan Ksantopulos-Palamas 8. septembra dopotoval v Beograd, kjer se bo pogovarjal o aktualnih mednarodnih vprašanjih kot tudi o jugoslovansko-grških odnosih.

■ **Pod predsedstvom sodnika Ingvarja Joenssona** se je začela v Stockholmu ponovna razprava proti morilcema jugoslovanskega veleposlanika na Švedskem Vladimirja Rolovića in proti trem ustaškim teroristom, ki so sodelovali pri napadu na naše veleposlaništvo v Stockholmu, kot tudi pri organiziranju atentata samega. Na prvostopno sodbo so se namreč pritožili tako obsojeni ustaški teroristi kot šef stockholmskih javnih tožilcev Carl Axel Robert, ki zatrjuje, da so na prvostopnem sodišču izrečene kazni premale in da morajo tudi ostali trije teroristi dobiti težje kazni, saj so od vsega začetka dobro vedeli, da pripravljajo in naklepajo premišljen oborožen umor.

■ **Na seji občinske skupščine v Hvaru** so razpravljali o letošnjih številnih in hudih požarih na otoku in izjavili, da vse kaže, da je bila večina požarov, ki so to poletje na Hvaru uničili veliko gozdov, res podtaknjenih.

■ **Z imunološkega zavoda v Zagrebu** so sporočili, da si je letošnjo jesen obetati močnejšo epidemijo gripe, najbrž tiste vrste, ki jo povzročata virusa »A« in »B«. Menijo, da gre za »klasične« viruse, ki so povzročitelji te infekcijske bolezni že dobrih dvajset let.

■ **Zunanji minister ZDA William Rogers** je dejal, da bo pot predsednika Nixona v Peking dramatičen korak v smeri navezave stikov s Kitajsko in dodal, da normalizacija odnosov med ZDA in LR Kitajsko ne bo hitra in tudi ne lahka. Rogers je tudi dejal, da Nixonova politika do Kitajske ne pomeni zavračanja resnih pogovorov s Sovjetsko zvezo.

■ **Vojaško poveljstvo ameriški sil v Evropi** je sporočilo, da se prično 27. septembra tretji jesenski manevri »Reforger«, ko bodo pripeljali po zraku iz ZDA 11.000 ameriških vojakov. Ti manevri se vrše vsako leto na osnovi sporazuma med ZDA, Veliko Britanijo in Zahodno Nemčijo, ko so umaknili del ameriških čet iz Evrope, ohranili pa so njih baze in opremo, in dve ameriški brigadi lahko zelo hitro premeste iz ZDA v Zahodno Nemčijo.

■ **V Egiptu, Siriji in Libiji** so volilci skoraj soglasno odobrili ustanovitev Konfederacije arabskih republik. V Kairu, Damasku in Tripolisu so z navdušenjem objavili volilne izide in menijo, da plebiscitni rezultati v vseh treh državah dokazujejo prijateljstvo in sovražnikom, da so arabske množice pripravljene nadaljevati z naporom za popolno združitev.

POLITIČNI RAZGLEDI

Velika sprostitev

Veleposlaniki štirih velesil, ki so se bile med drugo svetovno vojno skupaj bojevale proti Hitlerjevi Nemčiji, so konec avgusta sklenili sporazum, ki skrajša odpravlja najbolj krizno točko v Evropi: uredili so berlinsko zadevo, in sicer tako, da po pisanju in izjavah zahodnih in vzhodnih politikov in opazovalcev gre resnično za »konec berlinske krize«.

Zahodni Berlin, otok sredi Nemške demokratične republike, je bil dolga leta nevarno vojno žarišče, saj sta si Zahod in Vzhod dostikrat prav zaradi tega dela nekdanje nemške prestolnice grozila z orožjem. Položaj se je še zlasti poslabšal po tisti noči sredi avgusta 1961, ko je NDR nenadoma zgradila berlinski zid.

Tako veliki premiki v mednarodni politiki kot nastajanje novih odnosov v sami Evropi so povzročili, da je bila vse odločnejša zahteva, naj se berlinsko vprašanje naposled že uredi. Naklepanj je veliko in naj omenimo le nekatera: nova »vzhodna« in »zahodna« vprašanja zahodnonemškega kanclerja Brandta, nova »zahodna politika« Sovjetske zveze, spremembe na vrhu vodstev v NDR (odhod Ulbrichta in prihod Honneckerja) itd.

Vendar skoraj vsi tudi najbolj optimistični poznavalci razmer niso pričakovali tolikšnega uspeha od sedanjih pogajanj med veleposlaniki Sovjetske zveze, Velike Britanije, Združenih držav Amerike in Francije. Sporazum, ki so ga sklenili, prinaša zares veliko »ave« za Zahod (tako Zahodni Berlin kot Zvezno republiko Nemčijo). Naštetimo njegove poglavitne značilnosti:

— **Tranzit oseb in blaga** med Zahodnim Berlinom in ZRN po cestah, železnicah in rekah (torej čez ozemlje NDR), bo olajšan in ne bo oviran. Potnikov ne bodo preiskovali, zaplombiranih vagonov ne bodo odpirali — razen v izjemnih primerih. (Ravno ta tranzit so oblasti NDR doslej izredno ovirale.)

— **Zveze med Zahodnim Berlinom in ZRN** se bodo razvijale, pri čemer se je treba zavedati, da Zahodni Berlin ni konstitutivni del ZRN in da mu ne vlada ZRN. V Zahodnem Berlinu ne bodo smeli voliti predsednika ZRN, ne bo smel zasedati Bundestag in sploh v njem ne bodo smeli opravljati ustavnih in uradnih dejanj. (Na to je bil pripravljen že od začetka svoje »vzhodne politike«, obenem pa se določbe ujemajo z več kot dvajsetletnimi pravnimi določili treh zahodnih zaveznikov.)

— **Zahodni Berlinčani** bodo smeli potovati v (vzhodni) Berlin in tiste dele NDR, ki mejijo na Zahodni Berlin. Zunanji Zahodnega Berlina bo njegove predstavljala ZRN. Tako bodo Zahodni Berlinčani lahko potovali npr. v ZSSR ali pa sodelovali v vseh mednarodnih manifestacijah in razstavah skupaj z udeleženci iz ZRN. (Doslej je na primer zadoščalo, da je desni branilec zahodnonemške nogometne reprezentance bil Berlinčan, pa so onemogočili ali razveljavili srečanje z reprezentanco kakšne vzhodnoevropske države.)

— **Sovjetska zveza** bo odprla svoj

konzulat v Zahodnem Berlinu, in sicer pri predstavnikih treh zahodnih vlad (ameriške, britanske in francoske) oziroma pri vojaških poveljnikih mesta. Pri tem bo dejavnost sovjetskega predstavništva (20 ljudi s šoferji vred) samo konzularna, ne pa politična.

Če je res, da sta Zahod in Vzhod pritiskala vsaka na »svojo Nemčijo«, da je popustila, potem je tudi res, da je pri tem šla dosti dlje Nemška demokratična republika. Res je, da je Vzhodna Nemčija v dokumentu nekajkrat omenjena kot »Nemška demokratična republika« (včasih je na Zahodu veljala le terminologija »sovjetski blok«, »sovjetski sektor« ali »vzhodni del«), vendar je predvsem res, da se je morala NDR odpovedati večini sredstev pritiska, ki ji jih je dajala kontrola nad dostopi v Zahodni Berlin.

Komentarji o berlinskem sporazumu, ki ga imajo za najpomembnejši dosežek po sklenitvi avstrijskega sporazuma pred šestnajstimi leti, so v veliki večini pozitivni. Kancler Brandt je dejal, da je »ustvarjen boljši položaj Zahodnega Berlina«, in da bo nadaljeval svojo »Ostpolitik« (doslej je postavljala za pogoj podpisu moskovskega in varšavskega sporazuma prav ureditev berlinskega vprašanja). Bonski predstavniki pravijo, da je odslej kriza zaradi Berlina skorajda nemogoča, mednemški pogovori pa naj bi uredili še vrsto dodatnih ter bolj ali manj postranskih vprašanj — pri čemer pa Bonn računa z večjo nepopustljivostjo Berlina.

Preveč bi bilo nadaljevati optimistične napovedi, vendar naj ob koncu omenimo izjavo nekega bongskega politika, da se utegne zgoditi, da bi bili Nemčiji že proti koncu prihodnjega leta sprejeti v OZN. To pa bi seveda pomenilo še veliko živčnih ur za zeleno mizo.

KOMENTATOR

Nevarnost usmeritve Avstrije na desno

Okrepitev fašističnega gibanja pri zadnjih volitvah v Italiji je opozorila na usmeritev nekaterih volivcev na desno, ki grozi nekaterim evropskim državam. Ta pojav je prav gotovo povezan z novimi prečnimi gospodarskimi težavami.

V zvezi z razpravljanjem o reformi avstrijske zvezne armade je tudi v Avstriji opaziti znake krepitve desničarskih sil. Tisti ljudje, ki so sedaj proti demokratični reformi vojske in ki govorijo o »Nevarnostih« za domovino, so leta 1938, ko je Avstrijo zasedla Hitlerjeva vojska, pri tem marljivo pomagali, ali pa so se zadržali povsem pasivno. Kljub temu pa jim uspeva z gesli kot »red je v nevarnosti«, »mir je ogrožen«, »Avstrija ostaja brez obrambe« plašiti nekatere sloje prebivalstva.

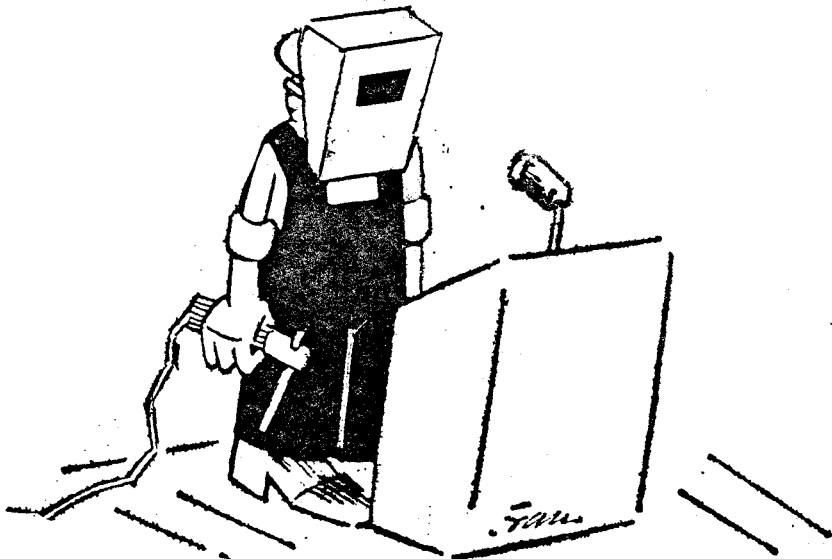
Proti reformi vojske vodijo v Avstriji zelo dobro organizirano kampanjo. Imenujejo jo »akcija deželne obrambe«, ki ji je v nekaj dneh uspelo zbrati na tisoče podpisov in s tem pritiskati na poslance v parlamentu: dve tretjini oficirjev zvezne vojske je podpisalo vlogo proti reformi; v teku so še druge akcije. Toda pobudnikom teh akcij sploh ne gre za vojsko. Uporabljajo jih le, da bi prikrili svoje daljnosežne smotre. Vsem tem so nevtralnost Avstrije, njena neodvisnost in demokracija trn v peti.

Ni bilo samo slučajno, da je celo konzervativni, katoliški list »Furche« (brazda) poročal o tem, da so del te akcije desnih ekstremistov financirali iz Zvezne republike Nemčije. Organizatorji te nevarne politike se nahajajo v krogih nekdanjih esesovskih voditeljev, ki so v Avstriji povezani v »Kameradschaft IV« (Tovarištvo IV). Pred nekaj meseci je to združenje priredilo posvetovanje na Gradiščanskem. Na njem so bili prisotni predstavniki raznih desničarskih organizacij pa tudi oficirske družbe in zvezne vojske. Na tem sestanku so se podrobno pogovorili o akcijskem planu in kot smo sedaj lahko ugotovili so ga tudi izvedli. V poročilu o posvetovanju je bilo namreč rečeno: »Široko raztresena skupina državljanov, ki se zavedajo svoje odgovornosti in ki so tudi izkušeni strokovnjaki, je v radiščanskih pogovorih, katerih pobudnik je bilo »Tovarištvo IV« prišlo do jasnih spoznanj, ki jim bodo sledila dejanja«.

Majhna skupina kot je »Tovarištvo IV«, ki jo sestavljajo dobro izveščani esesovci, je sposobna razširiti svoj vpliv. V interesu Avstrije pa je pričakovati, da bodo to nevarnost spoznali ob pravem času.

JOHANN MULLER Dunaj

VSAK TEDEN ENA ...

»Rad bi povedal nekaj pripomb o delu uprave podjetja.«

Mladi iz Tolmina in vseljudski odpor

Pred dobrimi desetimi leti so v naši republiki bile prvič organizirane skupne vaje mladinskih enot, takrat še kot dopolnilna oblika rednega pouka iz predvojaške vzgoje. Te skupne vaje so bile že takrat izvajane tako, da so za mladince organizirali pohod skozi kraje znane iz narodnoosvobodilne vojne, med pohodom pa so se izvajale še vaje, ki naj bi mlade učile vojaških veščin.

Nov način izvajanja pouka iz obrambe in zaščite z izvenšolsko mladino — skupno poslušanje predavanj z nerazporejenim prebivalstvom — zahteva, vsekakor, da se zborovanju — najpogostejše dvodnevno — kmečke in delavske mladine posveti še večja pozornost. Predvsem zaradi tega, da se mladi vsaj spoznajo, če že ne obvladajo, z osnovnimi vojaškimi veščinami.

Na Tolminskem imajo v organiziranju teh zborovanj že dobre izkušnje, pa tudi beležijo dobre rezultate. Očitno — vsako leto boljše.

X X X

Letos se je zbralo kar za dve četi mladih v tolminski občini: eno so organizirali v Tolminu in vodil jo je Jože Manfreda, drugo pa v Kobaridu pod poveljstvom Franca Copicca. Iz bližnjih in najbolj oddaljenih krajev so prišli na zborna mesta že v dobri uri, oblekli so se v uniforme in oborožili in ob sedmih zjutraj se je že začel pouk.

Teorije pa je bilo kaj malo: na strelišču so komandirji vodov v manj kot dveh urah seznanili mladince z vsemi »skrivnostmi« vojaške puške, nakar se je začelo streljanje. In končalo se je, čeprav je bilo prvo, zelo uspešno. In še več od tega: mladinci so dosegli odlični uspeh, saj samo njih šestnajst ni izpolnilo pogojev za pozitivno oceno. Tako visoka ocena streljanja pa je vredna še toliko več zaradi izredno kratkega časa za seznanjanje z vojaško pu-

ško in izvajanja streljanja, ki je sledilo teoretičnim pripravam. Deset najuspešnejših na streljanju pa je dobilo, poleg odličnih ocen, še knjižne nagrade.

In ker je streljanje samo zase za izvajanje osnovnih vojaških vaj nezadostno, so komandirji, po končanem streljanju, seznanili mladince še z osnovami opazovanja, izvidništva ter stražarske, patrolne in izvidniške službe. Med tem teoretičnim poukom pa je manjša skupina mladincev, tistih, ki so bili določeni v intendantsko službo, pridno pripravljala kosilo, katero se je mladincem, po dopoldanskem delu in pred popoldansko vajo, prileglo.

Popoldne pa so se začele priprave za pohod do vasi Foni pod Kolovratom, kamor je bila namenjena tolminska četa ter za odhod na Livške ravni, kamor bo odšla kobariška četa.

Tolmin je mladince njihove čete, na poti v vas Foni, sprejel tako, kot so sprejemali partizane. V mestecu pa se je četa tudi okrepila z delom tolminskega taborniškega odreda in skupno so nadaljevali pot proti svojemu cilju. Ves čas so se mladinci in taborniki gibali kot v vojni, saj so morali upoštevati taktično situacijo, s seboj pa so, poleg orožja, nosili še vso drugo potrebno opremo, predvsem hrano in opremo za kuhanje.

V Fone sta četa in del taborniškega odreda prispeli že ob sedmih zvečer. V Fonah, na svojem cilju pohoda, so se mladinci najprej seznanili z zgodovino vasi, ki je bila dvakrat požgana: v prvi in v drugi svetovni vojni. Na nadmorski višini petstotih metrov, kjer je nekoč živelo štirideset prebivalcev, jih je danes samo še devet v treh domačijah. Mladince in tabornike, ki so s seboj med malenkostno osamljene domačine prinesli mladost in svežino, so domačini sprejeli odprto in prisrčno: saj so bili navajeni takšnih prihodov partizan-skih enot. Mladinci in taborniki so se razmestili po senikih, organizirali so zavarovanje, drugi pa pripravili ognjišče, večerjo in taborni ogenj.

Ob tabornem ognju pa se je začela ura zgodovine: podpolkovnik Mirko Koren, doma iz vasi Masti, udeleženec bitke Gregorčičeve brigade, je mladincem in tabornikom pripovedoval kako je desetega maja 1943. leta prišlo na Hlevniku do bitke med Gregorčičevo brigado in močnimi fašističnimi silami.

Noč je bila mirna in polna zaslužene počitke: počivali pa niso, seveda, tisti, ki so skrbeli za varnost enote.

Nov dan pa je prinesel mladincem

tudi nove naloge. Ta dan je bila njihova naloga, da ponazorijo bitko na Hlevniku, tako kot jo je vodila Gregorčičeva brigada 10. maja 1943, ko je štela le 300 borcev. Po uspešno izvedeni vaji, med katero so se mladinci in taborniki seznanili z načinom delovanja in akcijo Gregorčičeve brigade, je še tovariš Albert Jakopič — Kajtimir govoril mladincem in tabornikom o nalogah, akcijah in uspehih te brigade, nato pa odkril spominsko ploščo, ki bo spominjala na to bitko.

X X X

Dva dneva zborovanja, vaj, streljanja in pohodov sta hitro minila. Mladinci pa so se v tako kratkem času naučili veliko tega: o tem, kar priča zgodovina, o tem kaj morajo danes vedeti predvsem za njihov danes in jutri. Za njihov danes in jutri, ki počivata na temeljih kakršne je, med drugimi, postavljala tudi 5. SNOUB Simona Gregorčiča.

In če je čas bil prekratek — o tem bodo govorili drugje. Očitno pa je, da so takšna zborovanja, vaje in pohodi koristni in potrebni še posebno, če so tako uspešni, kot so na območju tolminske občine.

IVO TOMINC

Umestna pobuda iz Maribora

Občinski odbor ZZB NOV v Mariboru, ki je na svoji seji dne 28. 8. t. l. obravnaval pritožbe borcev in vojaških vojnih invalidov v zvezi z njihovim zdravljenjem v naravnih zdraviliščih, je svoje ugotovitve sporočil republiškem odboru ZZB NOV Slovenije. Navaja, da se člani pritožujejo predvsem zato, ker morajo zelo dolgo čakati, da jih zdravilišče, v katerih naj bi se zdravili, pokličejo na zdravljenje. V posameznih primerih traja to čakanje tudi nad tri mesece. Invalidi se pritožujejo, da jih večkrat v zdraviliščih premeščajo iz sobe v sobo in tiste z amputacijami nog nastanijo v sobah višjih nadstropij.

K tem ugotovitvam pripominja odbor, da tak način ravnanja z borci in vojaškimi vojnimi invalidi ni primeren, saj cene za zdravljenje borcev in invalidov niso nič manjše od tistih, ki jih plačujejo tuji. Zato prosijo, da republiški odbor ZZB NOV posreduje pri republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo, ki sklepa pogodbe, da zadevo uredi.

Zelo umestno je, da se je mariborski občinski odbor ZZB tako resno lotil te zadeve. Sicer ne gre za prvi tak primer. Že odkar obstaja zdravljanje vojaških invalidov v naravnih zdraviliščih, obstajajo tudi težave, s kakršnimi se je to-krat spoprijel mariborski občinski odbor ZZB. Invalidi in borci se zvečine upravičeno pritožujejo zaradi zapostavljanja, ker uprave zdravilišč kršijo pogodbe itd.

V pravilniku o zdravljenju vojaških vojnih invalidov v prirodnih zdraviliščih, je med drugim tudi tole določilo: »Če invalid ne nastopi zdravljenja v naravnem zdravilišču v treh mesecih potem, ko je zdravniška komisija oziroma komisija strokovnjakov ugotovila potrebo takega zdravljenja, potem lahko nastopi invalid to zdravljenje samo na temelju novega mišljenja zdravniške komisije, oziroma komisije strokovnjakov.«

To pomeni, da z zavlačevanjem poziva invalidov in borcev na zdravljenje

uprave zdravilišč povzročajo ne samo nevšečnosti prizadetemu, marveč tudi novo delo zdravniški komisiji in same-mu invalidu. In prav zavoljo takega postopka, kot ga navaja omenjeni dopis, je bilo že več primerov, ko so morali invalidi na ponovne preglede.

Čeprav je cena zdravljenja posameznih vojaških vojnih invalidov enaka ceni zdravljenja drugih pacientov, se že vsa leta, odkar se hodijo vojaški vojni invalidi zdraviti v naravna zdravilišča, dogajajo primeri, da uprave zdravilišč smatrajo invalide za nekako rezervno, ne upoštevajo pa njihovih želja glede časa, ki bi bil za njihovo zdravljenje najprimernejši. Pač pa upoštevajo take želje pri samoplačnikih, ne glede na to, ali so domači ali tuji pacienti. Invalid naj gre npr. v toplice pozimi, da si lahko svoje zdravstveno stanje poslabša namesto izboljša...

Dokler še ni bil zgrajen Dom vojaških vojnih invalidov v Stunjanu, se je dogajalo tudi to, da so v raznih obmorskih hotelih, kamor so takrat pošiljali vojaške vojne invalide na klimatično zdravljenje, le-te strpali na kosilo in večerjo v tesne stranske prostore, da bi zaradi svoje invalidnosti v jedilnicah ne motili tujih gostov.

Lani je bilo precej pritožb iz Dolenjskih in Šmarjeških Toplic. Zaradi tega so člani komisije VVI pri republiškem odboru ZZB NOV in pa tudi naš dopisnik obiskali ti dve zdravilišči ter preverjali upravičenost teh pritožb. Letos so se pritožili invalidi v Dolenjskih Toplicah in v malico, ki je po pogodbi določena in tudi plačana. Zadevo je uredil republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo.

Nova pobuda občinskega odbora ZZB NOV Maribor pa bo prav gotovo prispevala k temu, da bodo pristojni natančneje preverjali, ali uprave zdravilišč dosledno izvajajo pogodbe o zdravljenju vojaških vojnih invalidov in borcev, in tudi poskrbeli za sankcije v primeru kršitve pogodbenih določil.

V. M.

OB TABORNEM OGNJU

Revščina priznavalnin

V rokah imam poročilo sveta za zdravstvo in socialno varstvo pri občinski skupščini Metlika. V njem so med drugim uradni podatki o tako imenovanih priznavalninah nekdanjih borcem NOB. Po teh navedbah prejema v občini Metlika priznavalnine 342 borcev NOV. Poprečna mesečna priznavalnina je recni in piši 87 (sedem in osem-deset dinarjev) na mesec, pri tem jih kar 160 prejema nižje zneske od poprečja. Svet pravilno navaja, da to niso socialne podpore, marveč prava miloščina. Ker pa je v občini še veliko socialnih podpirancev, predvsem osamelih in ostarelih kmetov, občina, ki ima nekaj manj kot osem tisoč prebivalcev ne zmore višjih priznavalnin, beri socialnih miloščin.

Nič drugače ni glede družbene pomoči bivšim borcem in aktivistom v drugih dolenjskih občinah

ali pa je še slabše. Pa ne gre samo za udeležence v NOB, marveč za ljudi, ki so sodelovali v NOB in v povojni ekonomski revoluciji, ki skoraj ni bila lažja, kot oborožen boj. Govoril sem z bivšim borcem in aktivistom iz novomeške občine, ki se je 3 leta in 8 mesecev boril s puško v roki, po vojni pa je bil šest let predsednik KLO in pozneje občine. Kakšne so bile dolžnosti in naloge naših krajevnih organov in aktivistov po vojni, še dobro pomnimo. Ne pretiravam, da so posamezniki še danes osvojeni pri sosedih in sovaščanih zaradi nalog, ki so jih takrat morali izpolnjevati. Ta borec in aktivist prejema sedaj 150 dinarjev »priznavalnine« na mesec. Sam pravi, da bi to nekako še razumel, ker pač ni denarja, ko ne bi poznal sosed, bivšega medvojnega prekupčevalca, ki se je po vojni zaposlil, ko je on kot aktivist izvrševal odkupe, mobilizacijo ljudi in živine in opravljal druge družbene dolžnosti. Pa ima tisti drugi sedaj desetkrat višjo pokojnino, kot dobiva borec in aktivist »priznavalnine«. Take konkretne primerjave bi lahko naštevale v nedogled. Naštel bi lahko nekaj desetnih takih, ki bi bili zadovoljni s stotakom pomoči

na mesec, pa ne dobe ničesar, čeprav je njihovo sodelovanje med NOB in po vojnih letih nesporno.

Izgovor, da ni denarja, je prazna fraza. Dokler družba dopusti, da posameznik, denimo trgovski potnik, zasluži letno več deset milijonov starih dinarjev ali še več, medtem pa udeleženec NOB in povojne gospodarske revolucije prejema na mesec 50 ali sto dinarjev ali pa niti toliko ne, je izgovor glede pomanjkanja denarja čista hinavščina. Resnica pa je, da ta in ona občina s slabo razvitim gospodarstvom, ki ima še to »nesrečo«, da so domala vsi njeni odrasli občani sodelovali v NOB, nima dovolj denarja, da bi pravičnejše reševala socialne probleme občanov. Socialno stanje pa je tudi pogoj za družbeno pomoč borcem. V nekaterih občinah, kjer imajo več denarja in manj borcev, je seveda problem borcev mnogo bolj rešen. V času NOB pa se borci niso borili za občinske meje...

Bolj kot o pomanjkanju denarja bi morali govoriti o pomanjkanju kančka dobre volje in pri-zadecnosti za zmanjševanje socialnih razlik oziroma krivic, ki ponekod najhuje zadevajo prav nekdanje borce in aktiviste.

P. ROMANIC

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likoarjeva—
Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, pro-spekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, la-kirnica in plastificirnica
- Izdaja osrednji slovenski dnev-nik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- Ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstdnevnik »NASI RAZ-GLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

DOPISNIKI NAM POROČAJO

MARIBOR

SLABA INFORMIRANOST POVOD IZMIŠLJOTINAM

Naloge organizacije ZZB NOV pri utrjevanju našega mednarodnega položaja in naše varnosti, o nalogah te organizacije v zvezi z zakonom o splošnem ljudskem odporu, nepravilnosti v zdraviliščih, kjer se zdravijo borci. To so bile glavne zadeve o katerih so razpravljali na nedavni seji občinskega odbora ZZB NOV v Mariboru.

Posamezniki so opozorili, da zaradi tega, ker so ljudje o pomembnejših mednarodnih vprašanjih premalo ali prepozno seznanjeni, se pojavljajo na terenu najrazličnejše izmišljene govorice. Pri tem so trjali, da so nekatere organizacije do tega čestokrat pasivne, kar pa seveda ni prav. Zato so menili, da bi morale prav SZDL in ZK ob podpori ostalih organizacij v večji meri informirati ljudi o mednarodnih vprašanjih in o naši varnosti.

V razpravi o dosedanjem delu v zvezi s splošnim ljudskim odporom so poudarili, da je od takrat, ko je bil sprejet zakon o sploš-

nem ljudskem odporu, bilo na območju mariborske občine poleg ustanovljenih komisij in odborov že precej narejenega, vendar pa še ne vse. Hkrati so predlagali naj bi združenje borcev s svojimi izkušnjami pomagale krajevne skupnosti pri ustanavljanju odborov splošnega ljudskega odpora.

Tudi o tem, da uprave zdravilišč ne kličejo borcev in vojaških vojn invalidov pravočasno na zdravljenje, premeščajo invalide z amputiranimi nogami v višja nadstropja itd., so se temeljito pogovorili. Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije so poslali pismo, s katerim so ga seznanili s temi razmerami in zahtevali naj bi ga posredovali Republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo Slovenije, ki naj poskrbi za odpravo nerednosti. Predlagali so še, naj bi redno mesečno priznavalnino zvišali od sedanjega najnižje 100 dinarjev na 150 dinarjev.

DRAGO MIKLAVC

MARIBOR

KO SO PADLI PRVI TALCI...

Nedavno je minilo 30 let, odkar so za zidovjem zloglasnih mariborskih zaporov padli naši rodoljubi, ki jih je okupator postavil pred puške kot talce. Okupator je 24. in 25. avgusta 1941 ustrelil trinajst talcev. Med njimi so bili: Slava Klavara, Slavko Šlander in Franc Vrnč. V bivšem mariborskem okraju pa so padli prvi talci pri Miklavžu že 10. avgusta 1941; bilo jih je šest.

V počastitev spomina žrtev pripravlja ZZB NOV v Mariboru spominsko slovesnost, ki bo 27. t. m. pred spomenikom talcev ob Jadranski cesti. Ustrelitve avgusta 1941 so bile šele začetek zverskega nacističnega divjanja. Že 23. septembra 1941 je padlo v Ma-

riboru nadaljnjih deset talcev; med njimi je bil Jože Hermanko. Samo na dvorišču mariborskih zaporov so prvo leto okupacije postrelili 134 talcev, do konca okupatorske strahovlade pa kar 662. Trupla talcev so odvažali v Gradec. Sežigali so jih v krematoriju. Včasih pa je krematorij imel toliko dela, da niso mogli sproti sežigati vseh trupel, zato so jih pokopavali.

Prireditelji pričakujejo veliko udeležbo pri osrednji slovesnosti pred mariborskim zaporom. Med udeleženci bodo svojci in sorodniki talcev. Mladina mariborskih šol bo imela nastop na komemoraciji.

FRANJO HOVNIK

CERKNICA

PRED SREČANJEM NA CERKNIŠKEM JEZERU

Priprave za srečanje aktivistov Notranjske in borcev enot, ki jim je občina Cerknica podelila domicil, so v polnem teku. Posebni pripravljalec odbor skupno z komisijami pri občinskem združenju borcev NOV Cerknica bo pripravil vse potrebno, da se bodo borci, aktivisti in drugi 19. septembra na Cerkniškem jezeru kar najbolje počutili.

Občina Cerknica je leta 1966 podelila domicil borcem Notranjskega odreda. Tedaj

so se borci srečali v Starem trgu pri Ložu, na Blokah pa so odkrili spomenik Notranjskemu odredu, preimenovali vojašnico in odprli stalno razstavo dokumentov Notranjskega odreda. Odtlej so se borci Notranjskega odreda srečevali vsako leto v različnih krajih Notranjske, od Grahovega, Babnega polja, Sodražice do Postojne.

Leta 1968, ob občinskem prazniku občine Cerknica, 19. oktobra, je skupščina občine Cerknica podelila domicil 13. SNOUB

»Mirka Bračiča« in jurišnemu bataljonu 18. divizije. Tedaj so v Markovcu v Loški dolini odkrili spominsko obeležje 13. SNOUB »Mirka Bračiča«, v Zavrhu na Bloški planoti pa spominsko ploščo jurišnemu bataljonu 18. divizije.

Letošnje srečanje aktivistov Notranjske, borcev domicilnih enot, mladine in občanov pa bo tem bolj pomembno, ker letos praznujemo 30. obletnico vstaje slovenskega roda...

Program predvideva pričetek srečanja 19. septembra 1971 ob 9. uri dopoldne ob Cerkniškem jezeru pri Cerknici z vajo pripadnikov teritorialnih enot in civilne zaščite. Glavna slovesnost se bo pričela ob 11. uri, kjer se bodo pred tribuno postrojili borci Notranjskega odreda, 13. SNOUB Mirka Bračiča, jurišnega bataljona 18. divizije in pripadnikov teritorialnih enot ter civilne zaščite. Slavnostni govor bo imel član sveta federacije generalpolkovnik in narodni heroj Rado Pehaček, v kulturnem

programu pa bodo sodelovali združeni godbi na pihala »Bresta« Cerknica in »Kovino-plastika« iz Lože, moška pevski zbor iz Cerknice in Loške doline, mladinski pevski zbor osnovne šole iz Cerknice in članci Mestnega gledališča iz Ljubljane Vladoša Simčič. Po kulturnem programu bo prosta zabava.

Ob tej priložnosti bo odprta tudi razstava slik z tematiko NOB akademskega slikarja Doreta Klemenčiča-Maja v Brestovem salonu pohištva v Cerkici. Partizanska knjiga iz Ljubljane bo za to priliko pripravila tudi knjižni sejem in razstavo učil ter opreme za enote civilne zaščite.

Cepprav organizator srečanja ne bo pošiljal posebnih vabil, pričakujejo, da se bo srečanja udeležilo več kot 3000 nekdanjih aktivistov, borcev, mladine in občanov, saj jih bo ta predel Notranjske ravno tako toplo in prisrčno sprejel kot med narodnoosvobodilno vojno.

SLAVKO BERGLEZ

KANOMLJE

SPOMINI OB 30-LETNICI VSTAJE

To poslopje ni vstalo iz ruševin, ker so v njem zgoreli vsi prebivalci

V Kanomljah pri Idriji niso pozabili na težke dni NOB. Redkokje so ostali tako zvesti tradiciji NOB kot prav v Kanomljah; visok krvi davek se ne da pozabiti.

V nedeljo, dne 22. avgusta, je ZB v Kanomljah organiziralo na Oblakovem vrhu proslavo v počastitev 30-letnice vstaje slovenskega naroda. Ob tej priliki so se spomnili vseh žrtev, ki jih je dala Kanomljaska dolina in prispevek vsega prebivalstva za boljše dni. Začetki prvega narodnoosvobodilnega gibanja segajo v tem kraju v prvo četrtletje 1942, ko je v te kraje prišla prva partizanska patrulja in naletela na ljudi, ki so bili takoj pripravljeni sodelovati z OF. V drugi polovici leta 1942, ko sta na to področje pogosto prihajala organizator OF — pokojni Jakob Platiša-Franc in legendarni borec Primorske — pokojni narodni heroj Janko Premrl-Vojko, se je tu narodno-osvobodilno gibanje močno razmahnilo. Ustanovljeni so bili prvi odbori OF. Aktivni mladinci pa so bili sprejeti v SKOJ.

Na znanem sestanku, ki je bil konec meseca novembra 1942 v Šinkovčevi bajti v Srednji Kanomlji, so se vsi skojevci enoglasno odločili, da stopijo takoj v oborožene partizanske vrste. Tej odločitvi skojevcev so sledili skoraj vsi prisotni mladinci. Čez nekaj dni pa se je tem pridružilo še nekaj mož.

Dne 16. decembra 1942 je bila iz fantov in mož v Zirovčevki planini ustanovljena 2. Trnovska četa, ki je štela nad 30 borcev in dve borki. Čez dober mesec dni se je tu zbralo nad 60 borcev iz Kanomljske doline in sosednjih krajev.

Pri kmetu Navršarju je bil decembra 1942 prvi širši sestanek zaupnikov OF. Udeležilo se ga je več vaščanov iz Kanomlje in Oblakovega vrha, saj je bilo organizirano vse območje.

Spomladi 1943 pa je bilo delo OF zaradi povečanega nasilja in aretacij oblašnikov zelo oteženo. Tik pred kapitulacijo Italije je prišel na to področje politični delavec in partizanski komisar Franc Caserman-Tesar, ki mu je s pomočjo nekaterih domačih aktivistov zopet uspelo sklicati sektorske sestanke.

Le nekaj pred koncem vojne, aprila 1945, pa je nemški okupator začel izvajati nad civilnim prebivalstvom v Kanomlji zločin za zločinom. Požgal je štiri domačije s prebivalci vred; zgorelo je nad 30 žensk, starčkov in otrok.

V spomin žrtvam NOB je v letih po osvoboditvi krajevna organizacija ZB postavila dva spomenika in vzdala štiri spominske plošče.

JERAM JANEZ

Imeli smo ljudi

FRANC ZAJC

Rodil se je leta 1896 na Krki. Izučil se je za krojača. Med prvo svetovno vojno je doživel kot vojak vojne grozote na italijanski fronti. Tam je bil hudo ranjen v nogo, ki so mu jo kasneje odrezali in je postal stoodsotni invalid. Med narodnoosvobodilno vojno je doma podpiral osvobodilno gibanje. Po osvoboditvi je bil nekaj časa predsednik krajevne invalidske organizacije, potem pa ves čas do smrti odbornik.

MATIJA BAHOR - OSKAR

Pokopali smo ga 9. t. m. v Vojni vasi pri Črnomlju. — Rodil se je leta 1903 v Dragovanji vasi pri Črnomlju. — Že v mladosti se je pridružil naprednemu političnemu gibanju. Za služek si je moral iskati v tujini. Več let je delal kot rudar v Avstriji, Belgiji in Franciji. Povsod je bil tudi povezan z naprednim delavskim gibanjem.

— Umrl je nenadno za kapjo. Dne 28. julija ga je spremlila na šmarnsko pokopališče (pri Grosupljem) velika množica ljudi. Živel bo v spominu številnih znancev in prijateljev.

UTRINKI IN ODMEVI

PROSIM,
POPRAVITE!

Želim opozoriti, da v prispevku »Beležke s pohoda po poteh slovenske delegacije na II. zasedanje AVNOJ« v 34. št. TV-15 z dne 19. avgusta t. l. niso resnični nekateri podatki.

V drugem odstavku je namreč rečeno, da je bil na zgodovinskem pohodu komandir zaščitne skupine Janko Gregorič, kar pa ni res. Janko Gregorič je bil na tej poti v Jajce novembra 1943 namestnik komandirja čete. Komandir sem bil jaz — Anton Kralj (roditelj sem se v Beli krajini in iz domačega kraja sem odšel k partizanom, zdaj pa sem upokojenec in živim v Pljuju). Tedanjih

Tone Kralj kot komandir čete

dogodkov se še prav dobro spominjam, ker jih vsako leto obnavljam s predavanji po šolah in v garniziji ptujske občine.

Ne zamerim piscu prispevka, pač pa tištim, ki dajejo napačne podatke. Tako sem tudi v ljubljanski radijski oddaji letos 5. avgusta slišal, da je bil Gregorič predstavjen kot bivši komandir čete.

Prizadele me je predvsem to, da se danes nekateri ljudje, ki so na višjih položajih, ponašajo s pavjim perjem, medtem pa

Borcem II. grupe odredov

Slovenski planinci bodo dne 12. septembra 1971 praznovali dan slovenskih planincev. Tega dne bodo množično obiskali slovenske gore, poleg tega bodo prehodili del poti II. grupe odredov prek kamniških in savinjskih planin.

Sklepna svečanost dneva planincev bo v nedeljo, 12. 9. 1971, ob 15. uri v Kamniški Bistrici. Borci II. grupe odredov naj se te svečanosti udeležijo v čimvečjem številu.

smo mi, skromni občani, pozabljeni. Če ne bi popravil tistega napačnega podatka — rečimo, če bi zdaj ne bil več živ — bi me mladina, ki sem ji predaval, zaničevala kot lažnivca. Zato prosim, da priobčite ta podatek.

(Prilagam tudi svojo fotografijo s tistega pohoda leta 1943. Fotografiran sem bil v Livnu.)

TONE KRALJ

KOROŠKI
PARTIZANI

Zveza koroških partizanov v Celovcu prireja srečanje bivših koroških borcev in aktivistov na dan 19. septembra t. l. ob 13. uri v Selah pri Terklju. Na zborovanju bo sodeloval Partizanski invalidski pevski zbor iz Ljubljane.

Vabimo vse bivše koroške borce, njih svojce in prijatelje Koroške iz Slovenije, da se srečanja udeležijo v čimvečjem številu. Udeleženci naj s pravočasno prijaviijo svojim področnim odborom v Ljubljani, Mariboru, Ravnah na Koroškem, Mozirju, Postojni, Kopru in Kranju, ki organizirajo brezplačen prevoz z avtobusi.

ODBOR KOROŠKIH
PARTIZANOV

IZJAVA

Na prošnjo združenja borcev NOV Predgrad in prizadetega Pavla Jordana, ki ga je nekdo na javnem mestu oklevetal, objavljamo naslednjo izjavo:

— Tovariš Pavel Jordan, rojen leta 1919, doma iz Predgrada št. 3, sedaj stanujoč v Rogaski Slatini, se je že v letu 1941 aktivno vključil v NOB. Zaradi sodelovanja s partizanskimi enotami so ga kot žrtev domačega izdajalca Italijani aretirali in odpeljali v ljubljanske zapore. S pomočjo advokata, pristaša OF, se je rešil zaporov. Takoj po prihodu domov je stopil v NOV kot prvi iz Predgrada. V operativnih enotah se je kot borec in oficir zavestno in zagrizeno boril za svobodo, in to vse do dokončne zmage nad okupatorjem. Danes nosi napore vojne trpljenja, je vojni invalid — med borbo je bil dvakrat ranjen.

V našem kraju kakor tudi drugod je omenjeni tovariš znan kot predan borec in aktivist za naš novi družbeni red. Vsakdo, ki bi kakorkoli spreminjal navedene podatke, bi to storil zlonamerno, kar ne bi bilo ne humano ne tovariško.

Predsednik ZB Predgrad:
MIRKO RAUH

SLOVENJ GRADEC

TRIJE ODLIKOVANCI

V petek, 27. avgusta, je predsednik občinske skupščine Slovenj Gradec Ivo Čerče v imenu predsednika republike izročil odlikovanja trem zaslužnim za priprave na splošni ljudski odpor.

Red za vojne zasluge z zlatim mečem so prejeli Ludvik Pušnik, predsednik občinskega odbora ZZB, Miroslav Faletov, član občinskega odbora ZRVS, ter Ivan Pogo relčnik, predsednik ZRVS Šmartno.

Svečane podelitve odlikovanj se je udeležilo več vidnih političnih in družbenih delavcev slovenjgraške občine.

FRANCE POTOČNIK

V Podnartu snvo v začetku avgusta pokopal člana ZB Franca Potočnika, ki je umrl po kratki bolezni.

Pokojnik se je pred 65 leti rodil v vasi Knape v Selški dolini. Že v zgodnji mladosti je moral od doma in si služiti kruh pri različnih gospodarjih. Nekaj let pred vojno se je zaposlil kot kurjač v Železarni na Jesenicah. To službo je opravljal tudi po vojni pa do svoje upokojitve.

V času okupacije se je kmalu vključil med aktiviste OF, a leta 1944 je odšel v partizane, v Koso-velovo brigado. Ker pa so ga pozneje Nemci ujeli, je okusil tudi vse grozote nacističnih taborišč.

Po osvoboditvi je aktivno sodeloval v združenju borcev in drugih organizacijah. Med svojimi sodelavci in znanci je bil zelo priljubljen. To je pokazala tudi zelo velika udeležba sovaščanov in drugih znancev ob njegovem pogrebu.

PRAVNA
POSVETOVALNICA

POKOJNINSKA DOBA

P. F. Škofja Loka

VPRAŠANJE: Kot pišete v svojem dopisu vam pri urejanju pokojninske dobe niso priznali časa po končani vojni: z utemeljitvijo, da ni bil plačan prispevek za socialno zavarovanje. Kasneje so vam na zavodu za socialno zavarovanje rekli, da vam čas po demobilizaciji iz JLA priznajo, da pa se je izgubila odpustnica in da morate to dejstvo dokazati s pričami. Kljub zaslišanim pričam vam časa po osvoboditvi, ko ste bili v JLA, niso priznali v pokojninsko dobo, češ da se ta čas šteje za doslužitev vojaškega roka (čeprav ste vojsko služili že v stari Jugoslaviji) in da nimate dokazov. Ker ste bili v bolnišnici, odločbe niste dobili osebno v roke in se tudi niste pritožili. Po nasvetu referenta ste se kasneje pritožili na Vrhovno sodišče, pa ste dobili negativen odgovor, da to ne rešuje pritožb temveč presoja le zakonitost izdanih odločb. Kaj storiti?

ODGOVOR: Ker vam odločba ni bila dostavljena osebno, niti ni bila dostavljena vašemu pooblaščenцу (?) bi imeli kvečjemu možnost obnove postopka. Sicer je zadeva končana. Vrhovno sodišče je prav postopalo, ker je upravni spor, s tožbo na Vrhovno sodišče, možen le takrat, če je zoper prvostopno odločbo vložena pritožba. Upravni spor je možen namreč šele zoper drugostopno odločbo. Seveda je uspeh obnove postopka dvomljiv, vendar bi vam vseeno svetovali, da vložite tak predlog na obnovo.

OSNOVA ZA BORČEVSKI

DODATEK

B. L. Ljubljana

Vprašanje: V dopisu, na katerega res nekoliko pozno odgovarjamo, sprašujete, če je bil že sprejet odlok o določitvi osnove za priznanje republiškega dodatka borcem NOV v višini 1.555 din. Zanima vas ali velja to le za aktivne, t. j. zaposlene borce ali tudi za upokojence.

Odgovor: Odlok o določitvi osnove za priznanje republiškega dodatka zaposlenim udeležencem narodnoosvobodilne vojne v le-

tu 1971, je bil sprejet pred meseci. Objavljen je bil tudi v 12. številki letošnjega republiškega uradnega lista in se uporablja od 1. januarja letos. Razumljivo je, kot pove to tudi sam naslov, da velja le za zaposlene nekdanje borce pred 9. 9. 1943. Za upokojence ne velja, pač pa se osnova za priznanje republiškega dodatka za borce NOV upošteva pri odmeri pokojnine tistim, ki bodo letos stopili v pokoj, če so njihovi dohodki nižji.

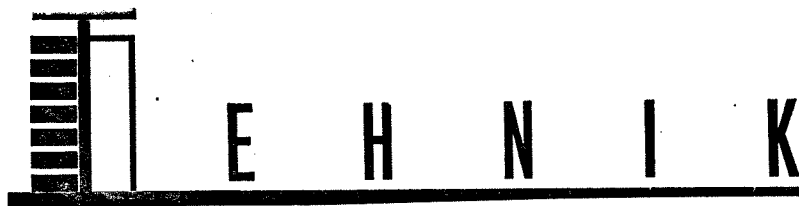
ČAS PREBIT V VOJNI
V ABESINIJ

S. F. Postojna

VPRAŠANJE: Leta 1935 ste bili mobilizirani v italijansko vojsko, in to v Abesinijo. Mobiliziran je bil ves letnik. Vojna se je začela v oktobru istega leta in trajala približno 7 mesecev. Vi ste bili odpuščen iz vojske šele marca 1937, tako da ste bili zadržani v Afriki vsega skupaj 26 mesecev.

V odločbi iz leta 1954 in delavski knjižici imate vso to dobo priznано. Ob predložitvi dokumentacije zavodu za socialno zavarovanje pa so vam rekli, da se vam prizna le 7 mesecev vojne v Abesiniji in ne toliko, kot imate v delovni knjižici že priznано. Čutite se ogoljufanega za 19 mesecev, saj imate učno dobo in redno vojsko že odbito. Radi bi se upokojili, ker imate 60 let, toda...

ODGOVOR: Temeljni zakon o pokojninskem zavarovanju določa, da se bivšim italijanskim državljanom, ki so postali jugoslovanski državljan na podlagi mirovne pogodbe z Italijo, šteje kot posebna doba čas, ki so ga prebili kot bivši italijanski državljani do 8. septembra 1943 v vojnah na vojaški dolžnosti, v internaciji ali v ujetništvu. Kot vojna pa ni mišljena samo druga svetovna vojna, ki se je začela 1. septembra 1939, temveč tudi vojne, ki jih je fašistična Italija vodila že pred drugo svetovno vojno, med drugim tudi tista v Etiopiji. Vojna v Etiopiji je trajala od 3. oktobra 1935 do 9. maja 1936. Po besedilu zakona naj bi torej priznavali v pokojninsko dobo samo omenjeni čas vojne, pač tako, kot so vam rekli na zavodu za socialno zavarovanje. Toda sodba Zveznega vrhovnega sodišča iz leta 1962 se glasi v tem smislu, da se za »obdobje v vojnah« ne smatra samo obdobje vojnih operacij, temveč tudi obdobje predhodnih mobilizacijskih priprav (npr. prevoz čet), kakor tudi čas po končanih vojnih operacijah do demobilizacije vojnih udeležencev.

splošno gradbeno podjetje
iz Škofje Lokeprojektira in gradi vseh vrst
objektov visokih in nizkih
gradenj in priporoča svoje
kvalitetne izdelke.

IZ NAŠE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

S KURIRJI NA KORDUN

Jeseni 1942 so me določili za vodnika našim kurirjem, ki so odhajali v Kordun. Bilo nas je osem, na pot smo odšli 30. septembra. Moji tovariši so bili iz II. hrvaške operativne cone, ki je bila na Zumberku. Z nami je šlo tudi 5 hrvaških partizanov, ki so odhajali v Kordun in na Petrovo goro v bolnišnico.

Šli smo preko Brezove rebri, nato čez semiški tunel, na Planino in Nemško joko proti Predgrađu. Nato smo prekoračili Kolpo in cesto »Luizijano« pri Bosiljevem, železnico pa pri Trošmarji Mimo Korenice smo šli na Perjasico. Tam smo dobili voz, ki nas je odpeljal v Veljun, kjer je bil štab kordunaškega vojnega področja.

Tiste čase smo imeli s Hrvati še zelo redke stike, zato smo, čeprav smo bili od štiridnevne hoje precej utrujeni, na dolgo in široko pripovedovati kako je v Sloveniji. Hrvaške partizane je zelo zanimalo, kakšne razmere so pri nas, če Italijani pobirajo ljudi in podobno. Ko smo jim povedali, da je pri nas bela garda, niso takoj razumeli, kakšna vojska je to in kaj hočejo. Šele po daljšem pripovedovanju so doumeli.

Nekaj dni smo čakali kurirje glavnega štaba Hrvaške, zato smo se lahko udeležili boja med italijansko kolono in 4 kordunaško brigado, imenovano po komandantu tudi »Vidovičeva«, pri Perjasici. Italijane smo strahovito porazili, zaplenili smo za tiste čase ogromne količine orožja in streliva hrane, obleke in drugega tudi nekaj topov. Ubilih je bilo precej mul in konj, tako da morale posebne ekipe dolgo zakopavati mrhovino in trupla padlih.

Med 2. oktobrom, ko smo prišli v Veljun, in 28. oktobrom, ko smo odšli, sem se večkrat pridružil 4. kordunaški brigadi in se udeležil skupno štirinajstih napadov na razne postojanke nazadnje tudi napada na Bihac.

Potem smo dobili pošto za Slovenijo in spet odšli na pot. Blizu smo imeli čez Sjeničak, Kupčino Jastrebarsko ali Jasko in v Zumberak. Toda nismo imeli sreče. Ustaši in Italijani so se namreč pripravljali na ofenzivo. Zato so zasedli Kolpo in Mrežnico. Morali smo čakati, predno se se nam je ponudila priložnost za prehod preko teh dveh rek. To smo počakali šele 28. oktobra. Kolpo smo prekoračili pri Skakavcu. Cesto in železnico smo prešli šele zjutraj pri vasi Hrvati, zato smo morali čez dan ostati v vasi pri nekem našem človeku, ali »zaščitniku«. Medtem se je namreč razbesnela ofenziva na Gorjance. Čepeli smo na seniku, pod nami so pili hrvaški domobranci. Bilo nas je osem kurirjev in 34 neoboroženih borcev, ki so prenašali strelivo za bataljon »Josip Kraše«, ki je bil takrat v Zumberku.

Zvečer je naša kolona odšla dalje proti Zagrebu. Hodili smo le kakih 10 km od savskega mostu in se pri Samoboru prebili čez cesto v hribe proti Stojdragi. Zjutraj smo se ustavili v neki majhni vasi nad Samoborom, kjer so nas že čakali naši ljudje in nam za zajtrk pripravili pečene purane.

Po pičlih treh urah počitka smo šli dalje

proti Pokleku, kjer smo prekoračili slovensko-hrvaško mejo. Ob sončnem zahodu smo bili že na senožetah nad Javorovico. Tam smo šele zvedeli, da je v Gorjancih ofenziva. Zato smo se umaknili iz vasi nazaj na senožeti ter prenočili v kupih sena. Zjutraj 31. oktobra pa smo dobili zvezo z neko patruljo in z njo odšli proti Ponovi jami. Tam je bil Zumberški odred, bataljon »Josip Kraše« in precej slovenskih partizanov s šla ni štaba II. cone Hrvaške. Najbolj so nas bili veseli mitraljezi fiatov in težkih »brede«, ki smo jim prinesli dovolj hrane za njihovo oročje.

Stabovci so nas na dolgo in široko spraševali, kje smo hodili, da nismo naleteli na sovražnika. Sklepali so, da zaradi tega, ker cesta med Poklekom in Stojdrago še ni bila zasedena.

Ves dan smo počivali in čakali novice. Vsak je dobil kos surovega govejega mesa, ki smo ga potem na malih ognjih vsak zase pražili. Od Novega mesta, Sentjerneja in Kostanjevice, pa tudi z žumberške strani so bruhali na nas granate italijanski topovi. Letala so nas nepretrgoma iskala, vendar nas v gosti bukovi hosti niso mogla najti.

Zvečer pa smo vsi šli znova na pot proti Kordunu. Te poti ne bom nikoli pozabil. Pri Sveti Jani so borci bataljona »Josip Kraše« zavpili »hura« in »juriš« ter prebili ustaške položaje, nato smo šli dalje proti Jastrebarskemu ali Jaski in Kordunu. V tem spopadu se je posebno izkazal Janjo Brodarič iz Rosalnic, kasneje narodni heroj. Takrat je bil invalid brez ene noge in je jezdil majhnega bosanskega konja. Ko je opazil, da je naš mitraljezec ranjen, je skočil s konja in po eni nogi priskakal do mitraljeza, zgrabil zanj in začel streljati po bežečih ustaših.

Brez oddiha smo šli dalje proti železnici in cesti Zagreb-Karlovac in ju v Dragaški šumi prešli brez strele. Malo pred sončnim zahodom smo z razvito zastavo na čelu kolone pojoč vkorakali v Kupčino. Čez dan so nas domači aktivisti razdelili po hišah na počitek in hrano. Ponoči so nas s čolni prepeljali čez Kolpo med Skakavcem in Kovačevcem. Tako smo prišli na osvobodeno ozemlje okoli Sjeničaka. Ranjence smo poslali v bolnišnice na Petrovi gori. Mi smo počivali in se pripravljali na nove boje.

Za obletnico Oktobrske revolucije 7. novembra 1942, je bila pri Sjeničaku ustanovljena slavna 13. proletarska brigada, katere jedro sta bila bataljon »Josip Kraše« in »Kljuka«. Od tam je ta brigada odšla na slavni pohod nazaj v Zumberak, z njo pa so šli tudi slovenski partizani z Gorjancev, ki so prišli z njimi v Kordun.

Le jaz sem ostal v Kordunu, ker sem dobil posebno nalogo. Nekaj dni potem, ko je odšla 13. proletarska na pot, sem dočkal skupino osemnajstih tovarišev. Obleče ni so bili v obleke bivše jugoslovanske vojske in oboroženi z brzostrelkami. To so bili oficirji, ki jih je poslal tovariš Tito v Slovenijo. Med njimi so bili Jeftić, Saranović, Kljibarda, Gliša in drugi, ki so kasneje imeli vodilne položaje v naši slovenski partizanski vojski.

JOŽE MIHELČIČ

BORCE

ki so delali v Beli krajini, na Dolenjskem in Kočevskem v partizanskih tiskarnah, ciklostilskih tehnikah, v gradbeni skupini in skupini oskrbe tehničnih baz, obveščamo, da bo v nedeljo, 19. septembra 1971 ob 11 uri dopoldne odkritje spomenika komisarju Ladu in drugim borcem.

Odkritje spomenika bo v Slovenski Brigi, nato pa bo tovariško srečanje v Banja Loki.

Vabimo vse, ki se nameravajo udeležiti te slovesnosti, da se najkasneje do 14. septembra javijo z dopisnico tov. Slavku Krušniku, Ljubljana transport, Ljubljana, Celovška 164. V prijavi navedite svoj naslov, hkrati pa sporočite ali boste šli na proslavo s svojim vozilom ali z avtobusom. Odhod avtobusov iz Ljubljane bo ob 8. uri zjutraj s Trga revolucije.

Udeleženci iz Bele krajine in Dolenjske naj se javijo tov. Uču — Tratarju Marjanu, Novo mesto, Prešernov trg.

Morebitna dodatna obvestila bodo sporočena v prihodnji številki TV-15.

Vabljeni tudi drugi partizani in aktivisti, ki so delovali v teh krajih!

BRIDKI SPOMINI ANČKE IZ RAK

Na poti iz Broda na Kolpi proti Osilnici vidiš v soteski na desni strani viseči most. Na levi pa na bregu Kolpe vasico Srebotnik. Njivice segajo prav do vode. Na koncu vasi Rake, kamor prideš po kolovozu, pa je Matijeva domačija. Tam se je leta 1917 rodila Ančka Stimac, poročena Rački. Matija in njegova žena Ana Glad sta bila brez otrok, zato sta posvojila Matijevo nečaki njo Ančko.

Obiskal sem partizansko vdovo Ančko Rački ob 27. letnici smrti njenega moža. Seznanil sem se bil z njo med vojno. Nekočkrat sem jedel in spal v njeni hiši. Zabolelo me je pri srcu, ko sem listal po partizanskem dnevniku...

JOŽE RAČKI

...Tedad se je njen mož prenehal oglašati. Bil sem obveščevalec in sem veliko hodil po kočevskem, ribniškem, grosupeljskem, notranjskem in belokrajskem okrožju. Imel sem skoraj redne zveze z obveščevalci 18. divizije in njenih brigad. Ančka me je prosila, naj poizvem o njem. Kmalu potem mi je brat Jože, komandant 3. bataljona ljubljanske brigade povedal, da je Rački padel. Njegov brat Adolf je bil v 4. bataljonu in je padel že prej.

Čez nekaj dni sem se vrnil in Ančka me je čakala. »Ste kaj zvedeli?« Ne spominjam se natanko, kako sem se izvil. Le to vem, da nisem mogel povedati, kaj se je zgodilo. Zlasti ob pogledu na njenega šestletnega sinčka in še mlajšo hčerko Anko. Povrh vsega je pričakovala še tretjega otroka. Čez mesec dni je prejela od štaba 10. brigade pismo:

»Sporočamo Vam žalostno vest, da je Vaš mož padel kot junak za našo svobodo pod izdajalskimi streli izvržkov našega naroda. Padel je 20. junija 1944 pri Gaberju, kjer je tudi pokopan na cerkvenem pokopališču.«

Ne morem pozabiti njene žalosti. Potem je rodila tretjega otroka. Pogorel je njen

dom... živele je v tuji hiši, kjer smo počeli in podnevi odpirali vrata. Občasno so prihajali Nemci in belci.

Obujala sva spomine. Vas Rake se zdi pozabljena. Ančka je pripovedovala: »Poprej so bile v vasi štiri družine. Ožbolt, Čeva in Baverjeva sta se odselili. Ostali smo Gladovi in Rački. Vsaka družina je imela deset goved, 20 do 30 ovac več prašičev. Čeprav so Rake visoko na 750 m nadmorske višine, je rodilo vse celo koruza. Pa sadja smo imeli veliko. Poročila sem se s sosedovim sinom Lepo. Smo živeli. Potem je prišla vojna.«

Italijani so Rake požgali že aprila. To je bila verjetno prva vas na Kočevskem, ki je pogorela. Tedaj so ljudi in živino odgnali v Brod na Kolpi. Od tam so potem moške odgnali v Kočevje. Grgoriča iz Stružnice so strašno mučili in ubili na Brodu Zenskem, otrokom, starcem so potem rekli, da lahko gredo kamor nočejo. Razšli so se in se naselili v izpraznjenih hišah Kočevarjev v Dolnji Brigi.

Učiteljica Hedvika Lisac je zapisala, da so 27. aprila 1942 ljudi zverinsko mučili na Preži Tega pa se spominjajo še nekateri živi prebivalci, med njimi Minka Ožbolt, poročena Lavrič in Ančka Rački. Moške so pobrali doma ali pa so jih ujeti na tleh. Med njimi so bili: Miha Klarič, Ivan Obratnovič, Jože Curi, Jože Hodnik, Alojz Naglič, Jurij Stimec, Jože Nagu, Tone Klarič, Franc Košir, Alojz Ule, partizan Maršič (Očka) iz Koč pri Kočevski Reki in še neki partizan. Dva dni so jih vlačili po gozdu, da bi jim pokazali, kje so partizani. Gnali so jih na Stružnico pa na Brod na Kolpi, potem spet v Kočevje, od tam v Banja Loko čez Dolnje Brige na Prežo. Nihče ni bil izdajalec. Potem so jih na Preži strahovito mučili; pulili so jim nohte, lomili sklepe, jim rezali ušesa in jih končno s sekirami pobili. Nekateri niso potolkli do smrti, tako da so se še dolgo mučili in klicali na pomoč. V Kočevski Reki pa so ubili Antona Černeta iz Novih Sel, Adolfa Resnika iz Drežnika in Ilijo Vačka iz Novih Sel.

Pozneje 7. in 8. avgusta so ubili Jožeta Moharja, Jožeta Klariča, Alojza Ožbolta (moža aktivistke Minke) učitelja Boža Vaniča iz Dolnje Brige, Franca Azura Rudolfa Križa Mrlaka, Jakoba Gotenca Andreja Ostermana, Jožeta Briškega in Adolfa Ignaca. To se je zgodilo med ofenzivo 7. avgusta pri vasi Pleše pri Borovcu. Naslednji dan pa so v Inlaufu ubili Jožeta Valenčiča.

Vsega tega se je spominjala Ančka Rački, zdaj štiriinpetdesetletna vdova, ki se je po vojni zaposlila kot delavka na posestvu »Snežnik«. Do pokojnine po možu nima pravice. Bila je premlada in morala si je sama zaslužiti pokojnino. Uživa jo v Stari cerkvi pri Kočevju. Toda na pokojnino ne misli. Dela, kot je vedno delala. »Rada delam po njivah, razen tega pa varujem vnuke.« Kmetujem, gospodinjim in mislim na Rake, kjer sem bila tako srečna in zadovoljna...»

TONE OŽBOLT

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Kdo so partizani pred požgano hišo, bi se glasilo vprašanje ob naši današnji nepojasneni fotografiji. Pa še, kje je nastala fotografija in kdaj ter kdo je fotografiral. Utegnilo bi to biti v Cerknem, morda tudi kje drugje. Prosimo, da nam to pomagate ugotoviti.

REŠITEV KRIŽANKE ŠTEV. 9

Vodoravno: AP, ZIMA, ROKAVICE, STORILEC, LESNA, ATIK, INDUSTRIJA, JN, ASTA, LAMO, IZA, EDAM, PO, EST, KOBILAR, KRILO, LEO, ERATO, NIMES, STAMP, DA, AVION, KOKTA, POLA, OKIS, TIAMA, POMP, SORA, MACESEN, OREGON, ALABAMA, ARARAT, LUTER, PEDIKIRA, ELIDA, IPERIT, ATANAS, ST, OMETINE, TA, NEP, REN, KAS, ROBEK, FLACANI, VRT, TRAVA, RAJ, TLAK, TOVARNA, ETA, ZALOM, ARGON, SAM, LEK, TO, POL, LIVAR, TU, LAST, OPERATER, PERTH, KASANDRA, IND.

Nagrade prejmejo: Marta JAUSOVEC, Ane Zihelovec 3. — 61000 Ljubljana.

bljana, Milena KUMER, Dijaški dom — 68270 Krško in Majda TRILAR, Cankarjeva, vila blok V — 64240 Radovljica — konfekcionirane zavese izdelek »Volnenke« iz Ljubljane, Oton MIKLAVČIČ, Smoletova 18. — 61000 Ljubljana, šal izdelek iste tovarne; Julija SAJKO, Kvedrova 32 — 68290 Sevnica in Majda BERNIK, Hafnerjevo naselje 72 — 64220 Skofja Loka pa kolekcijo knjig založbe »Borec« iz Ljubljane.

Nagrajence iz Ljubljane naprošamo, da pridejo po nagrade na upravo lista, drugi bodo nagrade prejeli po pošti.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

KULTURNI OBZORNIK

RAZSTAVA V UMETNIŠKI GALERIJ DOMA JLA V BEOGRADU

Umetniki v počastitev revolucije

FRANCE MIHELIČ: »KRONIST« (PRVA NAGRADA ZA SLIKARSTVO)

Prvo razstavo te vrste so na pobudo Doma JLA v Beogradu in v počastitev dvajsetletnice JLA priredili že leta 1961. Takrat je 177 umetnikov razstavilo 308 umetnin. To je razumljivo, saj se je v vrstah narodnoosvobodilne vojske — ne le s puško, ampak tudi z risarskim svinčnikom, slikarskim čopičem in kiparskim dietom — bojevalo kar okrog 150 jugoslovanskih umetnikov.

Druga razstava stvaritev s tematiko narodnoosvobodilnega boja je bila v Beogradu pet let kasneje, od 26. novembra do 16. decembra 1966. Pripravili so jo v počastitev petindvajsetletnice JLA. Tudi takrat je bila udeležba umetnikov presenetljivo visoka, saj je bilo udeležencev še več kot prvič: 312 razstavljalcev je predstavilo 470 del!

DRAGO TRŠAR: »PARTIZANSKI GLEDALIŠKI ODER« (PRVA NAGRADA ZA KIPARSTVO)

Letošnja razstava »Narodnoosvobodilni boj v delih likovnih umetnikov Jugoslavije« je prirejena v počastitev tridesete obletnice revolucije in jubileja ustanovitve JLA. Prireditelj je spet umetniška galerija beograjskega doma JLA. Na razstavi je zastopanih 387 umetnikov, in sicer 242 slikarjev, 82 kiparjev in 63 grafikov s 485 slikami, 118

kiparskimi deli in 102 grafikama. Po-udariti je treba, da je izmed 87 na razstavi zastopanih umetnikov 41 ali približno desetina bivših udeležencev narodnoosvobodilnega boja.

Razstava je vsejugoslovanska, saj so

PARTIZANSKA
LJUDSKA
PESEM

Ana Gale

IN ČE GA NE BO ...

*In če ga ne bo,
ko pridejo drugi
z venci, z zastavo
z naših meja,
tedaj bom jaz šla
kot kosovska deva
z rožo rdečo
in solzo krvavo
preko polja.*

Vestnik
koroških
partizanov

V zadnji številki najdemo prispevek o obtožbi zoper Marijana Šturma, predsednika slovenske mladine na Koroškem. Obtožen je bil zaradi domnevnega poškodovanja državne lastnine s slovenskimi napisi. Do obravnave pa ni prišlo.

Sledi prispevek o oskrunjenju spomenika padlim partizanom v Zrelcu, ki so mu dodali prepis dopisovanja med Zvezo koroških partizanov in varnostno direkcijo v Celovcu.

Letošnja 25. obletnica Zveze koroških partizanov je dala gradivo za prispevek o njenem jubilejnem občnem zboru. Dodali so mu poročilo Karla Prušnika-Gašperja in resolucijo avstrijskemu predsedniku republike. Prav tako je v tej številki tudi gradivo s skupščine odbora koroških partizanov v Ljubljani.

Sledi zapisek o 25. obletnici Slovenskega vestnika iz Celovca. Dr. Fran Vatovec je napisal prispevek o deležu slovenske publicistike na Koroškem, dr. Tone Zorn pa o koroški šolski zvezi kot potujočvalni organizaciji. Sledi troje spominov na dogodek na Koroškem med zadnjo vojno in po njej.

V III. delu je seznan gradiva o osvobodilni vojni na Koroškem, ki ga hrani dokumentacijski arhiv avstrijskega odporniškega gibanja na Dunaju in poizvedba glede borcev Koroške čete Go-renjskega odreda iz aprila 1943.

MP

na njej zastopani umetniki vseh naših narodov in narodnosti. Tako razstavlja iz Črne gore 18 umetnikov 30 del, iz Bosne in Hercegovine je 34 umetnikov s 50 deli, Hrvaško zastopa 66 umetnikov s 124 deli, izmed 36 slovenskih umetnikov je 25 slikarjev (47 del), 6 grafikov (12 grafik) in 5 kiparjev (7 del), iz Srbije razstavlja 167 umetnikov 122 del, Kosovo zastopa 7 umetnikov s 14 deli, Vojvodino pa 23 ustvarjalcev z 41 umetninami.

Razstava »Narodnoosvobodilni boj v delih likovnih umetnikov Jugoslavije« dokazuje, kako tesno je naša revolucionarna preteklost povezana s samoupravno sedanjostjo. Potrditev te misli lahko iščemo predvsem v dejstvu, da udeležba umetnikov na teh razstavah stalno narašča, da je med razstavljalci tudi veliko mlajših umetnikov in da je večino umetnikov pri njihovem ustvarjanju navdihnil narodnoosvobodilni boj jugoslovanskih narodov.

Skrbno sestavljena žirija uglednih strokovnjakov je podelila precej nagrad. Denarna sredstva so prispevale številne organizacije, ki so pokazale primerno zanimanje za umetniško ustvarjalnost. Tako je JLA podelila devet nagrad. ZZB NOV Jugoslavije je prispevala 7.000 dinarjev, ZSJ 3.000 dinarjev, republiški odbor ZZB NOV Slovenije 3.000 dinarjev, republiški odbor ZZB NOV Črne gore 2.000 dinarjev, Moderna galerija iz Titograda 7.000 dinarjev, Beograjska kulturna skupnost 7.000 dinarjev, zagrebška mestna skupščina odkupno nagrado v višini 10.000 dinarjev, republiški odbor ZZB NOV Srbije za odkup umetnin 10.000 dinarjev, Muzej revolucije jugoslovanskih narodov 10.000 dinarjev za odkup kiparskih izdelkov in 3.000 dinarjev za odkup grafik ter mnogi drugi.

Prvo nagrado za slikarstvo je prejel France Mihelič iz Ljubljane za delo »Kronist«, za kiparski izdelek »Partizanski gledališki oder« Drago Tršar iz Ljubljane, Halil Tikveš iz Beograda pa za grafiko »Po gozdovih in gorah naše zemlje ponosne«. Drugo nagrado za slikarstvo so dodelili Vojislavu Staniću iz Herceg-Novega za »Dan vojne mornarice v Novem«, za kiparsko delo Dušanu Gakoviću iz Beograda za »Ničevnost napadalc« in Sarajevčanu Mersadu Berberu za grafiko. Tretja nagrada za slikarstvo je pripadla Rodoljubu Anastasovu iz Skopja za »Kolono s februar-skega pohoda«, kiparju Zlatku Čularu iz Zagreba za delo »Igmanska noč« in Bogdanu Borčiću iz Ljubljane za grafiko »Dachau«.

Razstava »Narodnoosvobodilni boj v delih likovnih umetnikov Jugoslavije«, ki so jo slovesno odprli 25. junija in bo na vpogled do 15. septembra, je pomemben doprinos k proslavljanju tridesete obletnice vstaje in ustanovitve JLA.

BELEŽKE

PIPIZ NA KOROŠKEM

Na povabilo Zveze koroških partizanov bo znani Partizanski invalidski pevski zbor iz Ljubljane spet gostoval na Koroškem. Pod vodstvom svojega dirigenta prof. Radovana Gobca bo sodeloval na tovariškem srečanju, ki bo 19. septembra popoldne v Selah. Ob tej priložnosti bo zbor priredil tudi dva koncerta, in sicer 18. septembra zvečer v Ločah ob Baškem jezeru in 19. septembra dopoldne v Pliberku.

DOGODEK SEZONE

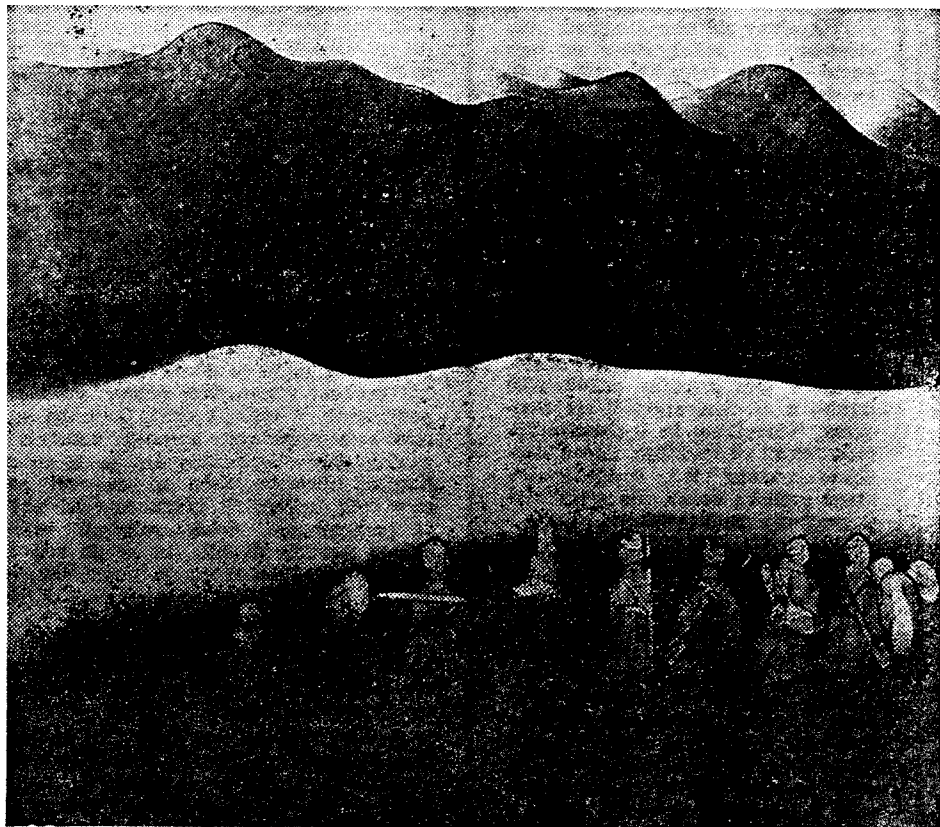
BOŽIDAR JAKAC
JESENI 1943 V PRAGI

V že tradicionalni poletni anketi »Politike«, v kateri so na vprašanje »Kaj je bil za vas dogodek sezone?« odgovarjali mnogi ugledni kulturni, znanstveni in družbeni delavci, smo lahko zasledili tudi tale odgovor:

— To je bil zame Božidar Jakac z razstavo grafik in risb iz časa narodnoosvobodilnega boja, ki je bila v Titogradu!

RAZSTAVA V NÜRNBERGU

Nürnberg praznuje letos petstoletnico rojstva svojega največjega sina, velikega slikarja Alberta Dürerja. V počastitev te obletnice so v stari cesarski trdnjavi uredili zanimivo razstavo »Dragoceni oklepi, orožje in lov-ska oprema iz petih stoletij«. Nürnberg je namreč znan kot mesto slavnih mojstrov v izdelovanju bojne opreme in kot kraj izvrstnih orožarjev.

HALIL TIKVEŠ: »PO GOZDOVIH IN GORAH NAŠE ZEMLJE PONOSNE« (PRVA NAGRADA ZA GRAFIKO)

ZANIMIVOSTI

AVSTRALSKÉ IN NOVOZELANDSKE ENOTE SE UMIKAJO IZ VIETNAME

Avstralski predsednik vlade je pred kratkim izjavil, da se bodo avstralske enote umaknile iz Južnega Vietnama najkasneje do 25. decembra. Tam bodo ostali le vojaški strokovnjaki in svetovalci, ki naj bi pomagali saigonskemu režimu pri urjenju njegovih enot.

Avstralske enote so prišle v Južni Vietnam pred šestimi leti, vendar njihovo število ni presegalo 8.000 mož. Sedaj ima Avstralija v tej deželi dva bataljona in še nekaj letalskih in mornariških enot, v katerih je skupno kakih 6.000 mož. Z umikom teh enot pa ne bo prestala avstralska vojska pomoč saigonski vladi. Te naj bi bila južnovietnamska vlada deležna v naslednjih treh letih v skupni vrednosti 20 milijonov dolarjev.

Iz Južnega Vietnama se bodo v kratkem umaknile tudi novozelandske enote. Tam je vsega skupaj le 260 novozelandskih vojakov.

Z MALTE V NEAPELJ

Ker malteška vlada zahteva, naj se pomorsko poveljstvo Sredozemlja umakne z Malte, severnoatlantski svet razmišlja o tem, da bi to poveljstvo z Malte preselil v Neapelj. O tem bodo dokončno razpravljali že na prihodnji seji sveta. V Neaplju je že poveljstvo vseh zaveznikov sil za južno Evropo, pa tudi glavni štab letalskih in pomorskih udarnih sil za južno Evropo.

Zahodne zaveznike pa ne skrbi toliko vprašanje, kam naj se poveljstvo umakne, kot pa se zanimajo za prihodnost britanskega letalskega in mornariškega oporišča na Malti. Gre jim predvsem za to, da oporišče ne bi uporabljala Sovjetska zveza za svoje sredozemsko ladjevje.

Zavezniki so malteški vladi ponudili najmanj 91 milijonov dolarjev in še precej razne druge pomoči, kar bi bilo za 61 milijonov dolarjev več, kot je Malta prejela doslej. Ni znano, če je malteška vlada ponudbo sprejela.

V poveljstvu pomorskih sil, ki naj bi se preselilo z Malte v Neapelj, je kakih 300 oficirjev na čelu z italijanskim admiralom. Vendar nima nobenih ladij, pač pa pripravljene načrte za primer vojne in nadzira gibanje sovjetskih vojnih ladij na tem ohmočju.

AMERIČANE PODIJO TUDI Z ISLANDA

Islandski minister za zunanje zadeve je izjavil, da bi se rad začel z Američani pogajati o umiku njihovih čet z Islanda. Umaknile naj bi se postopoma v prihodnjih štirih letih. Minister je dejal, da namerava Island še nadalje ostati v NATO. »Prav nič nimamo proti Američanom,« je dodal, »toda na tuje enote gledamo tako kot vsaka druga dežela, ki nima lastne vojske.«

Island je zelo pomemben člen v obrambnih načrtih NATO in v tamkajšnjih oporiščih je kakih 3.500 pripadnikov letalskih in pomorskih sil. Če bi izgubili islandsko oporišče, bi to za NATO pomenilo hudo izgubo tudi zaradi nenehne prisotnosti precejšnjega dela sovjetskega vojnega ladjevja v severnem delu Atlantskega oceana. Na tem območju je zlasti mnogo sovjetskih podmornic. Ameriški strokovnjaki sicer upajo, da bi v tem primeru nadoknadili izgubo z novimi oporišči na Danskem, Norveškem in v Grenlandiji, toda hkrati se zavedajo, da od danske in norveške vlade sprčo sovjetskega pritiska ne morejo pričakovati pristanka za kaj takega.

SODOBNA SOVJETSKA LETALA

Ob dnevu sovjetskega letalstva je bil v moskovski Pravdi objavljen članek s podatki o najnovejših sovjetskih dosežkih na področju letalstva. Mednje spada tudi prestreznik, katerega hitrost znaša več kot 3.000 kilometrov na uro. Sovjetska zveza pa ima tudi letala, ki se dvigajo in spuščajo navpično, letala z gibljivimi krili in z raketami oborožene bombnike, ki lahko dosežejo in napadajo katerokoli točko na Zemlji.

Izraelske oborožene sile imajo raznovrstno sodobno oborožitev, od lahke pehotne do najmodernejših letal in raket. Izraelske enote imajo tako v tujini nabavljeno orožje, kakor tudi orožje tujih in lastnih modelov, izdelano doma. Med domače spada lahko pehotno orožje, kot so brzostrelka »uzi«, težki mitraljezi in ročni minometi, pa tudi nekatere zelo zahtevne naprave, kot so na primer laserski daljinomer na tankih in naprave za usmerjanje raket.

Izraelski pešak je opremljen z orožjem, uniformo, čelado in oklepni telovnikom domačega modela in izdelave. Pehotni bataljon kot osnovna taktična enota ima poleg brzostrelk »uzi« in jurišnih pušk »FN« še ročne minomete kal. 88,9 mm, minomete, ročne bombe in radijske oddajnike in sprejemnike. Vse to je domače izdelke. Tudi ustrezno strelivo za to orožje izdelujejo v Izraelu. Kljub temu pa zaradi velike potrebnosti streliva v zadnjih letih kakih 35 odstotkov potreb pokriva iz uvoza.

Od lahkega pehotnega orožja tujega izvora bomo v pehotnih enotah lahko našli ameriški mitraljez kal. 7,62 in 12,7 mm browning in netržavni top kal. 106 mm. Rezervne dele za to orožje pa proizvajajo doma. Staro britansko in nemško orožje, ki so ga izraelske enote imele še po letu 1948, so že skoraj povsem nadomestili z novim.

Artilerijske enote izraelske vojske so oborožene s težkimi minometi ter z lahкими in srednjimi havbicami. Vse taktične enote imajo težke minomete kal. 120 mm na polgoseničnih vozilih in težke minomete kal. 160 mm na podvozju modificiranega tanka »sherman«. Tudi letalsko desantne enote imajo take minomete, vendar ne na vozilih, ampak na posebnih prikolica. Dosedanje ameriške in francoske havbice kal. 105 mm nadomeščajo z ameriškimi in francoskimi havbicami kal. 155 mm na tankovskem podvozju. V zadnjem času prihajajo iz ZDA tudi samohodne havbice 155 mm M-109 in samohodni topovi kal. 175 mm M-107. Merilne in druge artilerijske naprave in strelivo izdelujejo v Izraelu.

OKLEPNE ENOTE

Oklepne enote so hrbtenica in glavna udarna sila izraelske kopenske vojske. Izraelci imajo približno 1500 bojnih tankov raznih tipov, med njimi tudi britanske »centurion«, ameriške M-48 in Egipčano zaplenjenih sovjetske T-54. Vsi ti tanki so oboroženi z britanskim topom kal. 105 mm, opremljeni pa so z dieselskimi motorji od 750 do 1000 KM in najsedobnejšimi merilnimi napravami, med katere spadata tudi balistični računalnik in laserski daljinomer.

Združene države Amerike so pred kratkim odobrile Izraelu nakup dvesto tankov M-60 s topom kal. 105 mm. Še pred kratkim zelo znane tanke »super sherman« so izločili iz oborožitve oklepnih enot in jih sedaj predelujejo v samohodne topove. Edini tankovski deli, ki jih doslej še ne izdelujejo v Izraelu, so jeklena kupola, zaščitne jeklene plošče in težji sestavni deli dieselskih motorjev.

Znano ameriško polgosenično vozilo iz druge svetovne vojne so v Izraelu predelali in ga uporabljajo kot osnovno oklepno transportno vozilo za motorizirano pehoto. Vozil te vrste imajo v Izraelu kakih tisoč petsto. Uporabljajo pa jih ne le kot oklepne transporterje za pehoto, ampak tudi za protiklepne topove kal. 90 mm in protiklepne rakete »SS-11«. Nekateri zahodni novinarji poročajo, da ima izraelska vojska tudi nekaj sto ameriških oklepnih transporterjev M-113 in nemških oklepnih transporterjev »henschel HWK 11«.

Poleg tega imajo Izraelci v skladiščih kot rezervno tudi 1500 zaplenjenih sovjetskih oklepnih transporterjev BTR-40 in BTR-152, ki so jih usposobili in zadržali v rezervi po vojni junija 1967.

IZRAELSKA VOJNA MORNARICA

Vojna mornarica je bila dolgo časa zapostavljena in jo je takrat sestavljalo le nekaj zastarelih torpednih čolnov, rušilcev in podmornic. V zadnjih štirih letih pa si Izrael zelo prizadeva, zgraditi sodobno in močno vojno mornarico ter da bi okreplil obrežno obrambo. Zato so nabavili nekaj modernih britanskih podmornic in, kar je še pomembnejše, nekaj raketnih jurišnih čolnov razreda »SAAR«, ki so jih bili izdelali v Franciji in ki jih je Izrael kar ugrabil. Ti jurišni čolni so oboroženi z raketami »morse-morse« tipa »gabriel«, ki jih sedaj proizvajajo v Izraelu. Doseg raket znaša 32-48 km, njihova hitrost je nadzvočna, imajo pa naprave za avtomatsko usmerjanje na cilj.

Rakete, kot so tudi tipe »gabriel«, niso za izraelsko vojaško industrijo nobena novost. Izraelski vojaškotehnični strokovnjaki so že od leta 1961 dalje sodelovali z ustreznimi francoskimi strokovnjaki pri vprašanjih, ki zadeva raketno tehniko in usmerjanje raket. Rezultat tega sodelovanja sta znana balistična raketa s srednjim

Obrambna vzgoja

Oborožitev izraelske vojske

dosegom »topaz« in taktična raketa MD-660. Ko so Francozi nadaljnje sodelovanje prepovedali, so izraelski strokovnjaki sami nadaljevali začeto delo.

Sedaj v Izraelu samostojno proizvajajo protiklepne rakete »SS-11« in rakete »zrak-zrak« tipa »matra«. Protiletalskih raket »hawke« in »sidewinder« ne izdelujejo v Izraelu, ampak jih kupujejo v ZDA.

IZRAELSKO VOJNO LETALSTVO

Izraelsko vojno letalstvo pospešeno modernizirajo, zakaj od 400 bojnih letal prve linije jih je, kot navajajo, kakih 150 starih že petnajst let. Med zastarela letala spada tudi francoska letala tipa »ouragan«, »mystere«, »super mystere« in »vaoutour«. Bojno letalo »fuga-magyster«, ki ga Izraelci izdelujejo po francoski licenci, prodajajo sedaj tudi nekaterim drugim deželam. Med junjsko vojno so kakih sto letal tega tipa, oboroženih z dvema mitraljezoma kal. 12,7 mm in z raketami, uporabljali za neposredno podporo enot na tleh. Na podlagi v tej vojni pridobljenih izkušenj so izraelski vojaški strokovnjaki letalo nekoliko predelali:

spremenili so ga v enosedežno in ga opretili z dvema topoma kal. 20 mm, bombami in raketami tako, da ga lahko uporabljajo za neposredno podporo enot na tleh. Izrael ima sedaj kakih 150 letal tega tipa.

Za lovce-prestrelnike in bombniške lovce uporabljajo francoska reakcijska letala »mirage III« in čedalje večje število ameriških reakcijskih letal »A-5 skyhawk« in »F-4 fantom«. Izraelska vojska ima tudi posebno letalsko desantno brigado, ki za prevoze uporablja klasična transportna letala in helikopterje, med njimi »C-47«, »northstar«, »S-55«, »S-58«, »CH-53«, super »frelon« itd.

Ustrezno oborožitev (mitraljeze in topove) za vsa ta letala in helikopterje ter tudi strelivo, bombe in rakete, pa še radijske naprave in razne instrumente proizvajajo izraelske tovarne. V vseh izraelskih tovarnah izdelujejo več kot 75 raznih vrst streliva in pogonskih sredstev, 100 vrst streliva (od lahkega pehotnega do raketnega), 50 vrst orožja (od puške do reakcijskih letal) in še kakih 250 vrst bojnih sredstev, naprav in opreme.

Reševanje iz globine 1500 metrov

V Združenih državah Amerike so storili glede reševanja posadk iz potopljenih podmornic velik korak naprej. Pred dobrim mesecem so potisnili v morje drugo plovno enoto za reševanje iz velikih globin DSRV-2 kot del sistema za podmorsko reševanje, ki ga je moč uporabljati v katerikoli delu sveta. Plovne enote te vrste je namreč mogoče zelo hitro prevažati tako po morju, kakor tudi po suhem in po zraku.

Reševanje posadk iz podmornic, ki obtiče v globini do 150 metrov, je precej časa ne povzroča kakih večjih težav in v takih primerih uporabljajo posebno komoro, ki je pritrjena na površinsko ladjo z jeklenimi vrvmi in ki jo lahko spuste do globine 150 metrov. Komora pa ni uporabna za večje globine. Če bi komoro poznali že poprej, potem bi lahko po mnenju strokovnjakov rešili posadke vseh devetindvajsetih podmornic, ki so se potopile v letih 1920-1953.

Plovna enota DSRV-2 in lani izdelana plovna enota DSRV-1 omogočata reševanje podmorniških posadk iz mnogo večjih globin, vse do 1500 metrov. Američani so se resno lotili tega sistema šele po letu 1963, ko se je bila potopila njihova podmornica Tresher skupno s 129-člansko posadko. Toda v tem primeru posadki ne bi mogli pomagati niti plovni enoti, ki ju sedaj preskušajo, zakaj podmornica Tresher, ki se je potopila blizu vzhodne obale Združenih držav Amerike, je obtičala približno 2500 metrov globoko. Za podmornice, ki zaidejo tako globoko, ni nobenega upanja več. V tolikšnih oceanskih globinah deluje strašen pritisk vode na podmorničin trup prav tako kot hidravlična stiskalnica na kos kovine.

Te nove plovne enote tipa DSRV, ki so dolge po petnajst metrov, so opremljene s

posebno vrsto lepljivega plašča, podobnega tistemu delu polževega telesa, po katerem polz leze naprej, in zato se taka plovna enota lahko prilepi na odprtino poškodovane podmornice na morskem dnu.

Matična ladja za reševanje plovne enote DSRV-2 je jedrska podmornica, ki jo spusti v vodo natančno nad potopljeno podmornico. DSRV se nato potopi do podmornice in vsakokrat lahko vkrci in pripelje na varno po 24 članov ponesrečene posadke. Reševanje ponavlja ne glede na vremenske razmere vse dotlej, dokler na površje ne spravi vseh ponesrečencev.

DSRV lahko nalože tudi na kamion in jo prepeljejo na najbližje letališče, odkod pa z velikim transportnim reakcijskim letalom C-141A na kraj katastrofe. Hkrati s tem hiti tja tudi že jedrska podmornica, ki služi kot matična ladja in ki je v te namene nekoliko preurejena.

Ameriška mornarica pa opravlja še razne druge poskuse z namenom, da ugotove, kako vpliva izguba toplote na potapljače, ki delajo v izredno hladnem podmorskem okolju.

Potapljači družbe Westing House so prostovoljno sodelovali v raznih poskusih in so se spuščali do 304 metre globoko. S trinajstidnevni poskusi v posebni komori so ugotovili, da celo v zaščitni obleki, ki jo ogrevajo z elektriko, človek na globini 300 metrov, kjer je temperatura vode blizu ničelne, vzdrži le nekaj ur.

Znanost je v tem primeru onemogočila uhajanje toplote skozi kožo z uporabo segrevanih potapljaških oblek, toda po mnenju strokovnjakov ogromno toplote uhaja iz človekovega telesa tudi z dihanjem. Sedaj si strokovnjaki prizadevajo, da bi nekako nadoknadili tudi te izgube.

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

TEMELJ ČRNUČE

Izdeluje betonske izdelke za zasebno gradnjo in opravlja vsa splošna gradbena dela.

in ljudska zaščita

PRIPADNIKI MORNARISKE VOJASNICE SERGEJA MASERE IZ PULE SO PRIREDILI V POČASTITEV TRIDESETE OBLETNICE VSTAJE JUGOSLOVANSKIH NARODOV V POČITNIŠKIH NASELJIH ZB V BANJOLAH IN VALOVINAH VEČ ZABAVNIH VEČEROV. GOSTJE SO BILI NAD IZREDNO DOBRO IZVEDENIM PROGRAMOM NAVDUŠENI. FOTOGRAFIJA PRIKAŽUJE NEKDANJE BORCE IN SEDANJE ČUVARJE NAŠIH SINJIH MEJA NA PRIREDITVI V VALOVINAH.

V pozdrav mornarjem ob njihovem prazniku

Mornarnarji naše vojne mornarice praznujejo 10. septembra svoj praznik. Na ta dan se spominjajo zgodovinskega odloka vrhovnega komandanta NOV in POJ Josipa Broza Tita o ustanovitvi prvega pomorskega voda v Podgori v Dalmaciji leta 1942. Tistega dne pred devetindvajsetimi leti se je začela razvijati vojna mornarica nove Jugoslavije.

Šibko, maloštevilno ladjevje stare Jugoslavije je začelo naglo propadati že leta 1941. Ze prvi dan vojne, 6. aprila 1941, je bilo potopljenih 5 ladij dolge plovbe s 14 781 bruto registrskimi tonami nosilnosti, poleg dveh ladij obalne plovbe (2721 brt.). Ponoči med 25. in 26. junijem 1941 pa se je potopil na dno Indijskega morja parnik Velebit (4153 brutoregistrskih ton). Obstreljevali so ga močno s topovi. Padlo je enajst članov posadke. Pozneje je podobna usoda doletela sedem trgovskih ladij. Okupator je takoj po okupaciji zasegel tudi vsa rečna plovila, približno 35 potniških ladij, ki so imele zmogljivost 1200 000 potnikov na leto, in 115 tovornih ladij z zmogljivostjo nad 2.200.000 ton tovora na leto. Razen tega se je okupator polastil še 505 rečnih vlačilcev, 650 drugih večjih in 8301 manjših plovil.

Jugoslavija je imela ob začetku vojne leta 1941 95 ladij dolge in velike obalne plovbe; izmed njih jih je izgubila 56; nadalje je izgubila 60 ladij male obalne plovbe, 166 motornih ladij in 1734 drugih manjših plovil. Sovražnik je povzročil veliko škodo tudi v pristaniščih; oropal je pristanišča, da so ostala brez žerjavov in drugih naprav, hudo pa je razdejal tudi ladjedelnice.

Tako je med vojno začela nastajati naša mornarica tako rekoč iz nič. Danes pa je naša vojna mornarica pomembna sila na morju, rekah in jezerih. Opremljena je sodobno z vsemi najnovejšimi sredstvi. To je sad izredno težavne razvojne poti.

Odlok o ustanovitvi prvega pomor-

skega voda v Podgori je bil daljnosežnega pomena. Z njim se je začel razvoj, ki je nepretrgan ves čas od tedaj in se še zmeraj nadaljuje. Tako so decembra, 1942 v sestavi štaba IV. operativne cone Hrvatske ustanovili sekcijo za vojno mornarico (to je bilo dejansko tudi prvo poveljstvo vojne mornarice). Potem je nastal prvi mornariški odred, ki je štel 150 borcev in dve oboroženi ladji — »Pionir« in »Partizan«. Čete tega odreda so bile sprva razporejene ob obali v vaseh Tučep in Igrani.

Po kapitulaciji Italije so nastale ugodnejše razmere za nadaljnji razvoj naših mornariških enot. Vrhovni štab NOVJ je leta 1943 ustanovil več obalnih poveljstev, kakršni sta n.p. bili v Splitu in Crikvenici. Tedaj je bilo ustanovljeno tudi poveljstvo za kninsko področje. Dne 18. oktobra 1943 je vrhovni poveljnik NOVJ tovariš Tito izdal odlok o ustanovitvi štaba mornarice. To je bilo potrebno, da bi se okrepilo naše ladjevje na morju in da bi pospešili razvoj mornarice nasploh.

Naša vojna mornarica se je do konca vojne tako razvila, da je tedaj imela že 478 oboroženih in prevoznih ladij z okrog 14 000 borci.

Med vojno je nastopila pri skoraj sto večjih napadih na sovražnika, številni so bili desantni, nenadni napadi in pet večjih desantov, da o drugih akcijah ne govorimo. Mornarica je onespobila nad 4000 sovražnih vojakov in oficirjev, zaplenila ali potopila številna sovražna plovila.

Spričo vsega tega, tako uspešnega ter hitrega razvoja in slavne zgodovine naše mornarice, s ponosom praznujemo praznik naših mornarjev in jim izražamo prisrčna voščila! Prav dobro se zavedamo, kaj nam pomeni tako močan branik naše svobode in pridobitev narodnoosvobodilne vojne vselej, tudi v mirnem obdobju.

MIHAJLO GEORGIJEVSKI

Partizanska bolnišnica BK-1

Piše: MAKŠ ZADNIK

Da bi si laže ustvarili čimbolj pristno podobo o težavnih razmerah v partizanski bolnišnici, ki je delovala najbližje Trstu, prislunimo še spominom 27. januarja 1971 umrlega dr. Miklavža Kozaka, tedanjega upravnika bolnišnice, ki se tistih kritičnih dni spominja takole:

»Aprila 1944 so me poslali iz Bele Krajine v Istro, da bi delal pri okrožni izpostavi za notranje zadeve. Ko sem prišel na okrožni komite KPS za Istro, sta mi Stanko Pervanja (Milan Gruden), tedanji sekretar komiteja, in Ivan Matko-Imko zaupala tudi zdravljenje ranjenih borcev in prebivalcev po istrskih vaseh. Bil sem namreč študent medicine, v okrožju pa je zelo primanjlovalo zdravstvenih delavcev. Dolžnost sem opravljal do konca maja 1944. Medtem je bil 24. maja pri aretaciji nekega fašističnega vohuna pri Gradeni hudo ranjen član VDV enot »Grka«. Jaz in aktivist »Toča« (Dušan Ota iz Boljunca) sva ga spremila v Kubeč, kjer sem ga obvezal in mu zasilno oskrbel rane, potem pa smo ga odpeljali na Boko. Ob napadu na SS oficirje pri Nasircu 26. maja 1944* so Nemci požgali Boko in Ocizlo. Tedaj se je ranjeni »Grka« umaknil v Podgorje. Nekaj dni potem smo na okrožnem komiteju sklenili, da bolje uredimo zasilno bolnišnico pod Boko. Za ta kraj smo se odločili zato, ker je bil za sovrážnika najmanj pregleden in najtežje dostopen. V začetku junija smo zgradili leseno barako. Pri gradnji so nam veliko pomagali člani okrožne izpostave in VDV ter domačini. Ko je bila bolnišnica zgrajena, sem prevzel njeno vodstvo.

Prva bolničarka je bila Mimica Ražem z Nasirca, ki je pobegnila iz Nemčije. Potem so ji pomagale tiste mladinske aktivistke, ki so bile doma kompromitirane in so se morale umakniti v ilegalo. Pomožna dela je za bolnišnico opravljal Rudolf Sancin z Beke, za zdravila pa je skrbel Mirok Peteros. Ranjence so prenašali vaščani Beke iz sosednih vasi, borci VDV in Istrskega odreda. Za varnost bolnišnice smo skrbeli vsi: bolnišniško osebje, vaščani in člani okrožne izpostave. Zavarovanje je temeljilo predvsem na konspirativnosti, opazovanju okolice in obveščanju. Oborožene zaščite, če izvajam nekaj pištol in brzostrelk, ki so jih imeli člani okrožne izpostave in ranjenci, bolnišnica ni imela. Dobro se spominjam, da smo večkrat s socerbskega hriba in gradu z daljnogledom gledali v Trst na Oberdanov trg (Piazza Oberdan), ali se tam zbirajo SS-ovci v zbor. Ko ni bilo ob določeni uri zbora, smo vedeli, da so šli vojaki na pohod proti partizanom, ko pa je zbor bil, smo ugotavljali, ali bodo kam šli. Če so šli z opremo kamorkoli, je bil to razlog za poostreitev varnostnih ukrepov.

Bolnišnici je primanjlovalo najosnovnejših pripomočkov in opreme. Nekoč so prinesli v bolnišnico ranjenca z odprtim zlomom noge in raztrganim bedrom. Nismo imeli niti mavca, da bi mu nogo omavčili. Ko sem mu rane očistil in jih zašil, sem poslal v Trst njegovo ženo po mavec. Kmalu ga je prinesla, zato sem mu nogo omavčil.

Glede zavarovanja bolnišnice želim posebno poudariti, da so skoraj vsi ljudje iz okoliških vasi vsaj približno vedeli, mnogi pa tudi točno, kje je bolnišnica, vendar je ni nihče izdal, kar je za zavedne in NOB zveste prebivalce tistih krajev res občudovanja vredna ocena.

Nemci so, kot smo tedaj mislili, sicer nekaj slutili, da je verjetno na širšem območju Malega Krasa skrita manjša partizanska bolnišnica. To smo sklepali po njihovem občasnem povpraševanju in trikratnem preiskovanju gozdov na tistem območju, vendar jim o njej ni nihče povedal kaj točnejšega, pa tudi sami niso nikoli odkrili kje je. Vsi smo se zavedali, da je treba storiti vse za zavarovanje življenja ranjenca. Se več, osebo sem bil, čeprav bo to morda danes izzvenelo prekruto, trdno odločen, da raje vse pobijem in se sam ustrelim, kot jih prepustim žive sovražniku. Tudi sami ranjenci so bili namenjeni narediti enako v primeru, če bi nas sovražnik napadel in se ne bi mogli ubraniti. Vsi smo se namreč zavedali, da so Nemci in fašisti v večini primerov naše ranjence pobili. Zato ni nihče izmed nas pričakoval, da nam bodo prizanesli.

Dr. Miklavž Kozak je svoje pripovedovanje končal z ugotovitvijo, da se je nevarnost za bolnišnico po 20. avgustu 1944 zaradi nemških utrjevalnih del zelo hitro večala. Zato je prosil štab 7. korpusa, naj jo čimprej izprazni. V začetku niso odgovorili, končno pa je prišel v noči na 6. september 1944 bataljon Istrskega odreda in s pomočjo domačinov odnesel ranjence v Brkine.

*Tedaj je padel pom. kom. Rižarne SS Major Kristjan Wirth.

UKINITEV BOLNIŠNICE

Da je treba izprazniti bolnišnico pod Boko zaradi nevarnosti, ki ji je grozila, je bilo, kot kažejo nekateri podatki, sklenjeno že med 25. in 30. avgustom. Štab Istrskega odreda je ukazal svojemu 1. bataljonu, naj med umikom iz Istre v Brkine v noči od 1. na 2. september odnese ranjence iz baške bolnišnice. Žal pa bataljon tega ni mogel storiti, ker ni bilo vodstvo bolnišniške pravčasno obveščeno in ranjencev ni pripravilo za prenos. Bataljon pa se ni smel zadrževati ves naslednji dan v vasi, zato se je umaknil, ne da bi ranjence odnesel. Potem pa se je iz Brkinov vrnila v noči na 6. septembra okrepljena 1. četa 1. bataljona, ki ji je poveljeval komandir Jože Štemberger in s pomočjo domačinov in bolniškega osebja odnesla 6 ali 7 ranjencev: (Bruna Bizjaka, Josipa Grzančiča, Ivana Balčiča, Lojzeta Leniča, Franca Sedlarja, Slavka Zupančiča in morda tudi Franca Golobiča.) Štiri ali pet pa jih je hodilo. Ostali pa je še hudo ranjen Janko Ražem in še nekaj laže ranjenih, vendar je bila bolnišnica potem opuščena. Ranjence so prenesli v domača skrišališča, v katerih so jih bolničarji in zdravniki obiskovali in jih zdravili.

Pri prenosu so sodelovali med drugimi tudi naslednji domačini: Anton Valečič, Anton Kozina, Renato Srečnik, Tone Sancin, Rudolf Sancin, Ivan Andrijašič, Anton Cergol, Ivan Cergol in Anton Zobec; Viktor Čač.

Dva borca Istrskega odreda. Desni je bil hudo ranjen v nogi 8. avgusta 1944 pri Trseku, in ga avtor podlistka večkrat omenja.

Kolona z ranjenci je šla pod zaščito borcev čez Botač, Mihele in Nasirec, kjer so blizu Krvavega potoka ali v bližini sedanje italijansko-jugoslovanske meje srečno prekorčili cesto Reka—Trst, se napotili na Vrhpolje, od tam pa čez progo Divača—Pula med Rodikom in Kačici ter srečno orispla v Brkine. Ze isti dan so bili ranjenci sprejeti v bolnišnico »Zalesje« v Smagorški dolini.

Tako je bila uspešno končana ena izmed številnih junaških in častnih epopej v boju za zdravljenje, negovanje in varovanje ranjenih borcev v boju za svobodo Istre in Slovenskega Primorja.

KONEC

Borcem Tomšičeve brigade!

V soboto, 18. septembra, pripravljamo vsakoletni pohod mladine »Po poteh Tomšičeve« v Belo krajino, v vas Bojanci, kjer smo se zadrževali v juliju 1943.

Odhod z avtobusi ob 6. uri iz Vegove ulice, prihod v Ljubljano isti dan do 21. ure 18. 9. 71.

Informacije in prijave na tel. 23—092 najkasneje do 3. ure 17. 9. Vabimo vse borce Tomšičeve, da se udeležijo obiske Belu krajini.

ODBOR TOMŠIČEVE BRIGADE
LJUBLJANA
Bethovnova 10

RIKO

RIBNIŠKA KOVINSKA INDUSTRIJA

RIBNICA (NA DOLENJSKEM)

izdeluje vse vrste kovinskih izdelkov.

Ob koncu pohoda SMB AVNOJ 1971

Ze med pohodom je bilo dogovorjeno, pa tudi v peti, zadnji številki Biltena slovenske mladinske brigade AVNOJ 71 je bilo zapisano, da bo sklepno in zadnje tovariško srečanje zadnjo soboto v Slovenj Gradcu. Ob tej priložnosti naj bi sprejeli v ZK tiste udeležence pohoda, ki jih bo predlagal brigadni aktiv ZK.

To se je tudi uresničilo. Žal, da zaradi službenih in šolskih zadržkov niso prišli vsi. Bila nas je večina, 67. Pristrčna snidenja in stiski rok Samo petnajst dni je minilo, odkar smo v Klubu poslancev v Ljubljani poudarjali: »Zastavljeno nalogo smo uspešno izpolnili!«

Okrog četrte ure popoldne je bilo, ko smo izpred spomenika padlim v NOB v Slovenj Gradcu razvrščeni odšli v sejno dvorano občinske skupščine. Prevzelo nas je slavnostno vzdušje. Igralec in radijski napovedovalec Jože Logar, ki je pripravil, povezoval pa tudi izvajal zanimiv in pester kulturni program je predal pozdravno besedo predsedniku ObK ZMS Slovenj Gradec, sicer komandirju 3. čete »SMB AVNOJ 71« Albinu Kacu. Za njim je nagovorila navzočo članica sekretariata CK ZKS Danica Jurkovič, ki je sedemnajstim udeležencem pohoda izročila članske izkaznice ZK, o liku komunistu pa je govoril ravnatelj tamkajšnje

ben sklep pohoda. Veselega razpoloženja ni manjkalo. Tri starejše tovariše, partizanske borce, ki zaradi vojnih časov niso mogli biti člani pionirske organizacije pa tudi zato, ker so v anketnem listu našega pohoda zapisali, da so člani že vseh družbenopolitičnih in drugih organizacij, le pionirske se ne — smo sprejeli v pionirsko organizacijo. (In seveda, ker pionirji ne smejo piti alkohola, so rezervni podpolkovnik Branko Jakovljevič, Dušan Tišma in podpolkovnik Janko Gregorič nazdravili v splošno veselje z mlekom.) Takoj zatem smo izpolnili drugo točko družabnega programa. Našo vrlo tovarišico Tončko Vodnik, ki je z močjo generala izpolnjevala intendantske dolžnosti, smo sklenili povišati v čin poročnika. Skratka, veselja in dobre volje ni zmanjkalo pozno v noč.

Znano je, da je bila naša prva javka za udeležence pohoda — spomenik narodnega heroja Franca Rozmana-Staneta v Lokvah pri Črnomlju. Radostno presenečeni smo se spogledovali v jedilnici Partizanskega doma na Pohorju, ko smo zagledali doprsni kip istega junaka, izpred čigar spomenika smo odšli na dolgo in pomembno pot na dan vstaje slovenskega naroda.

Čeprav je bil to zadnji zbor naše brigade, smo vedeli, da s tem še ni konec našega

V sedmih albumih je zvršenih okrog 1000 črnbelih fotografij s pohoda Črnomelj — Jajce. V Slovenj Gradcu so si jih vsi z zanimanjem ogledovali. Na sliki: članici sekretariata CK ZKS Danica Jurkovič in predsedniku RK ZMS Živku Preglu razlaga komisar »SMB AVNOJ 71« Stane Skrabar prizore na fotografijah.

ostaja prijateljstvo, ki ga želimo prek udeležencev pohoda izročiti narodnoosvobodilni vojni in njenim borcem.

Tovariši, čas, ki vas je preobrazil v junake, čas, ki nam je svet, ostaja naš čas, naše vodilo in osvojena vrednota. Težko je razumeti, kaj nas mlade vleče k narodnoosvobodilni vojni.

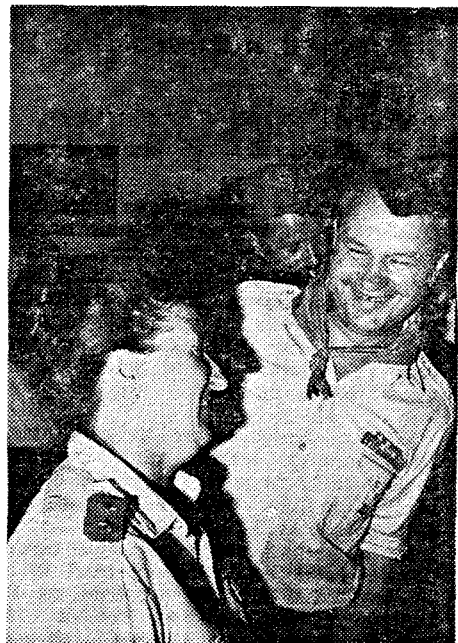
Mar razvojna nujnost, ideali, želja po iskanju nečesa nenavadnega? Ne vem. Vem pa, da vsak korak, ki ga tako storimo, pomeni velik skok v oblikovanju samega sebe in nas vseh.

»Spoznala sem, kaj je domovina. Tako lepa je in veličastna! In čutila sem, da je res moja. Nikoli je ne bom zapustila,« je izjavila udeleženka pohoda. Da, tovariši, v tem je smisel partizanskih tradicij. Prepričan sem, da je to vaša želja in nujna potreba nas vseh. Danes ne moremo biti zadovoljni. Šele takrat, ko bo prenašanje partizanskih tradicij postalo resnično nacionalno gibanje, bodo naši napori nagrajeni.

Hvaležni smo vsem, ki nam pri tem kakorkoli pomagajo: družbenopolitičnim organizacijam, sredstvom javnega obveščanja, podjetjem, posebej še Partizanski knjigi, JLA, mladinskim specializiranim organizacijam in posameznikom. Postajamo močan kolektiv, ki vse svoje težnje uresničuje s plemenitim ciljem negovanja aktivnih oblik partizanskih tradicij. Udeleženci SMB AVNOJ 71 so se zavestno pridružili temu kolektivu. Postati hočejo mobilizatorji mladih, jih zbirati okoli sebe in jih voditi. Bodo pobudniki in neposredni organizatorji.

Poiskali bodo domicilne partizanske enote in postali soustvarjalci njihovega programa!

Besedilo: STANE SKRABAR ml.
Fotografije: LJUBA IN MARJAN GARBAJS

Tovarišico Tončko Vodnik, učiteljico iz Kranja, ki sicer ima čin rezervnega vodnika I. razr. smo zaradi intendantskih zaslug med pohodom »povišali« v čin poročnika.

Z navdušenjem in zanimanjem hkrati spremljajo brigadirji kulturni program, ki je sledil svečanemu dogodku, ko je 17 mladih komunistov prejelo članske izkaznice ZK.

osemletke Stanko Hribernik.

Nepozabni trenutki za vseh 17 tovarišev, ki so pravkar postali člani ZK. Velikasten zaključek pohoda slovenske mladine, ki je letos hodila po zgodovinskih poteh slovenskih delegatov II. zasedanja AVNOJ. Od Črnomlja do Jajca so se udeleženci SMB AVNOJ 71 prekalili in usposobili, da organizirajo v občinah, kjer živijo, podobne brigade in prihodnje leto, čeprav bo pohod po poteh delegatov v Jajce postal tradicionalen, popeljejo vrstnike po poteh udarnih in proletarskih brigad.

Ob tej priložnosti je Danica Jurkovič izjavila: »Čestitam Slovenski mladinski brigadi AVNOJ 71. Takšen način odlikovanja in rasti mladih, ki so sprejeti v ZK, sekretariat CK ZKS pozdravlja in podpira — še posebej zato, ker združuje mlade iz vse republike.«

Po tej slovesnosti smo se odpeljali do Partizanskega doma na Pohorju, na druža-

poslanstva, da ga moramo začeti šele izpolnjevati. In prav zato prisluhnimo besedam, ki jih je v sklepni misli pohoda »SMB AVNOJ 71« zapisal njen komandant Robert Bobanec, sicer predsednik za SLO pri RK ZMS:

»Pohod, poln želja in poln pričakovanj, je za nami. Ostali so le spomini, tovarištva,

V soboto in nedeljo zbor vezistov

V soboto in nedeljo, 11. in 12. septembra tega leta, bo na Plešivcu v Poštarski koči zbor vezistov NOV Slovenije.

V soboto ob štirih popoldne bo občni zbor sekcije vezistov, ob sedmih večerja iz vojaškega kotla, ob osmih pa tovariško srečanje ob tabornem ognju, ki ga bo poživil orkester mariborskega podjetja PTT.

V nedeljo bodo udeleženci lahko po lastni izbiri obiskali partizanske kraje v bližnji okolici.

Za udeležence z lastnim vozilom je možen dostop na Plešivec iz Slovenj Gradca in iz Dravograda.

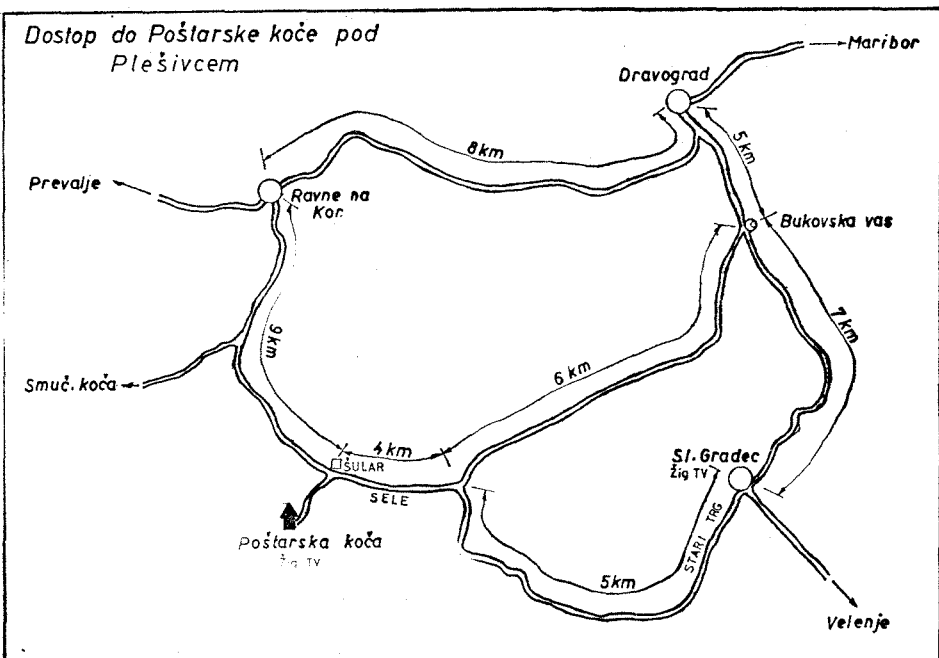
Iz Slovenj Gradca bo h koči brezplačen avtobusni prevoz izpred avtobusne postaje ob 12.00 in 13.40. Pred odhodom ogled muzeja NOB.

Iz Ljubljane je najugodnejša zveza z avtobusom, ki odhaja izpred kolodvora ob 7.10 (naslednji ob 11.50). Do Slovenj Gradca vozi okrog tri ure.

Prevoz iz Slovenj Gradca, partizanski golaž in pivo plača organizator. Prenočišča na senu in pod šotori. Druge stroške nosi vsak udeleženec sam. Cene ne bodo visoke.

Tudi prizadevni fotoreporter pohoda Marjan Garbajs je dobil slovenski šopek. Pripenja mu ga Tončka Vodnik s pokrivalom domačinke s Kupreškega polja, darilom štaba.

RESNICA O ODPORNIŠKEM GIBANJU V ITALIJI

Ceprav je Italija naša velika sosedka, širša javnost pri nas kaj malo ve o resničnem ozadju dogodkov, ki so jo pretresali med drugo svetovno vojno. Z delom **ODPORNIŠKO GIBANJE V ITALIJI** je profesor Roberto Battaglia hotel podati zgoščen prikaz boja naprednih sil za strmoglavljenje fašistične vladavine. Njegove ugotovitve ne spadajo pod noben ožji strankarski kalup. Nikjer ne bomo zasledili glorifikacije stranke, kateri je pripadal in tudi ne posameznih bojnih enot. Nič manj zanimivo ni opisovanje zakulisnega spletkarjenja v krogih, ki so odločali o usodi narodov.

Avtor se je opiral izključno le na razpoložljive zgodovinske vire. Kljub temu pa se mu je posrečilo napisati delo, ki ga je prijetno brati in ki je dostopno najširšemu krogu ljudi. Dragocen je tudi priložen seznam del z antifašistično tematiko. To delo je nedvomno dragocen prispevek za spoznavanje sosednje nam dežele. Prevedel ga je Leopold Vrhovšek.

Knjiga ima skoraj 600 strani. Opremljena je s številnimi slikami. Vezana je v celo platno. Dobite jo pri Zavodu »Borec«, stane 146,00 dinarjev.

Težko je točno določiti čas, v katerem se je začela odločilno krhati fašistična vladavina, tj. čas, ko so se začeli rušiti tisti temelji množičnosti, na katerih je slonela njena nadvlada.

Cetudi je do krize prišlo v dramatičnih okoliščinah druge svetovne vojne, je njen začetek treba iskati že mnogo prej. Vzrokov zanjo je bila cela vrsta. V letu 1935 so morali nataktni prisiljeni jopci korporativizma in avtarkije že tako slabotnemu gospodarstvu, to pa je sprožilo hude pretrese. Od tega so imele korist maloštevilne monopoliistične skupine, ki so bogatele na račun vse državne skupnosti. Od napada na Etiopijo je italijansko prebivalstvo nepretrgano živelo v vojnem stanju. Življenjski pogoji so bili zaradi tega slabi, kar je povzročalo negodovanje prav med tistimi sloji male in srednje buržoazije, tako v mestih kot na podeželju, pri katerih je fašizem ob prihodu na oblast naletel na največ razumevanja. Razen teh najbolj očitnih in ekonomsko občutnih vzrokov so se pojavili še čisto politični: pakt Rim-Berlin istovetenje interesov fašistične Italije z interesi nacistične Nemčije, klečeplazniški pristane na priključitev Avstrije k Nemčiji, uvoz vsiljene teorije o rasah in antisemitizmu. Celo zadnji uspeh režima in »pontano navdušenje prebivalstva ob Mussolinijevem povratku iz Münchna, ko so ga pozdravljali kot nekakšnega rešitelja miru, vsebuje klice krize. Slo je dejansko za Pirovo zmago. Takrat je širša italijanska javnost zadnjikrat podprla fašizem, vendar zaradi napake prepričanja, da katastrofa, ki grozi Evropi in vsemu svetu, ne bo prizadela Italije. Ta utvara je trajala še ves čas, dokler se tudi Italija ni zapletla v vojno. Verjetno je treba iskati prav v tej utvari in kasnejšem njenemu koncu ob vstopu v

.....

ZAMENJAVA STANOVANJA

Trinapolno komfortno stanovanje v vili v lepem predelu Maribora, zamenjam za ustrezno v Ljubljani. Ponudbe pod »Takoj« na upravo TV-15.

vojno tisti osnovni motiv, ki je povzročil razcep med režimom in množico.

Navzlic oslavitvi diktature se je režim ob vstopu v vojno še vedno bahal z bilanco namišljenih zmag od Etiopije do Španije. Niti doma niti na mednarodnem področju do tedaj še ni doživel nobenega zavnega poraza. Vstop v vojno je sicer odkril že močno načete temelje množičnosti, nkratu pa je po drugi strani začel neko novo in protislovij polno fazo. Mussolini kot glasnik osnovnih ideoloških interesov fašizma in koristi velekapitalistov ki so hoteli sodelovati z Nemčijo pri razdelitvi evropskega plena, se je odločil za vojno, ne da bi se zmenil za ostanke ustavnih določil.

Skrajna malomarnost v vojni pripravljenosti se je torej prepletala z organskim razpadanjem, s pomanjkanjem idealov in z grenkimi sadovi »fašistične domovine«. Prva in bistvena reakcija se je torej ti kala samega izvajanja vojne. Ljudje so kmalu spoznali, s kakšno prav zločinsko povrsnostjo se je fašizem spustil v veliko pustoševino. V Afriki in Grčiji pa se je tem vzrokom pridružilo še skrajno poniževalno obnašanje nemških kameradov. Nemci so s svojimi tehničnimi sredstvi in učinkovito organizacijo držal pokonci krhko zgradbo fašističnega vojnega stroja. Vedno bolj so vsiljevali svojo voljo. V času skupnih vojnih operacij so se italijanski vojaki znašli v podrejeni vlogi nasproti ožabnem in močnejšemu zavezniku. Vse bolj in bolj so razumeli, da bi morebitna zmaga pripadala samo tretjemu rajhu, ne pa fašistični Italiji, ki se je na robu svojih moči vdinjala Hitlerju bolj kot katerikoli drugi satelit. Začela so se pojavljati vprašanja, na katera si ljudje niso znali poiskati pravih odgovorov. Poglejmo, kaj meni o tem Enrico Mauri, generalštabni oficir na afriškem bojišču: »Italijanska vojska ni bila fašistična. Kolikor je bilo fašistov med oficirji, so bili samo na najvišjih položajih. Morda mi bo kdo ugovarjal: Ako vojska ni bila fašistična, zakaj pa je potem sodelovala v fašistični vojni? Kako, da nihče ni mislil na ukrepanje proti režimu?«

... Za razpoloženje marsikaterega vojaka je bil odločilen trenutek, ko se je zave-

del, da vojna ni samo brez koristi, ampak, da je celo krivična, in ko je uvidel, na kateri strani je pravica. »Odkril sem, da imajo oni drugi prav,« je zaupal prijateljem Piero Tomei, preden je padel v boju z jugoslovanskimi partizani. »Z grozo sem ugotovil, da sem na napačni strani,« je izjavil mladi oficir Maras, ki se je prav tako bojeval Jugoslaviji. Mučenja partizanke kate remu je prisostvoval, ga je tako ogorčilo da je začel »sliti na upor«.

Dne 15. novembra 1943 so v Veroni imeli neofašisti salójske republike svoj prvi kongres. Najbolj so vpisali 251.000 »globo ko prepričanih kameradov«. Ob otvoritvi je predsednik tega zbora, Pavolini, dejal da so v Ferrari ubili Igna Ghisellinija, se kretarja njihovega pokrajinskega komiteja. Nato je vzkliknil: »Maščevali ga bomo!« Na vzoči so se nisterično zadržali: »Gremo v Ferraro!« Toda Pavolini je ukazal, naj se kongres nadaljuje in naj odidejo na kazensko odpravo samo kameradi iz Ferrare ter po en vod skvadristov iz Padove in Verone. Ukaz je bil izvršen še isto noč. Stiriindemdeset meščanov Ferrare je bilo aretiranih. Naslednje jutro so Ferrarčani zagledali pred gradom enajst okrvavljenih trupel. Bili so zaprepaščeni. Skupina študentov je položila šopke cvetja pred trupla, fašisti pa so izzvalno prepevali svoj »vin cere«. To je bil res časten povratek v minulo veličino fašizma! Kongres je potekal v znamenju ferrarskega pokola.

Italijanska kultura se je medtem že zganila z mesta in samostojno je krenila po pravi poti. Najbolj je značilen primer profesorjev na padovanski univerzi. V tem nadvse čudnem okolju se je začela slovesna otvoritev študijskega leta. Rektorat ni pozabil povabiti nanjo niti Nemcev niti fašistov. Ministru Bigginiju je zadnji hip prišlo na misel, da bi prisostvoval skupaj s prefektom Billa sta živčna in bleda, ker nista vedela, kam bi se dela Velika dvorana je bila nabito polna in vse je bilo mirno. Potem je prišlo noter več študentov, ki so bili oblečeni v uniformo fašistične vojske in s seboj so imeli orožje. Začel se je nepopisen hrup. Rektor in prorektor sta dala vreči črno srajčnike s tribune, takoj nato pa je predsednik akademskega senata, profesor Conetto Marchesi, začel svoj sloviti govor. Študijskega leta ni otvoril v imenu kralja, marveč v imenu »delovnega ljudstva, umetnikov in znanstvenikov«.

»Ena človeška generacija vam je uničila mladost in porušila domovino. Odvrgla vas je med ruševine, kamor boste morali vi prinesiti vero v prihodnost in ustvarjalni zagon. Ponovno boste oživieli mladost in domovino. Izdani zaradi prevare, nasilja in hlapčevstva morate skupaj z delavsko in kmečko mladino prenoviti zgodovino Italije in ustvarjati enoten italijanski narod. Po skrivnih koticih preteklosti pa ne odkrivajte samo imena ljudi, ki so zakrivali zla dejanja. Za najetimi morilci se skriva cela množica ljudi. Eni so zločine zahtevali, drugi pa so jih zakrivali hote ali iz strahopetnosti. Za njimi boste odkrili ves italijanski vladujoči razred. Študenti, odhajam z upanjem, da se bom vrnil med vas kot učitelj in kot tovariš, ko bomo pobrateni po skupnem boju. Vero imate v bodočnost in ogorčenje vas žene k dejanjem. Ne dopuščajte, da bi okupator razpolagal z vašimi življenji! Ustvarite svoje bataljone in rešite Italijo sramote!«

S padovanske univerze so bili ooceni mierske brigade »Silvio Trentina«. Brigada je izgubila tri komandante po vrsti. Med borci so bili profesorji te slavne univerze, asistenti, študenti in služitelji. Približno sto jih je bilo.

Na zavezniškem zasedbenem področju v Južni Italiji sta zato obstajali dve kategoriji ljudi. Prva, maloštevilna, je sporazumno s skladiščniki in dostikrat tudi z intendantnim oficirji kradla najrazličnejše blago, od živil in tkanin do zdravil kar je pošiljala na trg po izredno visokih cenah. Drugo je predstavljala večina prebivalstva, ki se je tudi ukvarjala s črno borzo, samo drugače. Njej so ostajale samo drobčnice velikih tatvin in prevažanje na, potrebnih dobrin na velike razdalje. Tistih petsto mrtvih v predoru na progi Napoli-Potenza so bili ljudje iz te kategorije. Zatiranje črne borze, ki so jo toliko razglašali organi zavezniške vojaške uprave, je bilo naperjeno samo proti siromakom. Vsled takšnih socialnih krivic je spet oživel staro zlo juga, razbojništvo. Tudi sicilski banditi Giuliano je zaradi »maščevanja« zaradi »nepravilnih zakonov« prišel v navzkrižje z oblastjo.

Positiko zaveznikov v Južni Italiji je vodil sam Churchill. Ves čas je bilo čutili njegovo navzočnost na sredozemskem področju, ki naj bi postalo glavno bojišče. S tem je hotel izigrati zahteve po drugi fronti. Brezpogojno premurje, ki si ga je Roosevelt zamišljal kot instrument, ki bi preprečil vsakršni kompromis s fašisti, je Churchill tolmачil po svoje, verjetno v popolnem nasprotju z njegovimi namerami. Njemu pa je služilo kot instrument, ki bi mu omogočil držati v šahu italijansko vlado in ljudstvo, da bi nemoteno uresničeval svoje reakcionarne namere. Potrebna mu je bila »mirna Italija«, taka, ki se ne bi ganila. Služila bi mu kot adut v mednarodni igri. Imela bi vlogo odskočne deske za napad na Balkan. Zato je posvetil tolikšno pozornost monarhiji, ki mu sicer ni bila dosti pri srcu, pomagala pa bi mu bolj kot vse ostale politične sile držati na vajetih komuniste in ohraniti notranje ravnotežje.

GRADBENO INDUSTRIJSKO
PODJETJE

BETON

ZAGORJE OB SAVI

KAMNOLOM — BETONARNA
KISOVEC

opravlja in vrši vsa gradbena dela na vseh vrstah gradenj — gradnje za tržišče.

MIRKO VUJAČIĆ

V ŠPANIJO BREZ POTNEGA LISTA

Ustavil sem se pri nekem vozniku, da bi si pogasil žej. Čutil sem, kako sveža voda klokota po hladnem črevesju. V nobenem žepu nisem več imel miloščne, ki mi jo je bila dala kmetica. Ze dolgo časa so bili prazni. Nekdo je blizu kamnite klopi odvrnil cigareto, ki je ni dobro pokadil. Tisti človek se je prav gotovo šele učil kaditi. Naj bo zahvaljen, saj mi je naredil veliko veselje. Vendar si čika nisem mogel prižgati, ker se je moja kresilna goba napila potu. Naj ustavim kakega kadilca?

Iznenada je iz neke slepe ulice stopil policaj. Srečala sva se iz oči v oči. Ojunači sem se in ga po nemško zaprosil, naj mi prižge ogorek. Ustregel mi je z velikim zadovoljstvom. Zahvalil sem se mu kar se da vljudno in odšel.

Prišel sem iz mesta in se znašel v dokaj oddaljenem predmestju z redkimi hišami. Naprej nisem mogel. Ulegel sem se pod kostanj, pod katerim je bila trava zelo mehka. Zbudil sem se ravno, ko se je zdanilo. Uživam sem na čudovitem majskem soncu. V okolici ni bilo nikogar. Še hiše so bile daleč na robu. Hodil sem med drevesi na livadi in — po spominu iz otroštva — začel iskati zeli s kislim okusom. Vse, ki sem jih pokusil, so bile trpke in grenke.

Nedaleč od mene je neki kmet delal na njivi.

47

Pomislil sem, da ne bi bilo slabo ita naravnost k njemu. Toda kaj naj mu rečem? Da sem iz Jugoslavije in da iščem delo v Avstriji? Ne, bolje bo, če bom to storil na Čehoslovskem. Kmet me že ne bo povprašal za potni list in zakaj potujem. Glavno je, da z njegovo pomočjo izvem za kraj, v katerem se nahajam.

Približaj sem se mu na nekaj metrov. Zdelo se mi je, da se mu še odzdraviti ne ljubi. Ustavil sem se na robu njive, on pa me je začudeno gledal.

»Oprostite, kam drži ta pot?« sem ga vprašal. Kmet pa se ni niti obrnil.

»Gospod, prosim vas, povejte mi vendar, kam drži ta pot?«

Izkašljaj se je in pljunil v roke.

»Morda je gluh?« sem pomislil.

Šel sem naprej. Če ni umobolen, gotovo samega sebe sovraži. Dve ali tri stopinje so ostale na robu njive, on pa je te odtise svojih nog nekajkrat pogledal. Najbrž mi tega dolgo ne bo oprostil.

Sto metrov naprej sem opazil drugega kmeta. S protjem je ograjeval njivo.

Ta je bil povsem drugačne narave. Strašno rad je govoril, kakor da mu je bilo srečanje z menoj dobrodošlo. Pripovedoval mi je o stvareh, ki so mu trenutno padle na misel, ni se pa spomnil vprašati me, od kje sem. Zdelo se mi je, da mu je bilo vse to že na začetku prav dobro znano.

Pomislil sem, da imam opraviti s ptičim druge sorte. Toda zame je bila njegova zgovornost kot naročena. Vprašal sem ga za ime mesta, on pa mi je naštel imena vseh mest v okolici.

Povsem slučajno je iztegnil roko proti temnemu obzorju gora in mi rekel, da je tam že Čehoslovaka.

48

Kakšno srečo sem imel! Na poti v Španijo sem prešel že eno celo državo. Za tistimi hribi me bodo sprejeli češki tovariši. Moje utrujeno srce se bo ogrelo! Ne bom več lačen, spet bom kadil, naspas bom. Sicer pa sem dobro govoril češko že v prvi svetovni vojni. Dolgo časa sem bil v enoti, ki so jo sestavljali Čehoslovaki.

Kmet je brbljal in brbljal. Prešal je na spore med sosedi. Bilo mu je nudo, ker je neki Jung pretepel njegovega konja. Se mu bo že maščeval!

»Imam krasnega konja, pa mu je ta Jung s kmetom razsekal gobec. Pa samo zato, ker je enkrat privihral na njegovo njivo. Ampak jaz bom zato razsekal gobca obeh njegovih konjev!« Možakar je pretel, kot da bi stal pred njim Jung in ne jaz. Saj mu vendar nisem nič storil!

Začela sva se pogovarjati o paši in o travi. Na to sem namenoma napeljal, ker sem vedel, da bom tako še kaj zvedel o češki meji. Iztegnil sem roko proti hribom, na katere je bil pokazal, in ga vprašal, če umajo tam kmetje stajati. Povedal mi je, da ima tudi on tam kos sveta, ampak da so čehi slabi ljudje, ker mu vsako leto njihova živina popase travo. Potem je dolgo časa hvalil svojo kravo, češ da mu daje po dvanajst litrov mleka na dan.

Čakal sem, da bi me vprašal, če sem kaj lačen. Toda to mi ni niti na kraj pameti padlo. Zdel se mi je, da se ne kaže predolgo zadrževati s tem brbljavcem. Če mu pade na misel, da me bo začel spraševati, od kje sem doma, se ga bom zaman skušal znebiti.

Segel sem mi v roko in se odpravil, čemur se je začudil. Prekinil sem namreč njegove besede in

**GOSPODINJE
MLADOPOROČENCI
PRILOŽNOST
ZA VAS!**

pri

nama

nama
25 LET
1971

Ljubljana – Škofja Loka – Kočevje

vam je te dni na voljo

**MODRA DEKOR POSODA
MODERNIH OBLIK**

– posamično ali v garniturah

Na izbiri pa je tudi

nova pošiljka gospodinjskih pripomočkov tovarne

PRESTIGE

- zajemalke (v garniturah ali posamično),
- lopatice • stepala • tlačilke • penovke

in podobno

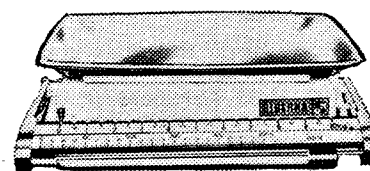
GABER

Stari tra

**KUHINJA
VEGA 55**

**kuhinjska
tehtnica**

LIBELA-CELJE**DNEVNA SOBA FLORIDA EKSTRA**

Zato vam priporočamo naše ekskluzivne udobne dnevne sobe

Florida extra
Aleksandra stereo
Patricia
Daniela
Claudia

ODPIRAJO SE ŠOLSKA VRATA!

Vse za šolo:

zvezke, barvnike, nalivnike, specialne papirje za likovni pouk, torbice, telovadne copate in hlače

lahko kupite brez drenjanja v prodajalnah

Mercator

Tovarna igel

TIK**KOBARID****IZDELUJEMO:**

vse vrste ročnih in strojnih igel; izvijače navadne in križne ter garniture izvijačev. Podložke: JUS M. B 2011; JUS M. B 2013; JUS M. B 2110; JUS M. B 2136; JUS M. B 2150; DIN 6799.

Injekcijske igle za humano medicino in veterino; igle za utenzilije za tekstilno industrijo.

49

misli, on pa ni vedel, kam bi s tistim, kar si je bil izmislil za pogovor.

Ko sem bil že nekaj korakov od njega, me je dohitel in me vprašal:

»Popotnik, ali morda kaj potrebujete? Morda želite, da vas kam napotim? Ali ste kaj lačni?«

»Samo malo kruha bi rad,« sem rekel.

»Zakaj pa mi niste rekli!«

Kmet je bil resnično vesel, da je zvedel za mojo lakoto. Toda vseeno sem spet posumil, da je vmes kakšna zanka, ki je še ne morem uganiti.

Povabil me je domov, jaz pa se nisem maral muditi z njim in njegovo družino. Nisem imel niti volje niti moči odgovarjati na njegova vprašanja. Izgovarjal sem se, da se mi mudi in da ga bom le pospremil do hiše. Strinjal se je z menoj. Pustil me je na razpotju dveh stezič in odšel domov. Zdelo se mi je, da sem ga dolgo čakal.

Vrnil se je s hlebcom kruha in z zavitkom. Rekel je, da je notri sir in smetana. Lakota me je še huje pestila in komaj sem čakal, da bi kmet nehal s svojim čekanjem. On pa je seveda mislil, da mi je njegova družba v veliko zadovoljstvo.

Kmet se je ustavil in z roko pokazal na krasno hišico, ki je kukala z zelenimi okni iz zelenja.

»Poglej, to je hiša tistega morilca konjev. Junga!« je vzkliknil z resničnim sovraštvom. Zdelo se mi je, da ga ne bi bilo treba dolgo nagovarjati, naj ubije soseda.

Nenadoma se je na poti pojavila neka ženska. Zavpila je s pretečim glasom:

»Albert!«

Dal mi je roko in poslušno odšel k njej kot nekakšen ubogljiv otrok.

50

Pomislil sem, če se nisem zmotil, ko sem si dejal, da je prsmuknjen. Toda dostikrat so pri smuknjeni po srcu plemenitejši za nas, ki imamo oster čut za sumničanje in opreznost.

Sedel sem malo oddaljen od poti, jedel in gledal gore, ki mi jih je pokazal Albert.

Torej tam, za tistimi gorami je že Češka! In svoboda! Tam je komunistična partija legalna!

Spomnil sem se Albertove dobrote. Morda je kruh, ki ga sedaj jaz jem, vzel naskrivaj, da ga ne bi videla žena.

Zaspal sem. Sonce je že zahajalo, ko me je prebudil detel. Nad mano je vztrajno vrtal v hrastovo skorjo. Po meni so padale iveri izpod njegovega kljuna. Bil sem vesel ptice. Človek je čudno bitje – včasih si zaželi družbe živali...

Na zemljo je padla noč, moja planina pa se je dala le slutiti pod vedrim nebom. Dozdevalo se mi je, da ne potrebujem nobenega vodnika.

Hodil sem vso noč. Počutil sem se zelo močnega. Nisem bil niti lačen niti utrujen.

Ko se je začelo svitati, sem uzrl planino, čez katero je držala meja.

Nekako okrog desete ure sem naletel na bel kamen z velikima črkama ČSR.

Torej Češkoslovaška republika! A kdaj bom uzrl kamen z napisom RF; francoska republika? In kje je še španska republika? Mirilo je že petnajst dni, odkar potujem. Češkoslovaške republike ne bom mogel prehoditi peš.

Še mesec dni do Španije in do svobode! Do mednarodnih proletarskih brigad!

Do mojega življenjskega cilja.

Hodil sem manj previdno. Toda mar si niso vse

51

kapitalistične policije na svetu enake? Začel sem se plašiti svoje lastne smelosti.

Stopil sem na neko pot, toda dozdevalo se mi je, da sem mimojdočim sumljiv. Sumil sem jaz, še bolj pa oni.

V BUDJEJOVICAH

Srečal sem neko kmetico. Prvič po osemnajstih letih sem skušal govoriti po češko. Kar šlo mi je, vendar je tako ugotovila, da nisem ne Čeh ne Slovák.

Za malo se mi je zdelo, da govori z menoj neko s sočutjem. Povedal sem ji, da sem Jugoslován. Pripovedovala mi je, da je njen brat ostal neke na Kalemegdanu, pod Beogradom, Prisillli so ga, da se je boril v vojski generala Mackensna. Bila je v Beogradu, da bi našla njegov grob. Toda Avstrijecem se je tako mudilo, da ga niso utegnili niti pokopati. Pritoževala se je nad vojsko in nad Avstrijci.

Dozdevalo se mi je, da je na strani komunistov. Omenil sem ji Španijo, pa mi vedela ničesar o njej. Nenačoma sem se prestrašil lastne iskrenosti. Dolgo sva hodila vstric in ponudil sem se ji za nosača, kajti košaro je kar naprej dajala iz roke v roko. In ljudem ne bom zbuja kot tujec take pozornosti, če bom hodil skupaj s to žensko.

Spotoma sem se veselil, da sem prešel češko mejo, ne da bi me bil opazil kakšen stražar. Pa ne samo to, da me niso opazili, tudi jaz nisem videl, nikogar, ki bi mi bil lahko nevaren.

Potem sva se z žensko ločila. Zavila je v neko vas, jaz pa sem nadaljeval potovanje. Povedala mi je, da so Budjevice prvo večje mesto v bližini.

Pomen in odmev Sutjeske

(Nadaljevanje s 1. strani)

nikova ofenziva s črte Zagreb—Rijeka. Glavnina naših enot se je pomikala proti vzhodu v skladu s načrti, pa tudi pred sovražnikovim pritiskom. Prišlo je do bitke za ranjence ob Neretvi, nato pa do vdora naših enot v vzhodno Hercegovino. Tam so četniki doživeli odločilni poraz. Nato so naše enote, izmu-

Tovariš Tito je prisrčno odzdravljaval množici

čene v hudih in dolgotrajnih bojih in pohodih, nekaj časa počivale, da bi se notranje uredile, si opomogle in utrdile zmago. Tedaj pa se je začela nova sovražnikova ofenziva. Postopoma je uspelo sovražniku naše enote potisniti v neobljudene gore, kjer ni bilo hrane, nato pa jih obkoliti. Borci so hudo trpeli zaradi lakote. Končno se je bilo treba

odločiti za preboj, ker bi drugače lakota s tifusom in sovražnikovim orožjem opravila svoje. Vrhovni štab je začasno odložil načrte o pohodu v Srbijo, Črno goro in Makedonijo ter Kosovo, da bi se naše enote oddahnile, saj je v bojih okoli Sutjeske padlo skoraj 8.000 borcev. Na to odločitev so nedvomno vplivale tudi vesti o bližnji kapitulaciji Italije, ki je pomenila velikansko možnost za pridobitev orožja, opreme in popolnitev razredčenih enot. Pa tudi s sovražnikove strani lahko štejemo tako četrto kot peto ofenzivo za posledico nezaupanja v italijanskega zaveznika in pričakovanje zavezniškega izkrcanja nekje na Balkanskem polotoku.

S Sutjeske so se naše enote prebijale proti severu in severozahodu. Medtem ko so operativne enote zlahka poiskale pot skozi sovražnikov obroč, je bila centralna bolnišnica skoraj povsem uničena. 3. divizija pod poveljstvom Sava Kovačevića je ščitila bolnišnice. V bojih je padel njen komandant, pa tudi divizija je doživela zelo hude izgube. Del borcev se je rešil proti vzhodu, proti Črni gori.

Pri nas v Sloveniji pete ofenzive nismo čutili po kaki posebno povečani sovražnikovi dejavnosti. Zaradi slabih zvez in velike razdalje smo celo razmeroma pozno zvedeli zanj. Glavni štab NOV in PO Slovenije je 27. maja izdal dnevno povelje, v katerem je ukazal vsem enotam, naj začno z napadi, da bi tako pomagale glavnini. Že pred tem sta takratni 5. brigada »Simona Gregorčiča« in 6. brigada »Ivana Gradnika« vdrla v Beneško Slovenijo. Posamezni njuni deli so prodrli globoko na italijansko ozemlje. Sredi maja je Gorenjski odred izpeljal akcijo na Bistrico v Rožu na Koroškem, začela se je povečana dejavnost v zahodnem delu Koroške. Zato so tam nacistične oblasti morale okrepiti postojanke z novimi silami. V začetku junija pa je prišlo do vdora naših brigad čez nemško-italijansko razmejitevno črto na Dolenjskem.

Bitka na Sutjeski je predvsem pome-

nila zmago načela, naj bo naša vojska organizirana kot redna vojska. Uničenje glavne operativne skupine sicer ne bi pomenilo tudi uničenja vse naše vojske, toda ta bi še dolgo ostala na ravni partizanskih odredov in posameznih brigad.

*

Udeležil sem se mnogih partizanskih srečanj in proslav po Sloveniji, zato me je zanimalo, kakšna bo proslava na Sutjeski oziroma na Tjentištu. Sutjeska je namreč kakih 40 km dolga rečica, ki teče po zelo ozki soteski, utesnjeni med mogočne gore, visoke nad 2.000 metrov. Tjentište pa je poljana ob rečici. Tam je padlo največ ranjencev in tam je tudi edini prostor, primeren za množična zborovanja. Zato so tam že 1958 zgradili kostnico, po dolini Sutjeske pa potegnili cesto. Kasneje so zgradili še hotel in mladinski center, pa tudi cesto so asfaltirali. Letos so zgradili še spomenik in »Panoramo«. Zadnje bodo odprli 1973, ko bo Krsto Hegedušić naslikal freske v notranjosti. Pojem o velikosti spomenika in o njegovi obliki je moč dobiti samo z ogledom, oziroma s primerjanjem med ljudmi in spomenikom na fotografijah. Načrt zanj je naredil Miodrag Živković iz Beograda, docent na beograjski akademiji likovnih umetnosti.

Drugače pa se je še zdaj poznalo, kako odročen in odmaknjen kraj je Tjentište. Iz Sarajeva do Goražda je nepopisno slaba cesta, dolga skoraj 100 kilometrov. Med Goraždem in Fočo pa je cesta še slabša, saj jo pravkar pripravljajo za asfaltiranje.

Tolikšnega števila ljudi ni bilo mogoče pripeljati od blizu in daleč zadnji hip pred proslavo. Zato so mnogi prenočili kar zunaj ali pod šotori. Hude težave so bile tudi z vodo ter hrano in piščanci. Predvsem so pekli ovce na ražnju. Nad 10.000 motornih vozil je težko našlo prostor za parkiranje, ozka cesta pa je delala sive lase prometni milici. Videti je bilo vozila z oznakami vseh jugoslovanskih mest. Tako daleč od delavnice in črpalke je bilo tudi popravo vozil v kvaru in oskrba z gorivom precejšnja težava. Zato je bila organizirana posebna služba, ki je svoje delo uspešno opravljala, seveda v okviru možnosti.

Na Tjentištu sem bil prvič pred 13 leti, zato me je zanimalo, kakšen napredek so dosegli ti kraji. Poleg vsega, kar so med tem zgradili, je opazna tudi razlika v oblačenju. Zdaj se veliko več ljudi nosi po najnovejši modi. Silkovite narodne noše, ki so bile leta 1958 marsikdaj še vsakdanja obleka mnogih, so postale zelo redke.

Zborovanja so se udeležili mnogi bivši borci, s sukničji, polnimi odlikovanj. Ni pa bilo tradicionalnega zbiranja po brigadah. Med množico je bilo opaziti več transparentov z gesli proti nacionalističnim pojavom. Tudi tiste besede v govoru tovariša Tita, ki so bile uperjene proti takim pojavom, so pozele največje odobravanje in pritrdjevanje. To pomeni, da se naši ljudje v veliki večini zavedajo, kako so medsebojne razprtije nespametne in škodljive ter da si jih želijo samo raznovrstni potuhneni sovražniki. Bivši borci, ki so med vojno z življenji zbrisali iz seznama človeške nespameti in slabosti nacionalizem, naj bi tudi zdaj vplivali s prepričevanjem in zgledom na druge, skupaj z vsemi naprednimi silami.

MP

DOBRO JE, ČE VESTE

NA REKI NISO MOGLI ZATRETI TERMITOV. Termiti so žuželke krajev vročega podnebja, vendar se zdi, da se nekatere vrste lahko prilagodijo tudi na zmerno podnebje. Zato so velika nevarnost zlasti za pristaniška mesta, kamor večkrat pripotujejo iz tropskih krajev. Na Reki so jih odkrili že pred več leti, kar je povzročilo velik preplah. Termiti se namreč naselijo v lesu, v stropih in sploh v vseh lesenih delih stavb, požro vso sredico, tako da od lesa ostane le tanka lupina. Stavbe se podirajo kot hišice iz kart... Nevarnost je toliko večja, ker se termiti ne pokažejo — zmeraj delujejo skrito, podtalno; svetlobe ne prenesejo. Ko napadejo kakšno stavbo, ni nobene druge pomoči, kakor da iz nje odstranijo prav vse, kar je lesenega. Najbolje pa je, da stavbo podro, saj sicer ni mogoče korenito uničiti zalege. Pred leti so se na Reki odločno lotili zatiranja termitov, letos pa so ugotovili, da škodljivci kljub vsemu napredujejo v okolici hiše v Ulici Svetozarja Markovića, kjer so jih prejše čase zatirali — kaže da neuspešno.

NAJVEČJA LADJA NA SVETU je zdaj japonski tanker z nosilnostjo 373.400 ton. Imenuje se »Niseki Maru«. Tanker je 347 m dolg in 54 m širok. Površina palube je 16.700 m². Ladja je visoka približno tako kot dvajsetnadstropna hiša. Tanker lahko prepelje po 450 tisoč ton surove nafte. Vendar tudi ta tanker ne bo več dolgo največji, ker bodo že prihodnje leto začeli delati kar dva, ki bosta imela vsak po 477.000 ton nosilnosti. Izdelali ju bodo v japonski ladjedelnici za angleško družbo

DO KONCA STOLETJA BO 7 MILIJARD LJUDI NA SVETU, kakor so izračunali v ustanovi Združenih narodov. To pomeni, da se bo svetovno prebivalstvo v pičlih tridesetih letih podvojilo. Računali pa so seveda, da se bo svet mirno razvijal in da se sedanje življenjske razmere ne bodo bistveno poslabšale. Napovedujejo, da se bo nadaljeval »beg v mesta«, tako da bo konec stoletja živelo v mestih 60 % prebivalstva, medtem ko je bilo leta 1960 nasprotno razmerje: tedaj je bilo le še 40 % mestnega prebivalstva.

ČEDALJE VEČ JE ZMERAJ NOVIH UGOTOVITEV O ŠKODLJIVOSTI KAJENJA, zlasti v Ameriki, kjer pa je še kljub vsemu največja poraba tobaka. Na eni največjih ameriških univerz so smotrno spremljali pri več sto slušateljih, kako je vplivalo kajenje na zdravje teh mladih ljudi. Pri večini visokošolcev, ki so bili kadilci do pet let, so ugotovili, da so imeli bolj ali manj pokvarjena pljuča in zlasti, da je bil obseg pljuč kadilcev manjši kakor pa nekadilcev. Raziskovalci so z vso resnostjo opozorili, da je bila dosedanja propaganda proti kajenju jalova in da poraba tobaka narašča, čeprav je očitno, da je kajenje vzrok pogostnih in celo smrtnih obolenj.

SKRIVNOSTI VESOLJA BODO RAZISKOVALI Z NAJVEČJIMI ANTENSKIMI NAPRAVAMI, kakršnih doslej še ni bilo na svetu. Znana ameriška državna organizacija za raziskovanje vesolja, znana pod kratico NASA, bo postavila velikansko omrežje kolesastih anten, ki jih bo kar 10.000 in bo vsaka imela površino 250 m². Sprva bodo postavili jedro 27 anten, nakar bodo omrežje širili. Sele s temi napravami bodo začeli smotrno ter redno raziskovati in odkrivati tudi doslej še nerazumljive vesoljske skrivnosti. Tako bodo tudi najnatančnejše spremljali »neznane letojoče predmete« ki so dobili ime »leteči krožniki« in ki jih uradna znanost ni hotela priznati, da so vesoljska vozila z neznanih vesoljskih teles. Prav prof. dr. James McDonald, ameriški učenjak, je predlagal opazovanja vesolja; bil je eden redkih raziskovalcev, ki je menil, da »leteči krožniki« utegnejo biti vesoljske avtomatske postaje pod nadzorom živih umsko razvitih, »civiliziranih« bitij s kakšnega neznane planeta. Dr. McDonald je umrl skrivnostno — s svinčenko v glavi. Predlagal je, naj bi se resno posvetili s primerno močnimi opazovalnimi napravami opazovanju vesoljskih skrivnosti in iskanju stikov s planeti, na katerih bi utegnilo biti razvito življenje.

Davški bratje

V Davči, majhnem, a znamenitem kraju, znanem iz NOB, bodo v nedeljo, 12. t. m., razvili prapor ZB NOV. Borčevske organizacije so v sosednih krajih že imele več spominskih slovesnosti v proslavo 30-letnice vstaje. Tako sta združenji borci razvili svoj prapor v Leskovici in v Lenartu. Prav tako se pripravljajo na slovesno razvitje prapora na Bukovici. Proslave 30-letnice vstaje navadno združujejo s praznovanjem krajevnega praznika in prireditve imajo bogat spored z nastopi pevcev, godb, recitatorjev...

V Davči pa bodo razvitje prapora združili z dnevom teric. To bo že druga folklorna prireditev te vrste. Prirejajo jo ob podpori občine in krajevnega turističnega društva, krajevne skupnosti in združenja borcev pod pokroviteljstvom delovne organizacije »Gorenjske predilnice« v Škofji Loki.

Slovesnost razvitja prapora se bo začela ob desetih pri Vrhovcu. Popoldne pa bodo v okviru »dneva teric« prikazali pridelovanje lanu in pridobivanje prediva ter preje z zanimivimi, izumirajočimi običaji pri trenju lanu.

Prireditelji upravičeno pričakujejo lep obisk zlasti mnogih nekdanjih borcev in aktivistov, ki so jih v Davči v najhujših dneh gostoljubno sprejemali in jim dajali zatočišče. Na tej priložnosti, okrog 1000 m nad morjem, ki se vleče za kakšne tri ure hoda, je od kmetije do kmetije pol ure daleč. Tu je bila meja med Italijo in staro Jugoslavijo, ki pa je partizani niso priznavali. Tedaj ni bilo tu kmetije, kjer bi ne bil sedež kakšnega odbora ali štaba; tu je bila partizanska tiskarna, bolnišnica in tu so se stekale zveze od Ljubljane čez vso Gorenjsko in Primorsko. Tu je bila tudi ustanovljena Prešernova brigada, tu je nastal Gorenjski odred, tu so ustanovili Cankarjev bataljon, Škofjeloški odred... Vsega skoraj ni mogoče naštet. Na tisoče borcev je šlo tu čez, se pomudilo nekaj časa, se tu pripravljalo na nove naloge.

Borce bodo ob ponovnem obisku teh krajev po desetletjih domačin prav tako gostoljubno sprejeli, kakor so jih tovariško sprejemali med vojno, čeprav tu dandanes ni lahko premagovati gospodarskih težav. Pred vojno je bilo kakšnih 580 prebivalcev, zdaj pa jih je komaj 270. Pa še med temi jih je mnogo, ki doma le prenočujejo, saj morajo

dan za dnem na delo daleč v dolino. Letos so se tudi učenci višjih razredov osnovne šole začeli voziti v Železnike. V stari šoli je le še pouk za maloštevilne šolarčke do 4. razreda. Čedalje več je samotnih, praznih domov. Prazni so hlevi in njive prerašča plevel.

Toda Davčarji se ne dajo! Po vojni so večinoma brez podpore utrdili 11 km ceste, ki jih veže z dolino, in popravili so mnogo stranskih cest, ki držijo do osamljenih kmetij. Tudi za utrditve ceste, ki je bila potrebna pred sedanjo proslavo, je vsak moški delal po šestnajst ur. Tako so sklenili in se po tem tudi ravnali. Za prapor so sami člani ZB zbrali med seboj, med prebivalci in nekaterimi podjetji 2500 din. Niso jim prazne besede, ki so vklesane v spomenik:

*Čast junakom, ki tu spijo,
med hribovi in gozdovi,
bratje v boju, bratje v smrti,
kot iste matere sinovi.*

Prav to bratstvo še živi tu. Lahko se boste prepričali v nedeljo.

K. MAKUC

Kovinsko podjetje

IMKO

podjetje za izdelavo in montažo kovinske opreme

LJUBLJANA, Kamniška 41

izdeluje jeklene konstrukcije, okna, vrata, balkonske in stopniščne ograje, betonske jaške, žaluzije, ventilacije in vse druge v ključavničarsko stroko spadajoče izdelke.

Za cenjena naročila se priporočamo!

Partizansko šolstvo med NOB (1)

Šest mesecev, ki so obogatili moje življenje

V ozki dolini pod kamnitim Nanosom leži med rodovitnimi polji vas LOZICE. Trdno, v soncu pregreto zidovje, po katerem se tako pogosto zapodi kraška burja, daje zavetje dvesto-petdesetim prebivalcem. Hiše z ravno odrezanimi strehami so nanizane ob utrjeni cesti. Le-ta se v ostrem zavoju naslanja na obzidje pokopališča, z visokimi cipresami, ki daje vasi še otožnejši videz. In vendar je bila ta cesta nekoč tako silno imenitna. Bila je glavna prometna žila, ki je povezovala Trst z Gorico, Postojno in Ljubljano. V Lozicah, prav v poslopju, ki ga je podjetni gospodar Zvanut zgradil leta 1828, so se ustavljali utrjeni kočijaži in prevozniki, željni pristne vipavske kapljice, ki je Zvanutovi — tako kot danes — niso nikomur odrekli. Verjemite ali ne, prav pri Zvanutovih se je nekoč ustavil celo slavni Napoleon, da ne omenjam še celo vrsto tistih, ki so prišli v zgodovino.

Leta 1876 je bilo poslano na pobudo duhovnika Janeza Hladnika dolgo pismo okrajnemu glavarstvu v Postojno. V njem je bilo rečeno, da so prebivalci Lozic in okolice močno uka željni, da bi imeli radi svojo šolo in da bi za ta namen potrebovali tisoč goldinarjev. Ze nekaj tednov pozneje je občina odkupila od Antona Zvanuta nekdanji hlev in vozniško postajališče, ki se je kaj kmalu spremenilo v hram učenosti. Tako so postale Lozice še imenitnejša vas.

Šola, v kateri je bil nekako do leta 1930 pouk v slovenskem jeziku, je postala prvi vaški svetilnik napredka in prosvetljenstva, ki pa je ob zatretju slovenskega šolstva, ko so se v šolo začeli naseljevati italijanski učitelji, začel ugašati.

Da, danes je vse to že preteklost. Toda primorsko prebivalstvo se še zdaj z britkostjo spominja trenutkov, ko je tuja beseda raila slovensko srce.

Nemo in zasanjano so zle kodraste glave skozi zaprta okna učilnice. Italijanske besede so topo udarjale v stene in strop, vrtinčile so se med klopmi, ostale so brez odmeva. Pred šolsko tablo, ki je bila bolj črna kot kdajkoli prej, pa je stala učiteljica s kratko prirezano palico v rokah in z njo neprestano mahala. »Italija je rožni grm,« je govorila, »Italija je veselje in dobrot, Italija so velike šole, ki vas čakajo, Italija je velik bel kos pogače...«

Marija je naslonila glavo med dlani in ni vedela, kaj je res. Učila se je že od nekdanj posebnosti rada in tudi velike šole je želela videti pa velika mesta in ljudi, kjer bi tako rada pazila na njihove otroke.

»Ko bi nekoč lahko postala učiteljica...« je pogosto sanjarija. »Mislim, da bi nikoli ne pretepala otrok in tudi vpila ne bi.« Tudi ona se je zazrla skozi okno. Zakaj je imela »naša« učiteljica...

MARIJA NABERGOJ — ŽVANUT

ca solzne oči, ko se je poslavljala? In zakaj moramo poslušati zdaj to gospodnično, ki se še med poukom maže in liči in je sploh nič ne razumemo, ko vpije na nas!? Ampak oče pravi, da ne bo večno tako. Morda prav zaradi tega zahteva od nas, da mu dan za dnem deklamiramo: »Jaz nisem Italijanka, pa tudi ne bom, sem zvesta Slovenka, ki ljubi svoj dom!«

Po prihodu Italijanov se je zdelo, kot da so si ljudje pridobili nekatere lastnosti trdega kraškega kamna, ki je stoletju kljuboval viharjem in je bil v soncu prav tak, kot bi preteklosti sploh ne bilo. V Lozicah skoraj ni bilo hiše, ki bi ne bila naročena na knjige iz Gorishe matice. Te knjige so italijanski orožniki vneto plenili in sežigali.

Marija Nabergoj je odšla, da bi spoznala tako opevano lepoto in dobroto ljudi z apeninskega polotoka, pa se je po štirinajstih mesecih spoznavanja varljive resnice vrnila domov, na prag velikih dogodkov.

Italijanska vojska je prestopila jugoslovansko mejo. To je leto 1941, ko so se oholi italijanski oficirji hvalili, da so tolkli s petami po ljubljanskih ulicah in da Jugoslavije več ni. Ljubljana — sanje prenekaterega primorskega človeka, naj bi postala fašistično gnezdo... In Marija je v sebi sklenila, da ne bo prestopila praga Ljubljane, dokler se Lahi ne bodo vrnil, od koder so prišli. Kot da bi slutila!

Tiho hrepenenje je rodilo prvi cvet. Dne 28. maja 1942 zvečer so odšli prvi fantje iz Lozic v gozdove. Naslednjega dne so v vas prihrumeli orožniki in fa-

šisti. Družine, katerih sinovi so odšli, k partizanom, so pozaprl.

Dogodki so si sledili s filmsko naglico. Dne 21. julija 1942, pozno popoldne, je skupina partizanov pod vodstvom Janka Premrla — Vojka napadla kolo-no italijanskih tovornjakov. Fašisti so zagnali preplah. V vasi se je govorilo, da je bilo ubitih devet italijanskih vojakov. Maščevanje okupatorja je bilo stršno.

»Pozimi leta 1942, smo v naši vasi prvič organizirali sestanek mladih aktivistov. Pozneje smo se pogosto sestajali pri tovarišici Mariji Misle—Soči. Organizirali smo pomoč za partizane in se začeli navduševati za organizacijo najosnovnejšega šolskega pouka, ki so ga bili otroci tako potrebni...« se spominja Marija Nabergoj.

Odbor krajevne organizacije Osvobodilne fronte je na enem izmed sestankov predlagal, da bi postala prva partizanska učiteljica na loziški šoli Marija Nabergoj. Toda mati dvaindvajsetletnega dekleta sprva o tem še slišati ni hotela, ko pa so jo po neki maši pregovorili otroci, je le privolila, čeprav je bilo na domačiji za delo vedno premalo rok.

»Dne 3. januarja 1944 sem prvič stopila v razred kot učiteljica,« se spominja tovarišica Marija. »Marsikdo me vpraša, če sem imela kaj treme in, če

posebna oblika narodnoosvobodilnega delovanja, vsi učitelji in učiteljice pa so bili v prostovoljni službi osvobodilnega gibanja.

Psihologija, pedagogika, metodika pouka... Nekaj tega so že dale učiteljske konference, izmed katerih se partizanska učiteljica Rada — to je bilo njeno partizansko ime — najbolj spominja tiste, ki je bila končana, preden se je dobro začela. Nad šolo v Gaberju je nenadoma zarenčalo nemško letalo, iz katerega so se vsuli strojnični rafali. Takrat je prvič občutila pravo grozo, ki jo lahko zaneti vojna!

Bilo je septembra 1944 in jesen je skrivala v sebi začetek novega šolskega leta.

S svežnjem zvezkov rokah in pisanim papirjem, ki naj bi se v rokah loziških učencev spremenil v trobojnice, je stopala partizanska učiteljica Rada iz Gorice tja, kjer se je več ur hoda daleč, skrivala domača vas. »To jesen«, si je govorila, »bom pouk obogatila in pripravili bomo...«

Nenadoma je stal pred njo orožnik. Samo nekaj besed in potem: »Torej od tam si, kjer so doma banditi, kjer je doma tisti Vojko!« Učiteljica Rada se je močneje oklenila zvezkov. Nič ni pomagalo. Sledila so dolga in mučna zasliševanja na nemški komandi, pa zapor

Napis na Zvanutovi domačiji v Lozicah, ki ga na Primorskem še vedno pogosto srečujemo

sem se na pouk tudi pripravljala. Takrat se mi je zdelo vse skupaj zelo preprosto. Šola je bila pravzaprav nared še iz obdobja, ko je bil v njej italijanski pouk. Seveda ni bilo knjig, tudi za svinčnike in papir je bilo težko. Spominjam se, da sta prvi dve uri minili kot svetloba utrinka prek neba, toda nenadoma mi je pošla sapa. Otroci so postajali nemirni, stisnili me je v grlu in roke so se mi začele potiti...

Aktivisti KOOF so mi rekli, da je glavno, da naučim otroke pisati, brati in malo računstva. Mislim, da mi je ta naloga lepo uspela, saj se je ob koncu šolskega leta naučil skrivnosti branja in pisanja celo France, ki si v italijanski šoli več let ni mogel pridobiti osnovnih šolskih veščin. In kako so bili vaščani ponosni, kadar je skozi odprta šolska okna zadonela slovenska pesem, ki je dobila še lepši ton, kadar so se ob šoli ustavili partizani iz raznih enot. Proti koncu leta 1944 smo pogosto pripravili nepozabne partizanske mitinge. Mislim, da ni bilo dneva, da bi otroci ne vprašali: »Tovarišica ali bodo danes prišli partizani?« Zdelo se je, kot da smo se že takrat, pa čeprav so bili v neposredni okolici Nemci, v šoli počutili, tako, kot bi bili že svobodni.

Marija in njej podobne tovarišice resda niso bile usposobljene učiteljice, pač pa so bile aktivistke, prežete z idejami Osvobodilne fronte. Šole so bile le

in končno spoznanje... Dne 18. oktobra 1944 je odpotovala s transportom političnih kaznjencev v Auschwitz in Ravensbrück, kjer je ostala do 22. aprila 1945.

»Kako je v Lozicah?« ji je vrelo v mislih, »so dobili otroci novo učiteljico, je bilo morda kaj izdanega?«

Partizanska šola v Lozicah je živela naprej. Na mesto učiteljice Rade je stopil župnik Bogomir Berce, ki ga je za učitelja določil KOOF. Bercetu so do leta 1945 sledili: Zora Semič, Slavko Premrl in Jože Burger, ki je poučeval do 10. februarja 1945. leta.

»Samo šest mesecev sem poučevala. In vendar je to obdobje zapustilo v meni nepozaben občutek toplote in moči, ki ga lahko da le delo z otroki. Prav od tod sem črpala moči tudi v najhujših trenutkih internacije, saj se mi je zdelo, da se tistim glavicam, ki so moje mamno prosile, naj jih začnem poučevati, ne smem izneveriti. Šest mesecev, ki so neskončno obogatili moje življenje!«

To je zgodovina — lepa in upajmo, tudi neponovljiva. Še pred nekaj leti je bilo z oken rumenega poslopja v Lozicah slišati vris otrok, ki je iz leta v leto postajal šibkejši in je končno zaradi pomanjkanja šoloobveznih otrok popolnoma zamrl. Spomin v ljudeh pa kljubuje trdim kraškim zidovom.

SILVO TERŠEK

Hiša v Lozicah na Primorskem, kjer je bila od 3. januarja 1944 do 10. februarja 1945 partizanska šola

Nagrajeni prispevek

V dolini legendarne Sutjeske

Tiho nas je sprejela dolina Sutjeske. Ozka je in na obeh straneh obdana z visokimi pobočji. Kamorkoli pogledaš, se razposajeno košatijo gozdovi, le vrhovi so nekam otožno si-vi in iz zelenih površin tu in tam kukajo jase. Gledam jo s terase hotela »Sutjeska« na Tjentištu. Mirno je tod, a ven-

tekla zadnja dela v urejevanju okolice novega spomenika na Sutjeski. Najprej sem si ogle-dala novo, arhitektonsko zelo zanimivo zgradbo. Delavci so mi povedali, da bo to muzej revolucije in da ga bodo sku-paj z velikim spomenikom ki-parja Miodraga Živkovića od-krili petega septembra, ko bo

žrtvovana za srečo današnjih in prihodnjih pokolenj;

— gojite ideale, za katere so padli stotisoči borcev narodno-osvobodilnega boja;

— nadaljujte uporno borbo za zgraditev socializma;

— čuvajte bratstvo in enotnost naših narodov, največjo pridobitev naše borbe.

Te besede so se mi vtisnile v spomin tudi zato, ker sem se v naslednjih dneh velikokrat srečala z ljudmi, ki so bili v takšni ali drugačni zvezi z bo-ji na Sutjeski.

Bilo je v Dujah, majhnem črnogorskem naselju med Vir Pazarom in Rijeko Crnojevića. Vaščani so posebno ponosni na cesto, ki so jim jo zgradili ru-ski ujetniki. Kot skoraj ob vseh črnogorskih cestah je tudi ob tej vrsti spomenikov in spominskih obeležij padlim partizanom, ki pričajo, kako hraber je ta mali narod.

Ustavili smo se pri družini Stjepović, katere gostje smo bili. Mojo pozornost so priteg-nile fotografije partizana, ki so bile razobešene po steni. Vprašala sem, kdo je to. Odgo-vorila mi je danes že sedemde-setletna ženica Mara Stjepović, ki je kljub svojim letom zelo živahna in pomaga še vedno pri gospodinjskih delih.

— To je Vasa Stjepanović,

EMA GUČEK

Pripoveduje Žgajnarjev ata

Po teh naših vaseh je vča-sih res čudno. Iščeš človeka, čigar priimek veš, naletiš pa na čisto drugega. »Po domače me tako kličejo in nič druga-če!« zveš potem, ko si pete že pošteno nabrusil. Pa človeku ni žal, saj je tako prijetno hoditi okrog in poslušati sta-rejše ljudi. Zabavaš se, opra-viš koristno delo in še kaj le-pega se povrhu naučiš.

»Jaz da sem bil v partiza-nih?« so se začudili Žgajnarjev ata. »To si se pa zmotila!« V moje veliko presenečenje je povedal, da so jih — vojake — odpeljali, še preden se je voj-na sploh začela. Povedati moram, da mi ni bilo treba veli-ko segati v njegovo pripoved. Mož je kar sam razpredel svo-je misli, in tako sem o življe-nju vojnihi ujetnikov, ki mi je bilo doslej neznanka, zvedela veliko zanimivega.

Bilo je aprila leta 1941.

Žgajnarjev ata je takrat slu-žil vojsko in kot vojaka ga je pot privedla tudi v Podčetrtek. Možem, utrujenim od dolge in naporne hoie ter zaskrbljenim nad prihodnostjo, je prinesel nekdo razveselljivo novico, da je vojne konec. Kljub temu smo slutili nevarnost in zato smo se s tovariši kmalu od-pravili proti domu. Nismo prišli daleč. Pot so nam nepriča-kovano zaprli oboroženi voja-ki. Ko so zvedeli, kdo smo in kam smo namenjeni, so nas zavlekli v bližnji kozolec. Ob-ljubili so nam, da nas bodo zjutraj z vlakom odpeljali do-mov. Zjutraj pa so prišli vo-jaški avtomobili. Kmalu smo se znašli v Avstriji, kjer so nas strnili v železniške vagon-e in odpeljali v Nemčijo.

Nemci so se odšli vojskovat,

sin moževega brata, ki je pa-del leta 1943 v bitki na Sutje-ski. Bilo je to v času, ko bi bil moral prevzeti poveljstvo čete, ki je spremljala glavni štab. Prehitela ga je smrt. Čez kako leto je Vasov brat srečal nje-govega soborca. Povedal mu je, kako je brat padel in da je za-kopan pri bukvi, raščeni v ob-liki črke V.

Po končani vojni smo se nje-gov oče, mati, moj mož Jovan in jaz odpravili na Tjentište, da bi obiskali poslednje počiva-lišče našega Vase. Prvič je bila naša pot zaman. Žalostni smo se vrnili domov, čeprav pre-pričani, da bomo imeli drugič več sreče.

Čez nekaj časa smo se spet odpravili na Sutjesko. Našli smo opisano bukev in poleg nje v zemlji Vasove kosti. Spoznali smo ga po ostanku jopi-ce, ki mu jo je spletla mati. Pobrati smo kosti, jih dali v vrečo in se s tem žalostnim to-vorom vrnili v Duje.

Nenadoma mi je postalo strašno hudo. Spomnila sem se vseh tistih borcev, ki so za vedno ostali na Tjentištu ter na pobočjih okoliških hribov in za katere njihovi najbližji ne bodo nikoli izvedeli, kako so padli in kje so pokopani.

Sutjeska, kdo bi te mogel po-zabiti!

KRAMLJANJE

Draga Milena!

Začelo se je novo šolsko leto in spet sem prišla v roko svinčnik, da bi za-pisala, kar je moja dolž-nost. A ne samo zaradi tega! V meni je bila ne-zadržna želja, da pišem tudi vam, draga prijateljci-ta.

Bilo je prvi dan pouka. Zbrali smo se v šoli in prisluhnili besedam naše ravnateljice Vere Bergoče-ve. Pozdravila nas je in nas seznanila z raznimi novostmi, ki nam jih bo prineslo šolsko leto 1971—1972.

Med drugim je dejala:

»Kot hodijo Italijani k nam po hrano, ker je zanje poceni, tako hodimo mi tja po zvezke, ker imajo lepši papir. Prosim vas, iztrgaj-te iz njih vse liste, na ka-terih piše karkoli v itali-janskem jeziku. Zadosti smo pretrpeli, da imamo danes slovenske šole s slovenskim jezikom, in men-da ne bomo dajali predno-sti tujemu jeziku! Ostanimo zavedni Slovenci in ljubimo svojo domovino. Majhen narod smo in ob-stajamo samo zato, ker smo bili hrabri, ker smo se v času naših največjih preizkušenj zavedali svojih dolžnosti in bili priprav-ljeni na velike žrtve!«

Te besede nam govori-jo, da mora Slovenec spo-štovati in ljubiti domačo besedo. Naši ravnateljci bi se želela javno zahva-liti. Pravilno nas zna vo-diti, da bomo postali takšni, kot si želimo: dobri poštenj in zavedni.

Lep pozdrav in hvala za objavo prispevka!

Ilonka Čelhar
Prestranek 18
p. Prestranek

Draga Ilonka!

Si je sploh moč želeli lepšega pisemka in črdo-vitejših besed? Zato tova-rišici Bergočevi hvala tu-di v mojem imenu. Žele-la bi le, da njenih misli ne preberete samo enkrat. Vtisnite si jih v spomin in spremljajo naj vas vse življenje.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Spoštovana urednica!

Pošiljam vam prispevek o Sutjeski. Na poti po Jugoslaviji sem si s starši ogledala tudi kraj te zna-menite bitke narodnoosvo-bodilnega boja. Vtisi so bili tako močni, da sem jih morala zapisati. Pre-tresla me je tudi pripoved neke starke v Črni gori, ki je šla na Tjentište po kosti padlega sina. Vklju-čila sem jih v prispevek in prepričana sem, da ni-sem storila nápak. Upam, da vam bo spis všeč in da ga boste objavili. Poši-ljam vam tudi fotografijo spomenika na Sutjeski, ki so ga odkrili prejšnjo ne-deljo.

Prejmite najlepše po-zdrave!

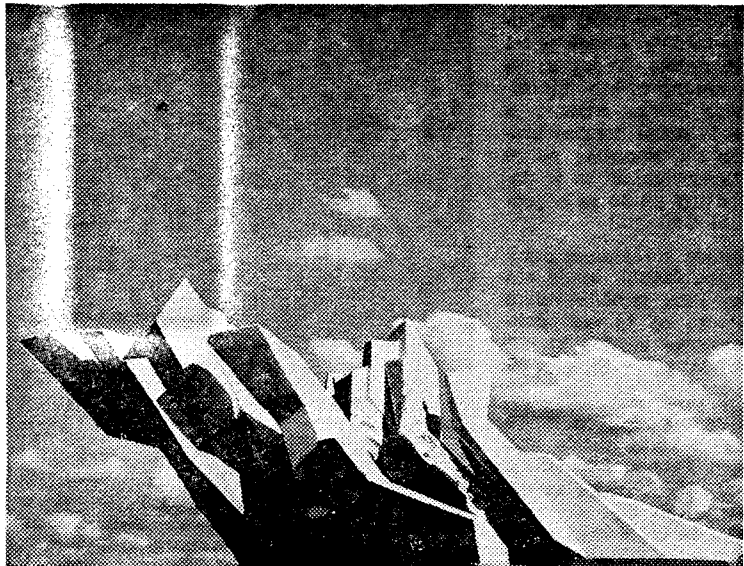
Ema Guček
Štrafelova 2
p. Ptuj

Draga Ema!

Že dolgo je tega, kar si me v enem izmed pisemc vprašala, kako pisati. Ve-sela sem, da si brez moje pomoči našla pravo pot. Hvala tudi za fotografijo spomenika, ki je prav go-tovo zgornjejša od še ta-ko dobre ilustracije.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Spomenik na Sutjeski

dar mi je ves čas tesno pri sru. Slišim brnenje letal, stre-le pušk in vzklike jurišev. Ob sončnem zahodu se mi zazdi, kot da bi rdeča obla za hip obstala nad to skrivnostno do-lino, in žarki prepletajo veje dreves, kot bi hoteli spomniti na leto 1943... Takrat je na Sutjeski padlo več kot tri ti-soč borcev!

Bilo je že prepozno, da bi nadaljevali pot. Odločili smo se, da prespimo v hotelu. Ta-ko se mi je drugi dan ponudila priložnost, da si malo natanč-neje ogledam dolino.

Zgodaj zjutraj sem se napo-tila v smeri gradbišča, kjer so

na Tjentištu velika proslava tri-desete obletnice vstaje jugoslo-vanskih narodov. Na prostoru pred zgradbo stoji visok steber s spominsko ploščo. Ker sem bila na Sutjeski 3. avgusta, bi vam o dokončni podobi tega velikega spominskega parka ne vedela povedati kaj več. Nato sem odšla po hribu proti cen-tralnemu spomeniku. To so ve-liki beli bloki, izoblikovani kot stilizirana skupina človeških glav in narejeni tako, kot bi zrasli iz tal. Tiho sem se po-klonila pred grobnico, kjer so shranjeni ostanki 3.301 padlega borca. Tudi tu sem zvedela marsikaj zanimivega. Delovod-ja mi je povedal, da bo prihod do spomenika, ki stoji na hri-bu, po stopnicah. »Nekako ta-ko kot na Avali!« je dejal. Kjer stoji danes centralni spomenik, je bil med vojno nekaj časa na-stanjen glavni štab, na kraju muzeja pa je bila glavna bol-nišnica. »Če pogledaš skozi vr-zel v spomeniku, vidiš smer u-mika glavnega štaba s Tjenti-šta!« je še dejal. Opozoril me je tudi na brigadirsko naselje v dolini, kjer teče mednarodna mladinska delovna akcija in kjer si bodo mladi sami zgra-dili velik rekreacijski center. »Tam je padel Sava Kovačević, legendarni heroj bitke na Su-tjeski!« mi je dejal od slovesu in z roko pokazal tja daleč med gozdove.

Čas nas je priganjal in odlo-čili smo se, da pot takoj nada-ljujemo. »Druga spominska o-beležja si bomo ogledali pri-hodnjič!« se je glasil naš sklep. Ni mi bilo hudo, saj sem vede-la, da bomo še prišli. Danes lahko mirno zapišem: kdor je bil v dolini rečice Sutjeske, se bo tja prav gotovo vrnil!

Pred odhodom sem kupila knjigo »Večno buči Sutjeska«. Uvod je napisal tovariš Tito. Posebno mi je ostal v spominu tisti de' njegovih misli, v kate-rem je spregovoril o našem dolgu junakom, ki leže v grob-nici na Tjentištu in širom po gozdovih Sutjeske.

Takole je zapisal:

— nikoli ne pozabite nanje in cenite življenja, ki so bila

Ukana

BILO JE LETA 1943. U-TRUJENI PARTIZANI SO SE USTAVILI PRI NE-KEM KMETU V BLIŽINI LOGATCA. BILI SO LA-CNI. POSEDLI SO ZA MI-ZO IN SE PRIDNO LOTI-LI JEDI, KI JIM JO JE PRIJAZNA GOSPODINJA PRINESLA NA MIZO. O-ROŽJE SO IMELI SKRI-TO ZA PASOM IN OBLE-ČENI SO BILI V CIVIL-NE OBLEKE. NENADO-MA SO V IZBO VSTO-PILI NEMCI. IZNAJDLJI-VI KMET JE ZACEL NE-POVABLJENE PRISLEKE GOSTITI, PARTIZANE PA JE ZAPODIL S TEMI BE-SEDAMI: »HLAPCI, NA-JEDLI STE SE IN ZDAJ TAKOJ NA DELO!« PAR-TIZANI SO SE HITRO IZ-MUZNILI IZ HIŠE IN STEKLI PROTI GOZDU.

ZGODBO SEM ZAPISA-LA PO STRICEVEM PRI-POVEDOVANJU.

GENI RUPNIK

BESEDE IN DEJANJA

PREVEČ DENARJA TROŠIMO

Z denarjem vse manj varčujemo in ga vse bolj trošimo. Do tega sklepa lahko pridemo na podlagi sporočila Zveznega zavoda za statistiko o prometu blaga v prvih sedmih mesecih letos. Promet v trgovinah se je v tem razdobju v primerjavi z istim časom lani zvišal za celo tretjino.

Iz sporočila je mogoče posneti še druge podatke. Očitno je, da so občani, ne glede v katerem kraju dežele živijo prepričani, da dinar zgublja vrednost, če ga hranijo, kajti podatki kažejo, da se promet v vseh republikah nekam enako dviga.

Vjesnik — 28. VIII. 1971

ALI GRE SAMO ZA VRHUNSKI ŠPORT?

Pri nas imamo tri temeljne oblike telesne kulture. To so šolske ure, vrhunski šport in zelo slabo organiziran množični šport.

Ugotavljajo, da imajo v 93 odstotkih naših šol uveden pouk telesne vzgoje, toda ta pouk zajema samo 60 odstotkov učencev. Vrhunski šport uživa pri nas posebne ugodnosti, kajti mimo lastnih sredstev prejema letno nad milijardo starih dinarjev iz zveznih sporačunskih sredstev, pri tem pa niso vračunane druge slične dotacije.

Nedavno je neki predstavnik košarkarske zveze Jugoslavije na sestanku, na katerem so razpravljali o sredstvih za šport, rekel: »Ne zanimajo me izkrivljene hrbtnice in nesposobni regruti. Hočem denar za vrhunsko košarko.«

Borba — 31. VIII. 1971

BILA BI DOBRA ŠOLA...

Ko je Mitja Ribičič, član predsedstva SFRJ odgovarjal na vprašanje ali se strinja z mišljenjem mnogih, da je delo v zveznih organih »rekrutsko obveznost«, je rekel: »Mnogi mislijo, da se pri delu v zveznem središču ne morejo ničesar naučiti. Prepričan sem, da je za vsakega mladega strokovnjaka, politika, časnika in publicista zelo pomembno, če nekaj časa dela v Beogradu. To bi bila zanje le šola.«

NIN — 29. VIII. 1971

NAJPREJ PRODALI ZEMLJIŠČA, NATO PREPOVEDALI GRADITI

Nepričakovano se je te dni kakih 170 družin iz Subotice znašlo v ostrem prepiru z zadržnim kombinatom »Peščara« in občinsko skupščino. Ali bodo občani oškodovani za 1.200.000 dinarjev, ker so kupili družbena zemljišča za vikend hišice? Toliko denarja so namreč dali »Peščari«. Toda tiste dni, ko je bil denar v največ primerih že plačan, je občinska skupščina sprejela odlok, v katerem je izrecno rečeno: na tem območju se sploh ne sme graditi.

Večernje novice — 31. VIII. 1971

DVAKRAT ZAKOL

Te dni beremo poročila, da morajo zaradi pomanjkanja krme zaklati veliko glav živine. Obenem lahko beležimo podražitev mesa. Dvakrat zakol: koljemo živino, odiramo pa potrošnika.

Delo — 3. IX. 1971

NAJEMNIKI, LEGIONARJI, PLAČANCI

(7)

Ko so se nekdanje imperialistične kolonije začele prebujati, se bojevali za neodvisnost, so se v nekaterih evropskih državah spet predramili pustolovci ali kriminalci, ki so si hoteli zaslužiti nekaj denarja z ubijanjem za denar. Francoska in španska tajska legija za takšne ljudi nista več privlačni, zato pa se je dalo zaposliti — se pravi: se prodati — drugje.

V letu 1964 je bil tako imenovani »kulturni svet« vendarle nekoliko presenečen, ko je zvedel, da se v Kongu tolčejo tuji vojaki, plačanci, kot jim zdaj pravijo. Vendar je treba povedati, da tuji vojaki niso prišli v Kongo sami od sebe, marveč da je takšna vojska prišla na misel Moizu Combeju, ki je bil še seccionistični poglavar Katange.

Tiste čase je bil notranji položaj v Kongu nadvse zmeden. Belgija je nekdanji posesti dala neodvisnost v trenutku, ko Kongo sploh ni imel vodilne ekipe (domače prebivalstvo v časih belgijske nadvlade na primer ni smelo obiskovati univerze), tako da so se različna plemena nemudoma spopadla med seboj — in govorili so že o genocidih. Krdela vojščakov so se podila po deželi ter pobijala belce in podirala vse, kar je zgradil belce. Takšen je bil namreč cilj belgijske politike: pokazati svetu, da je Kongo popolnoma nepripravljen na to, da bi si sam vladal. V takšnih razmerah se je imenoval znašel Combe.

Moiz Combe — umrl je lansko leto v alžirskem zaporu — je bil pokvarjen človek brez kakršnihkoli moralnih pomislekov. V zmedu, ki se je polastila Konga po razglasitvi neodvisnosti, je spoznal pravo »rešitev«: zadoščala bi mu le majhna vojska, pa bi se zlahka polastil oblasti.

Seveda ni mogel prositi za pomoč svojih belgijskih prijateljev, ki so mu bili sicer zmerom pripravljeni pomagati s kapitalom, niso pa si drznili poslati vojske zoper »modre čelade« OZN, ki so medtem prišle v Kongo, da bi naredile konec katanški secesiji. Combe prav tako ni mogel računati na katanško vojsko. Katanški vojaki so bili sicer bojevit, vendar slabo izurjeni. Tako mu je prišlo na misel, da bi sestavil vojsko iz najemnikov kakršnekoli rase, se pravi tudi iz belcev. Pravijo, da se je Combe od drugih afriških voditeljev razlikoval v tem, da ni imel rasnih predsodkov. Bil je sin bogatih staršev, od otroških let je bil vajan, da so belci delali zanj, tako da ni imel tistega občutka manjvrednosti pred belci, ki je prevečal njegove rojake. Zato je bila vojska belih plačancev zanj docela naravna rešitev — za dosego cilja pač ni treba izbirati sredstev...

Kmalu po tistem, ko so njegovi »odposlanci« odšli vabiti najemnike, so v Elisabethvillu že pripotovali prvi najemniki. Bil so seveda ravno takšni ljudje, kakršni so se nekoč vpisovali v francosko Tujsko legijo: kriminalci, pustolovci, idealisti, brezposelnosti in ekstremisti z vseh koncev sveta. Najštevilnejši so bili Južnoafričani, ki jih je bolj kot možnost lahkega zaslužka zvalila možnost, da bodo dali duška svojemu rasizmu. Za njimi je bilo največ Belgijcev, Francozov in Nemcev (vojnih veteranov, ki so bili srečni, da so spet lahko streljali), Italijanov (bilo jih je kakšnih petdeset, večinoma nekdanjih rudarjev iz Belgije in Južne Afrike, nekaj pa je bilo tudi nekdanjih Mussolinijevih privrženecov iz časov salidske republike), nekaj Američanov, Angležev, Avstralcev, Novozelancev, Belorusov in Balkancev. Celo nekaj žensk je bilo med prišleki: npr. neka Yvette, ki je bila prava lepota in je potem postala »zasebna tajnica« Moiza Combeja, pa neka Gary, sicer starejša Angležinja, ki je

v Rodeziji zapustila moža in mislila, da bo med plačanci nekakšna bolniška sestra.

Sistem novačenja je bil dokaj preprost: rekrut je dobil 300 funtov na mesec, ki so jih nakazali na tujo banko (po navadi švicarsko ali južnoafriško), na roko pa približno 200.000 starih dinarjev (preračunano seveda) v kongoški valuti. Toda najnovejši del »pogodbe« je bil tisti, ki je plačancu jamčil »pravico do plena«. Tako je Combe dovolil tujim vojakom, da smejo pleniti, požigati, krasti, posiljevati na ozemljih, ki bi jih zasedli. Pogodbo je bilo mogoče obnoviti vsakih šest mesecev.

Combejeva najemniška vojska je bila razdeljena v dva komandosa. V prvem so bili plačanci, ki so govorili angleško, v drugem pa tisti, ki so govorili romanske in slovanske jezike. Nemce so pomešali v obe skupini. Poveljnik prve je postal major Mike Hoare, nekoč lastnik mehanične delavnice v Johannesburgu. Drugi pa je ukazoval tridesetletni Belgijec Jean Schramme, sicer Combejev osebni prijatelj.

(Kot se spominjamo, je Schramme v letu 1968 vodil upor najemnikov proti Mobutujevi vladi: ko je predsednik Konga hotel pregnati najemnike iz dežele. Tedaj se je Schramme po zgledu srednjeveških upornikov hotel polastiti vsega Konga, zasedel je Stanleyville, potem se je dolge mesece branil v obleganem Bukavuju, naposled pa je pobegnil v Ruando. Njegovi vojaki so se deloma vrnili v Evropo, drugi pa so se odpravili bojevati v Biafro in Gvinejo.)

Hoare in Schramme sta torej tedaj dobila široka Combejeva pooblastila, imela sta osebne pogodbe, ki so jima jamčile velike dohodke, poleg vsega tega pa še vsa pooblastila za uporabo kongoške vojske, ki naj bi okupirala tiste predele, ki bi jih zavojevali najemniki.

Kongoška najemniška epopeja, če lahko temu tako rečemo, se je torej začela leta 1964, ko je bil umorjen Patrice Lumumba, edini kongoški voditelj, ki bi lahko uredil razmere v svoji domovini. Na čelo vlade se je spravil Combe. Tedaj je bil Kongo praktično razkosan na dvojce: vojščaki Mulele (sloviti Simba) so nadzorovali več kot polovico, v kateri so ustanovili Ljudsko republiko Konga, katere prestolnica je bil Stanleyville.

Za najemniške vojake je bil boj s temi »uporniki« otroška igra. Čeprav so Simba imeli dobre kitajske brzostrelke, pa ne bi mogli reči, da so bili spretni bojevniki. Po navadi so gledali nazaj, kadar so streljali. Vendar tega niso počeli iz strahu. Ko so

dobili novo orožje, so ponavadi pozabili očistiti cevi, in pri streljanju jih je sprva veliko oslepel.

Pred prihodom najemnikov so bili Simba prepričani, da so nesmrtni. Njihovi vrači so jih prepričali, da se morajo samo pognati

Mike Hoare

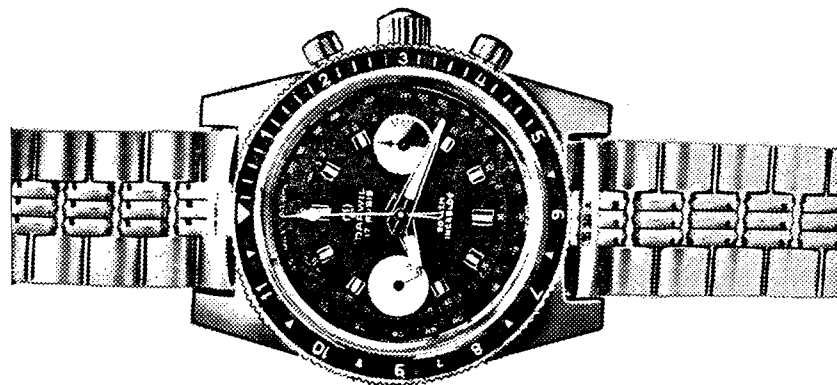
v boj s krikom Mulele maj, pa se bodo sovražnikove krogle spremenile v vodo. To njihovo prepričanje je trajalo, dokler so se bojevali z redno kongoško vojsko. Vojaki iz rednih enot so se namreč tako bali nasprotnikov, da so se pognali v beg, če so le zagledali enega samega Simba.

Nadaljevanje prihodnjici

Biseri
proizvodnje

DARWIL

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnovejši urah DARWIL — vgrajen DARBLOCK, ki štiti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom. DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojem elegancije in točnosti. DARWIL LORD 71 Special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK. ženska moda 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO. IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL — TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/II

TAPETDEKOR

JUBLJANA, Borutova 3

- montaža neslišnih karnis;
- tapetniški izdelki vseh vrst.

CENIK MALIH OGLASOV

Poizvedbe vabila objave, obvestila, zahvale in podobno — do 10 vrstic — 10 dinarjev. Če znaša besedilo več kot 10 vrstic, stane vsaka nadaljnja vrstica 1,50 din. Objave s komercialno vsebino: do 10 vrstic 30 dinarjev, vsaka nadaljnja vrstica 5 dinarjev. Pravni nasveti so za naročnike brezplačni, drugim zaračunavamo dejanske stroške a največ do 15 dinarjev. Osmrtnice (kratke nekrologe) objavljamo brezplačno, njihovih tekstov in pripadajočih fotografij ne honoriramo in ne vračamo.